

૨૩૬૪

ફરેબે ઇફરીત યા આબે ઇબલીસ.

નાટક દો બાબકા.

વાસતે ગીરોહ આલફરેડ નાટકકે, તસ્નીફ કીયા
પારસી કાવસજી પાલનજી ખટાગી
ઔર

મુનશી અબદુલ્લાહને
ઔર છાપકે ઇજહાર કીયા વાસતે શાએફીન
વ નાજરીનકે

માલિકાં ગીરોહ આલફરેડ નાટક કુંપનીને
જખાને ઉરદુ બ હુફે ગુજરાતી.

મુખર્ષ:—યુનિયન પ્રેસ, નાં ૧૬ થાબીતલાય.

ઈ સં ૧૮૮૫.

કીમત આંક આના.

૨૩૬૮

ફરેબે ઇફરીત, યા આબે ઇબલીસ.

નાટક દો બાબકા.

વાસતે ગીરોહે આલફરેડ નાટકકે, તસ્નીફ કીયા

પારસી કાવસજી પાલનજી ખટાણી

ઐર

મુનશી અબ્દુલ્લાહને

ઐર છાપકે ઇન્કુબાર કીયા વાસતે શાએફીન વ નાજરીનકે

માલેકાં ગીરોહે આલફરેડ નાટક કુંપનીને

જ્યાને ઉરદુ ખ હર્ફે યુજરાતી.

મુબદ્દિ:—યુનિયન પ્રેસ નાં ૧૬ બાબીતલાવ.

ઈ સં ૧૮૮૫.

કીમત રૂાં ૦/૬

સુચના.

ફરેખથી ફરેસતા વઢીક ફરેછે, એવી લોકોમાં ચાલતી એક સાધારણ કહેવત, આ નાટકની રચના ને તોડ બેડ ખરી કરી આપેછે. આ નાટકની મુખ્ય નેમ નીરદોશ રમુજ આપવાની છતાં ચાનાકની ચીમકીએથી તે ખાલી નથી. એમાં જોવાનું તેમજ સાંભળવાનું એટલું બધું છે કે તેનો ટુક સાર પણ અતરે આપવો કઠણ છે. એક ઈંગ્લેન્ડ હાસ્યરસ નાટક પરથી યુજરાતી તરજુમો કરીને, આલફ્રેડ નાટક મંડળીના એક મલિક મીં કાવસજી પાલનજી ખટાજી પાસે તે ઉરફ જખાનમાં લખાવી તેને મુનશી અબ્દુલ્લાહ પાસે ધણીજ ખારીકથી મુકરાવી આ નાટક તૈયાર કર્યો છે. એમાં આવેલી ગજલો, કુમરીઓ, રૂખી અને એતો મચ્ફૂર મુનશીએ એ નાટક માટે ખાસ બનાવી છે, તેમજ કેટલીક મુખ્યમસ તથા મુસદ્દસ પણ મચ્ફૂર મુનશીનીજ બનાવેલી છે.

ગમે એવો પરેહજગાર આદમી પણ એક વાર જો કોઈ ચોકસ મતલબો હાંસલ કરવાની મકસદે પોતાનાં મનને આડી વલણે ઉતરવા દે છે તો પછી તેની કેવી ને કેટલી ખુવારી થાયછે, તેનું ધણુ અસરકારક ચીત્ર આ નાટકમાંથી દેખાડીને જે મુખ્ય સાર કહાડવાની નેમ રાખી છે તે એજ છે કે આદમીએ હર હમેશ પોતાના મનને સાફ અને ચોખ્ખુંજ રાખવાની જરૂર છે. કોઈની કારણે કે મકસદે મનની વલણ આડે રસ્તે ઉતરવા દેવી જોઈતી નથી.

જુતો અને શયતાનો જેવી ખરેખરી હસતી ભાગવતાર કોઈ ચીજો કુનીઆમાં જાએજ નથી, તે છતાં આ એલમાં જુતો અને શયતાનોના નામ ધારણ કરાવી તેવા આદમીઓ ખવીસોને તેમનાં કાળાં કામ કરતા છોડી મેલવામાં જે આવીયાછે તે એટલુંજ દેખાડવાને માટે કે કુનીઆમાં શેતાનીયત બરીઆં જે કેટલાંક કામો થાય છે ને જેની બદનામીનો ટોપલો જો કે શયતાનને નામે ચહડે, તોપણ તેના કરનાર તો ખુરી ખસલતના આદમીઓ પોતેજ હોયછે. આદમના સેખાસમાં, પણ ખરેખરાં શયતાનીયત ખસલતનાં કામો કરનાર તેવા ખવીસોથી કુનીઆનો કોઈની ભાગ કે કોમ ખાલી નથી; વાસતે તેવા ફરેખી જાલ ખીછાવનારાઓથી ચોકેલા રહેવું કેટલું અગત્યું છે તે આ નાટકમાં ચીતારેલા ઇફ્ફરીત ઉપરથી અછી રવેજ જણાઈ આવેછે.

એપ્રેલ ૧૮૮૪.

તખ્તએ નાટક.

- ફરોખ એક પરહેજગાર.
 પરવીજ ફરોખકા ભાઈ.
 મુખારક મસખરા મુજતવર.
 કલંદર બુજેર્ગ શખ્સ.
 અચપલખાં.... શેહેરકા કુટવાલ.
 ઔજલશાહા.... શયેતાનોકા બાદશાહા.
 ઇફરીત ઔજલશાહકા ગુલામે વફાદાર.
 ખત્રાસ એક ગુલામ.
 મુખાસ એક ગુલામ.
 ચંચલ એક પરી.
 શહેનાજ અમીરજાદી બાઅદ પરવીજકી બાનો.
 હરીકા..... શહેનાજકી દાયા બાઅદ મુખારકકી બાનો.
 સોસન એક લોંડી.
- પરહેજગારો—સીપાઈઓ—શયેતાનો—દોજખીયો—સહેલીયાં - વગબેરાં

૨૩૬૮

ફરેબે ઇફરીત યા આબે ઇબલીસ.

બાબ પહેલા—
પરદા પહેલા.

(દેખાવ—પાહાડોની કદણુ, જમની બાજુ એક ઊંડો ખાહ
તેની ઉપર દોડતાં વાદલાં, ડાબી બાજુ આતશ, બજારી
મગડી, તેની ઉપર એક ડગ ; બે જનો ધંમન ફુંકે છે,
ઔજલશાહ ઉભેલા દેખાય છે.)

“કયા હાલ જંગકા હો ખયાં” રાહા.

૨ જનો—દો ભાઈ મીલકે અબ યાહાં

ઔજલશાહ—આતશ રોશન કરો.

૨ જનો—હયે નીમશયકા વફત ખયાં.

ઔજલશાહ—તુમ કીસ્મે ન ડરો.

૨ જનો—હુઈ ચાંદનીભી હયે નેહાં.

ઔજલશાહ—સબ મીલ સીતમગરો.

૨ જનો—ઈતસાં જો હો પીરો જવાં.

ઔજલશાહ—ખુતે રોગન કરો.

(અંતરો)

૨ જનો—ભુતનોંકે અફસર—ચુડેલોંકે સરવર.

ઔજલશાહ—કોઈ યાહાંસે—કોઈ વાહાંસે.

૨ છનો—મીલ સારે યાહાં—આવ આવ આવ.

ઔજલશાહ—રાગ રંગ છોડો—જહો જંમ તોડો.

ખન્નાસ મુન્નાસ

સખ—યાંહાં તુમ આવ્યો.

(મોટા ગગરાટ સાથે ખન્નાસ તથા મુન્નાસનું મેઢ
બાજીથી આવવું.)

“આવો ખેલ ખેલ મીલકે યાંહાં શાદ હો હરઆન” રાહા.

ખન૦ મુન૦—આયે હોલમીલ દોનો ભાઈ શાદ હયે યાંહાં.

ઔજલશાહ—કયા ખુખ ખુશીકે વકતમે હુવે હો તુમ અયાં.

ખન૦ મુન૦—હુઈ શખ સીહા હયે ચાંદનોબી હો ગઈ નેહાં.

૨ છનો—કરો કરો સખ મીલ મુખારકબાદીકા બયાં.

(અંતરો)

સખ—ગાઓ ગાઓ સખ મીલ તુમ ગાના—

તુમ ગાના—તુમ ગાના—

હમકો યાંહાંપે હયે રંગ તો જમાના—

કયા વાહુવાહ હા હા હા.

(અંતરો ૨ જો)

ઔજલશાહ—હું ખુશ મયે તો ઈસ વકત ઈધર દેખ તુમારે
આનેસે.

ખન૦ મુન૦—હુવે હાજર હમ તુમારે યાદ હયે ફરમાનેસે.

સખ—સખ મીલ એક દીલ કરો શોર.

નાચો નાચ ખુખ આજ ગમ છોડ.

કરો રંગ મીલ સંગ કર જોર.

બનો લાલ હો ખુશહાલ જંમ તોડ.

ઔજ્ઞાશાહ—અયે મેરે ખન્નાસોકે સરદાર, હમજતોંકે પેશ-કાર, બદખ્વાહોંકે મદદગાર, આજ તુમ સખ મુરોદોંકે એક જ મીલે હુવે દેખ મયે નેહાયત ખુશ હુવા. અખ સુનો અયે ગમખારે, કે મેરા વોહ વફાદાર ગુનામ જો દેવબંદ તૈમુરશાહકી બદ દોઆસે ઇસ કોહિકાફ્રમે એક સઓ પ્યરસ હુવે કયેદ પડા હયે ઉસકી મુદત પુરી હોનેસે વોહ મેરે નમકહલાલ મુરોદકો ઉસકે બંદકી ખલાસી દેને આયા હું. અયે બેહોશકે ખાખમે પડે હુવે ઇફ્રીત, આહા આફ્રતકા સીહા બાદલ તેરે સરસે ખુલ ગયા. મેરે જીનસતાંનકે જંગી જીત, બીદાર હો, ઔર સંગેફ્રીકે બીહોનેસે ઉઠ.

(કોહિકાફ્રના ટેફરાપર જહુધ લાકડી મારેછ. એક ઘોડાકરા-કા સાથે કોહિકાફ્ર ફાટી ગેખ થાએછ. ઇફ્રીત ખુશ થએરે નાચતો ફુદતો ઔજ્ઞાશાહનાં કદમપર આવી પડેછ.)

ઇફ્રીત—હા, મુખારક મુખારક તેરે દીદાર, અયે મેરે શાહો સરદાર.

ઔજ્ઞાશાહ—હા, અયે મેરે વફાદાર ઇફ્રીત, મયે તમામ શયેતાન ગોલે ખ્યાબાનકા શાહ, આજ તુજે મુખારકબાદી દેતા હું. ઉઠ, ઔર અખ તેરે મુદઈઓસે અપના કીના લે. એક આદમજાદકી બદ દોઆસે તું સઓ પ્યરસ કયેદ રહા જખ તેરે કીનેકો પ્યાસકો ઉસકે લહુકે આખસે ખુખ. મુજસેબી જો મદદ હોગી મયે હુંગા.

ઇફ્રીત—મેરે પનાહ દેનેવાલે સરફરાજ શાહા, તેરા ખાકસાર બંદા કીનેકી કમર બાંધ ફરેબકે મયેદાનમે ફીતુરકે હથયારસે આદમ-જાદકો ઇસતરેહ ગીરફતાર કરતા હું કે કયા મજલ આપેદો જાહીદકી, પોરો બુજેર્ગકી, કે મેરે મક્કકી કમંદકે ફેદેકે બલસે અપનાં સર રેહા કરે.

સખ—શાખાશ, શાખાશ, શાખાશ.

(તાખરા ફેરેછ. પેહોલા દેખાવ યુમ થાયછ. ફરશખને દેખાવ દેખાયેછ.)

ઔજસશાહ—એ તીવ્રસમાતી દરપે પડા હુતા કૂકે પરસ્ત,
એક બડા જાહીદ હયે, નામ ઈસ્કા ફરરોખ હયે, પર ઈસકો યાદે
ખુદાસે ફીરાના તેરા કાર હયે, ઈસ તીવ્રસમાતકે હાલસે એ બે ખખર
હયે. અહુ ગાફૂર ઈનસાનો, અગર તુમ મુદત ખંદગી કરો પર શાયેનાનમે
વોહો તામ હયે જો તુમારો કો હુઝ પરસતીશકો એક દમમે માર તુમે
હંદગોસે ઉખાર દે. ઈફીરોત, એ તેરા શીકાર હયે. બરાબર દેખ લે.
બસ અબ ચલો.

(તાખરા ફેરેછ. “બીજો દેખાવ ગેપ થઈ પાછો પેહેલો દેખાયછ.”)

“ઢખેરે દીલેર હા પેરમે શેર મરદો સભી” રાહા.

સખ—ચલોરે બ સખેર—હાં ખખેર—યાંહાં દેર—કરો ન અભી.

કારરે અપના—દેના ફરેખ ઈનસાંકો.

સખતે મીલકે ઘેરના હર જાંકો.

મુદઈઓંકો હટાવો ઔર જો નેકાં હો સભી—ચલોરેં

(અંતરે)

જાત્ર ખીછાવે ચલો ઝતનનનનન કીસીકો ફૂસાયે ફૂનનનન.

કોઈ આપોદ કયા, કોઈ જાહીદ કયા.

સખકોહી ફૂસાના સહી— ચલોરેં

(અધા જન પેતપોતાની જગાપર ચાલી જાએછ.)

પરદા દુસરા.

(તીલેસમાતનો દરવાજો, દેવાજની બહોર જમીનપર

ખીસતરો, ફરરોખ યુઠનપર ખંદગી કરતો દેખાયછ.)

“હીફાજતમે રખખ જો દાદાર હમકો” રાહા.

ફરરોખ—અલ્લાહું અલ્લાહ હયે બરહકે તું અલ્લાહ,

બરસે તેરે નુરકા યે તજલ્લા— અલ્લાહું.

તું એક તાએ માઆપુદ મૌનુદ મુતલક,
 સીફતજત તૌહીદ હયે કુલ હો વહ્લા—અહ્લાહું.
 રહે વૌદ અશગાલ કલમેકા હરદમ,
 કે હયે લા ઈલાહા વ ઈલાહ હુંવહ્લા—અહ્લાહું.
 મુનજન સીફતજત હયે વસ્ક તૌહીદ,
 તુંહો હક તુંહો નુર હયે લો મોઅહ્લા—અહ્લાહું.
 કભુ યાદ હકસે રહા મયે ન ગાફીલ,
 કરૂ જક મૌલા વ તસબી મુસહ્લા—અહ્લાહું.

(ખમસા)

આજ કયું કાહેલો દીલપર મેરે ખીસીયાર હયે.
 જકએ હકસેભો હોતા દીલ એ અખ પેનર હયે.
 વહ્લાહ આલમ હયેગા કયા એ લેદ કયા ઇસરાર હયે.
 નીદકે ગલપેને મુજકો કર દીયા નાઆર હયે.
 સો રહું ટુક કયુકે અખ આરામભી દરકાર હયે.
 (ફરરાખનું ખીજાનાપર સુવું, ઇફરીતનું દાખલ થવું.)

(ખમસા)

ઇફરીત—જો શીકલે અજલ ખદ હયે વોહ આફીલ નહી હોતા.
 જો ખામ અધુરા હયે વોહ કામીલ નહી હોતા.
 જો શખસ કે નાદાં હયે વોહ આફીલ નહી હોતા.
 જો ખાસ મુફ્સીલ હયે વોહ મુજમીલ નહી હોતા.
 જો અશમ નજર ખદ હયે વો અસફલ નહી હોતા.
 ફરીયાદ સદ ફૂગાં હયે કે ઇનસાં નેહાદ હયે.
 લેકીન ખ્યાલ ઐજ ફલક નામુરાદ હયે.
 મુમકીન ઉરજ શુગલ નીપઠ તખ અજદ હયે.
 જકે ખુદા વોહ યાદ એબાદતસે શાદ હયે.
 લેકોન કરૂ ખરાખ એહી દીલકી દાદ હયે.

મયે બાદશાહ સખ ઈલમ હુતરકા હું તાજદાર.
 ઈફરીત નામ મેરા જહાંમે હયે આશકાર.
 મેકો ફરેબ કરકે મયે કરતા હું કારનુર.
 બહરે ગુનાહમે ગર્ક કરે ઉસકો એકબાર.
 આબીદ હો યાકે ઝૌર કોઇ હોવે નેકકાર.

ઈસ 'માં' વ 'તી' સે ઈસકા જહાંમે અબુર હયે.
 એક મુશત ખાકકા એ જગમે જહુર હયે.
 કીસ માલો જર વ હુસ્નકા ઇતકો ગુરૂર હયે.
 ખાકે બશાર હયે જલવએ હમ રંગે નુર હયે.
 વલ્લાહ અબતો ઈસકો મોઠાના જરૂર હયે.

ગર પાંચ બરસ ઝૌર એ કરતા યુંહી ગુનુર.
 હોતા એ શખસ સાહેબે મકબુલ કીરદેગાર.
 કરતા હયે બંદગી એ ખુદાકી જો નેકકાર.
 જલતા હયે દીલ હસદસે મેરા બસકે બેશુમાર.
 ઈસ વાસ્તે અબ ઈસકો મયે કરતા હું ખારનુર.

અબ ઈસકો યાંહાંપે ગુમરાહ કરનેકી એહી શકલ મેરે આઈનયે દીલમે નજર આતી હયે, કે એક જો ઈરા ફરોખકા હકીકી બીરાદર હયે, વોહ એક શાહનશાહકા ખાસ મુલાજમ હયે; ઝૌર ઉસકી એક માશુકા નેહાયત ખુબસુરત રશકે કમર પરી પયેકર માહાજબી ખુશનગી શોલે નુર ગયેરતે હુર હયે; ઉસકી ખુબીકા ખ્યાં મેરા જબ્યાં નહો કર સકતી; અગર ઉસકો એક બાર અર્પ હકુતુમકા ફરોશતાબી દેખલો તો યકીન હયે કે ઉસકે શમયે રૂપપે માર્નીદ પરવાંનેકે જલ ભુત કર ખાક હો જાએ; તો ફીલહાલ મયે ઉસકો અપને નકશ મોઆજજમકે કરીશમે કે જોરસે માઆ મહેફીલકે ઈસ ફરોખકે ખાબમે લા દીખાતાહું ઝૌર ઈસકે તાએરે દીલકો ઉસકે દામે ઈશકમે ફૂસાતાહું.

(ખચ્ચેત.)

એ તાસીરસે નકશકે એકબાર.

કરીશમાં મેરા જલદ હો આશકાર.

(ધક્કરીત નકશા ફેરવેછ. દેવાલ કકડા થઈને નાપુદ થાચ્ચેછ. બાગનો દેખાવ દેખાચ્ચેછ, જેમાં ચઢતી ઉતરતી ખેડક ઉપર રાહોનાજ તથા સાહેલીઓ ગાતી ગાતી દેખાચ્ચેછ.)

“આયે પ્યારે મજાજન હું મયે તેરા શાહ” રાહા.

સખ—ખીહીરતે ખરીસા એ ગુલજાર હયે.
 કે બાગે જહાંકે લીયે ખાર હયે.
 નજરમે ચમનકો હયે યું શાખ શાખ.
 કે ગોથા જખાંસે સખ ઈજહાર હયે.
 હસીનુંકે પુટેસે કદકો વોહ દેખ.
 કદે ચારસે સરવે સરશાર હયે.
 અજખ ગુલશને દહરમે હયે એ બાગ.
 કે ઈસ્સા નહી ઔર ગુલજાર હયે.
 અગર સરવે માઆશુક હયે યા સનમ.
 મગર કુમરો ઉસપે ગોરકતાર હયે.
 એ શોખોકી જખ ધુન કીસીકો લગે.
 તો પામાલ હો સખ એ રક્તાર હયે.

(ખચ્ચેત.)

ધક્કરીત—અખ હોજએ નાપુદ સખ ઈસ ઘડી.

કે ને કુછકે હયે બાગ મહેલો પરી.

(નકશા ફેરવેછ, બાગનો દેખાવ ગુમ થઈ દેવાલ-વાળો દેખાયછ.)

અભી તો યે હયે પહેલી બીસમીલ્લા દેખો.

અબ્બ કીસ તનહા હોતા એ ગુમરાહા દેખો.

(ધક્કરીતનું જવા આહાવું, ફરરોખે ચોંકી ઉઠી તેને પકડવું.)

ફરરોખ—અબ્બ જતી કાંઠાં મેરી પ્યારી સનમ.

ધક્કરીત—ચલ હો દુર અયે ખેહયા ખેશરમ.

(ધક્કરીતે ફરરોખને આંચકો મારવો, ફરરોખનું જમીન પર પડી જવું.)

અબ્બ જા ફીરકે આતા હું મયે ઈસકે પાસ.

પહેન એક બુજ્જગકા તનમે લીખાસ.

(ધક્કરીતનું જવું તથા ફરરોખનું હુશીયાર થવું.)

ફરરોખ—તૌબા, તૌબા, અસનખફીર ઉલ્લાહ, એ ક્યા ખનાખો ખ્યાલ વ ઈસિરાર થા; મયે અયેસા પરહેજગાર આખેદ, ઔર એ કીસ કારે ગુનાહમે ગીરફતાર થા.

(ખમસા.)

વોહ કયેસા થા ગુલજાર ઔર ક્યા થી બાહાર.

ઔર વોહ નાજની કૌન થી ગુલબોજાર.

કીયા જીસને આ મુજકો અપના શોકાર.

કે હયે દીલ મેરા ઉસ લીયે ખેકસાર.

મયે અબ્બ ક્યા કરૂં આહ પરવરદીગાર.

બહોતહી દીલકો સંભાલતા હું મગર નહી સંભાલતા હયે, ખુદ બી ખુદ જોશ બા બાકે ઉબળતા હયે, કલેજ મોહપે આતા હયે, રૂહ ફૂટકતા હયે, ઈશકમે ખેતાબ હું, મીસલે સીમાબકે ઈસતેરાબ હું, ક્યા કરૂં, અયેન નહી, ખેઅયેન હું, આહ અફસોસ!

(ફરરોખનું ગમગીન થઈને બેસવું તેટલામાં ધક્કરીતનું બુજ્જગના લીખાસમાં દાખલ થવું.)

(ખમસા.)

ઈફ્રીત—અયેય કરનેકો હુનર અજાયસકે બહેતર કાર હયે.

અયેયપોશી જરસે હો વોહી મુજે દરકાર હયે.

મકકા મેરે જોહાંમે ચૌતરક હુકાર હયે.

જો ફ્રસા ઈસ મકમે આખીર હુવા વોહ ખાર હયે:

મયે હું વોહ ઈફ્રીત મેરા નામ જો ઈજહાર હયે.

જાતા હું આસમાનકી કરતા કભી હું સચ્ચેર.

કાખા કભી કરાંનત કભી દેખતા હું દચ્ચેર.

જસ જા ગયા વાંહાં નહી રખતા હું રચ્ચે ખચ્ચેર.

આપેદ હમેશાં રખતે હયે મેરેસે યુગજ વચ્ચેર.

જાતને ખખ્ખીસ ભુત પલીદ હયે ન મુજસે ગચ્ચેર.

(ઈફ્રીતનું ફરશખની પાસે આવવું.)

અસ સલામો અલેકુમ.

ફરરોખ—અલેકુમ સલામ. કહીયે, આપ કૌન હો ઓર કાંહાંસે તશરીફ લાચ્ચે?

(સુદસ)

ઈફ્રીત—મયે વો હું યહાં મોસલે શહે હાતીમે દૌરાં.

ગયેરૂકે લીયે કરતાં હું જા જાનકો કુરખાં.

હો જાવે અગર કોઈ બશર દુખમે પરેશાં.

જા કરતા હું મયે ઉસકી પરેશાનીકો આસાં.

મયે દેખ પરેશાં તુજે ઈજહાર હુવા હું.

જલદીસે સુના હાલ કે ગમખાર હુવા હું.

ફરરોખ—મયે અપની પરેશાની તુમે કયા કરૂં બયાં.

અયે સાહેબે કરામત તુમે હયેગી સખ અયાં.

લેકીન ચ્ચે મુખતેસર જરા કહેતા હું મહેરબાં.

સોયાથા ઉઠા દેખ મયે ચ્ચેક ખવાયે પરેશાં.

માશુકા મેરે ભાઈકો જો ગુલઝોજાર હયે.

દેખ ઉસકો હાલ મેરા યાંહાં ખારજાર હયે.

(અચ્ચેત)

ધંકરીત—નહી હયે એ કોઈ અયેસા દુશવાર કાર.
 કે જસકે લીયે તું હયે યું ખારજર.
 અગર ઉસપે દીલ તેરા હયે આશકાર.
 તો કર ઉસે શાદી કે હયે નેક કાર.

(સુદસ)

ફરોખ—તૌબા તૌબા એ હયે કયા પાત નૌજુનખીલા.
 મુજસે હોગા ન હયે હાત નૌજુનખીલા.
 દો ગુનાહ હોતે હયે એક સાત નૌજુનખીલા.
 એહી હયે મુજકો કુરાફાત નૌજુનખીલા.
 એક તો હક મેરે બાઈકા તલક હોતા હયે.
 દુસરા મુજપે બદીકા યે હરક હોતા હયે.

(અચ્ચેત.)

ધંકરીત—અજબ અયે જવાં તુબી નાદાન હયે,
 કે નાદાની અપનીમે ગીલતાન હયે.
 નીકાહમે તેરે બાઈકે વોહ નહી,
 કે જસકે લીયે તું હયે અંદોહગી.
 અગર બાઈકા તેરે હોતા નીકાહ,
 તો હરગોજ એ તુજપર ન હોતી મુબાહ.
 અબી હયે નીકાહ તેરા ધરિસે હલાલ,
 ન કર બાઈકા અપને રંજો મલાલ.
 અમલ ગર કરે તું મેરી પાત પર,
 તો એક સહેલ તરકીબ કહું સરખસર.
 કે જસે તેરા મુદદઆ હો હુમુલ,
 ઓર હો રહેમતે હક તેરેપે નુજુલ,

ફરરોખ—વોહ તરકીબ ક્યા હયે કહો અયે હુન્નુર.
 કે જસે મીલે મુજકો વોહ રશકે હુર.
 ઔર કોઈ ગુનાહ મુજપર સાદર ન હો,
 દીગર એ કે કોઈ મુજસે માહેર ન હો.

ઈફરીત—હાં ખેશક કીસીકો ન હોગી ખખર,
 તેરી મુશકીલ હલ હોગી ઈસે મગર.
 વોહ તરકીબ એ હયે કે સુન અયે જવાન,
 કે દેખ મયે કહું ઈસયે રખ તુ ધ્યાન.
 એ તૈમુરશાહકા તીલસમાત હયે,
 પડા જસકે દરપે તુ દીન રાત હયે.
 કે પેટી એક હયે ઈસ તીલસમાતમે,
 બહોત જુનો હયે ક્યા કહું બાત મયે.
 ઉસ પેટીમે સુન એક શુરાહી હયે ખુબ,
 હયે અકસીર અન્જલ ઉસમે અન્જુબ.
 મયે તાસીર ઉસકી કહું ક્યા તુજે,
 યક જરરા અગર કોઈ પીવે ઉસે.
 કે જસકી શકલ ચાહે બન જાએ વોહ,
 કે મતલબ દીલી અપનો બર લાયે વોહ.

ફરરોખ—અગર ઉસકો મયે જો પીહંગા જનાબ,
 તો ક્યા શકલ બાઈ બનુંગા શીતાબ.

ઈફરીત—હાં ખેશક અગર તુ પીએગા જરા,
 તો હમશકલ બાઈ તુ હોગા ભલા.
 ગર એ બાતપર તુ કરેગા અમલ,
 તો સખ તેરી મુશકીલ એ હોવેગી હલ.
 લો જાતા હું અબ હયે સલામુત અલેક,

(જતાં જતાં અટકીને)

મગર મુન રહી પાત હયે ઝૌર ઝેક.
કે જ્ય વકત મુશકીલ કોઈ હો તુજ ઉપર,
મુજે યાદ કરના તુ અયે નામેવર.
મયે હાજર ઉસી વકત હો જાઉંગા,
તેરા મકસદે દીલ મયે પ્યર લાઉંગા.

ફરરોખ—બડી-મહેરબાની હય અયે નેકનામ,
મયે કમતર તુમારા હું અદના ગુલામ.
ઝે અહેસાન ન ભુલુંગા જીતહાર મયે,
કરુંગા તુમે યાદ હરપ્યાર મયે.

(જતાં જતાં મન સ્મૃતિ.)

ધક્રીત—કરે જો મુજે યાદ હરપ્યાર તુ.
જભી જાયે જહાનમમે પદકાર તુ.

(ધક્રીતનું જવું, ફરરોખનું ખુશીમાં આવી ગાવું.)

“કીસીકા દર્દ દીલ જાલીમ.” રહા.

ફરરોખ—બકુલે હક હુઈ હાંસીલ મુજે અકસીર આજમ હયે,
દીલે દરીયા ખુશીસે ખા રહા મૌજે તલાતમ હયે.
સખ્ય જસકેસે હો અશરત પનું હમશકલ ભાઈસા.
મોલે માશુક વોહ મુજસે મશાતે જમ ઝૌર જમ હયે.
વગર ના મયે યાંહાં ખસ્તા પડા હું કયા કહું હાલત.
ન દીનકો અયેન હયે લાહાજ ન શખ આરામ ઝેક દમ હયે.
ખુશી દીલકી મનાઉ મયે કરું ઝેક પજમ અશરત ગાહ.
મોલે માશુક વોહ પ્યરમે કે જસે માહ વ આલમ હયે.
મયે અપ જ નૌરા કરતા હું ઉસી અકસીર આજમકો.
કર અયે મૌલા મદદ મેરી તુંહી ખદલાકે આલમ હયે.

(ફરરોખ ગાઈને જવું, ઝેટલામાં સુપારક હપશીનું
ગબરાટમાં દાખલ થવું.)

મુખારક—ઓ પાપરે! પાપરે, કોઈ બચાઓ.

ફરરોખ—(બાબુ) ઓ કમબખતી, ફીર એ બલા કાંહાસે આઈ? ખુદા ખયેર કરે. (મુખારકને) કૌન, મુખારક?

મુખારક—હૈ, એ કૌન? કયા ફરરોખ જાદ આપ હો?

ફરરોખ—હાં, જો તેરા મગજ અપને ઠીકાને હો તો જાન કે મયે વોહો ખુદાકી રાહાપે ચલનેવાલા ફરરોખ હું.

મુખારક—(બાબુ) ખુદા ખયેર કરે. સુક્રયેદ કપડે પહેનને-વાલોસેબી બહોત સંભલના આહીયે, ક્યુંકે જયેસા સુક્રયેદ કપડો પર દાગ જલદ પડતા હયે ઔર મયેલ જલદી ચડતા હયે, વયેસાહી બાહે-રસે સુક્રયેદ કપડે પહેનનેવાલે પરહેજગાર ઠગ બાતીનમે કાસે અયે-બસે ભરે હુવે રહેતે હયે. મેરી બાલાને મરતે વકત નસીહત કીઈથી કે ખેટા વોહુ મસલ યાદ રખનાં કે 'બગલમે કુરાન ઔર આંખોમે હરામ'; ઔર દીગર એ કહાથા કે જો શખસ આંઠો પહર ખુદાકી ઈબાદત કરતા હો ઉસે સચ્ચો કદમ દુર રહેના, ક્યું કે ઉનહોંકી વીરહ કરનેકી જો તસબી રહેતી હયે ઔર ઉસકે જીતને દાંને રહેતે હયે ઉસકે દુગને તીગને ફ્રંદો ફરેખમે પુર ખસલતકે પુર રહેતે હયે.

ફરરોખ—મુખારક, કયા હુવા? કુછ પાગલ તો નહી હુવા? એ અકેલા કયા બડબડ કર રહા હયે? બોલ, રાતકે વકત તેરા યાંહાં આના કીસતરેહ હુવા?

મુખારક—અયે મરદે પરહેજગાર, (બાબુ) ગુનાહગારેકે ગુનાહગાર, જાહીદો આબીદ નેકનામ (બાબુ) શયેતાનકે ગુલામ, રૂતબયે આલા (બાબુ) ચચાકા મુહ હોવે કાલા, મયે કયા કહું સાહેબ, મેરી જબાન ખીચી જતી હયે, દમ બંધ હોતા હયે, ઔર દીલ લપ લપ ઢપ ઢપ હોતા હયે ઔર—

ફરરોખ—મુખારક, સચ્ચુએકે તું પાગલહી હુવા હયે.

મુખારક—(બાબુ) અરે પાગલ કાહેકો? તેરે સરકી ફટી પગરી-બી ન છોડું. મસલ મશહૂર હયે કે અમ્મા તેરા ખેટા ધુલમે લોટતા

હયે, તો ખેટા ધુલમે નહી ફરેબકે કુલમે લોટતા હયે (ફરશેખને) તો અયે સાહેબે સરદાર (બાબુ) સચ્ચમુચ્ચકે ગવાર, હયે સો કે—હયે સો કે મયે રાતકુ સોયાથા સો મેરે ખવાબમે (અંખી બંધ કરકે શોર કરના) એ બાપરે ખાચારે !

ફરશેખ—કયા હયે ? અયે વાહી, કીસને ખાયા, ઔર કીસને કાઠા ? એ કયા નાહકકી તીન તેડીયો લગાઈ હયે ?

મુખારક—(બાબુ) લો યાંહાં તો જ નતા હયે ઔર મીયાં તો ધાંધલકે ધક્કે પર તેજીકી કીશતીમે સવાર હોતે હયે. (ફરશેખને) અરે સાહેબ, મયે તો તીન તેડીયોભી નહી લાયા હું, ઔર પાંચ સીધીબી નહી પાયા હું, પર મારે ગભરાતકે મેરેસે કહા નહી નતા હયે, ઔર આપ તો દમસેહી ખાતે કરતે હો.

ફરશેખ—ચલ જલ્દ કહે મેરો નમાજકા વક્ત હુવા.

(બચેત)

મુખારક—(બાબુ) ખુદા જાને નમાજ કરતે વક્ત કયા કયા ખ્યાલ કરતે હોંગે

ઔર કીસકી માલો મતા પર અપની નજર ધરતે હોંગે.

ફરશેખ—મુખારક, જો અબ જલ્દ તેરી ખાતોંકા ફેસલા ન કરેગા, તો મયે યકીનન કહેતા હું કે મયે બગચર સુને યાંહાંસે ચલા જાહુંગા.

મુખારક—અરે નહી ખાનએ આપ્પાદ (બાબુ) આહમકેકે ઉસ્તાદ, (ફરશેખને) ગુરુસા ન કીજયે, જરા સુન લીજયે, કે મયે નાશાદ તુમસે દાદ આહને લાયા હું. ફરીયાદ ઉસકી તા દાદકો આપ આજાદ સુન ઈમદાદ કર દીલ શાદ કીજયે, ઔર કુછ દે દીજયે સલાહ (બાબુ) પર ના દાખું તેરા ગલા.

ફરશેખ—કયું તું અબ્બતક અપની ક્યેલસુકી નહી છોડતા, નહી ?

મુખારક—સચ્ચેલકુસી કાહેકી, પઠથરકી ? (બાબુ) ગરદન તોડુંરે તેરે ખરકી. સાહેબ સુનીયે, મેરે દીલકો નહો ભુનીયે, કે મયે એક

દૌલદાર ગુલોન્નર, રશકે કમર માહે અનવર, સીમી બદન ગુંનચા દહન,
ગયેરતે ગુલ અમને બુલબુલ, આરાંમેન્ન રૌનકે ગુલસીતાં—

ફરરોખ — બસ બસ, તેરી વાચ્છ છોડ દે ઔર મુખતેસર કહે.

મુખારક — અરે વાચ્છ કીસ પાછકો આતી હયે? પર અબ મુખતેસર (બાબુ) દોજખમેપર (ફરરોખને) કહું તો એ બંદા ઉસકા આશક હયે.

ફરરોખ — ક્યા, તું કીસીપે આશક હુવા હયે? હૅહૅહૅહૅ.

મુખારક — ક્યું, મયે આશક હુવા સો હૅહૅ? (બાબુ)તો, એ મીયાંસે સલાહ લેને આયે; અભીતો કીતાબે ઈશકકા પહેલા સફા ખોલ શુરુ-આતે કાંહાંનીકા અવલ સખક સુનાતા હું, ઈતનેમે તો મીયાં હસ પડે-હૅહૅહૅહૅ.

ફરરોખ — ખયેર, તો તું જસપે આશક હયે ઉરસે શાદી કર.

મુખારક — પર શાદીકે સાથ પરબાદી હયે, સો શાદો 'હાંસે કર?

ફરરોખ — ક્યું? ક્યા વોહ તુજસે દૌલત માંગતી હયે?

મુખારક — નહી; કુછભો નહી.

ફરરોખ — તો ક્યા ઉસકી કીસીસે શાદી હુઈ હયે?

મુખારક — નહી, વોભી નહી. અબતક કૌવારી હયે.

ફરરોખ — ભલા વોહ તુજે આહતી હયે?

મુખારક — હાં, આહતી તો ફકત ઈતના હયે, કે જબ મયે ઉસકી નજરેસે પોશીદા રહેતા હું તો લાખો બલકે કહોંહોં ગાલીયાં સુનાતી હયે. જો દુરસે મુજે દેખતી હયે તો ઈતને ઈતને બડે પથર ઉઠાકે મારતી હયે. ઔર નજદીક જો બંદા જતા હયે તો સીવા જુટીકે ઔર કુછ બાત નહી કરતી. બસ સાફ સાફ હકીકત તો એ હયે.

ફરરોખ — તો અયે નાદનીકે સરદાર.

મુખારક — (બાબુ) તુમસે તો હું હુશીયાર.

ફરરોખ — જબ તો વોહ ઔરત બોલકુલ તુજે આહતી નહી. બહે-તર હયે કે તુંભી એ ખ્યાલ છોડે ઔર ઉરસે અપના મોહ મોડે.

મુખારક — (ખાનુ) કુછ મીયાં જહીદકી નજર બદ તો ન હુઈ? એ મીયાં મુજે ઊડકે વાંહાં અપના તો દીલ નહી લગાતે? ખુદા ન ખાસ્તા, વોહ મસલ તો ન હો કે લેને ગઈ પુત ઔર ખો આઈ ખસમ?

ફરરોખ — પર સખર, બલા ઉસ ખવાબસે એ માશુક ઔર શાદીકો ક્યા નીસબત? ઈસલીયે ઉસ ખવાબકો ક્યેકીયત સુના.

મુખારક — અયે અફલાકે અખતર (ખાનુ) લંગુરી બંદર, જબ વોહ માશુક નેફકાલ હુર ખીમાલને મુજે જીડક દીયા, ઔર હરસુરતસે મયે નામુરાદ માયુમ નાશાદ ઉમયેદે બરબાદ હુવા, તબ મયેને સોંચ્યા ખ્યાલમે એ આયા તો અજબ લાગ બતાયા કે ઈસ તીલસમાત અન્તખેબાતમે શાહે આદોલ કામોલો ફાજલકી અકસીરે અજાજલકો નોશ કરું.

(અકસીરનું નામ સમજી ફરરોખે એકદમ ચોકવું તથા ખાનુ જવું.)

ફરરોખ — ક્યા, અકસીરે અજાજલ? એ હાલ ઈસકો કયેસા માલુમ હુવા?

મુખારક — (ખાનુ) એ મામુકે પેટમે અંગાર ક્યું લગી? (ફરરોખને) જનાબ સુનીયે કે—

ફરરોખ — ચુપ, બેઅદબ. ખબરદાર, ક્યું અયેસી ચીજકા નામ જાપાંપર લાયા.

મુખારક — (ખાનુ) પર ઈસમે તેરે બાપકા ક્યા ખાયા?

ફરરોખ — બોલ આગે.

મુખારક — જસે મયે મેરી માશુકકે ચારકી શકલમે બદલ જાઈ, ઔર ઉસકો જંદગીસે માર મેરા કામ પાર કર બેદાહાશત ઉસો માશુકસે અયેન દીન રયેન ઉડાઈ.

ફરરોખ — પર સખર, મુખારક. રાસ્ત કહે કે એ અકસીરકી ખબર તુજકો કયેસી હુઈ?

મુખારક—લો ખુબ કહા. એ તો વોહ મસલ હુઈ કે ‘ધંધોરા શેહરમે ઔર લકકા બગલમે.’ જનાય, એ ખપ્પર તો ક્યા, પર બંદા અયેસા દાના ફ્રેયાજે જમાના હયે, કે ચલતે આદમીકે મુહમે દાંત કીતને હયે ઔર ઈનસાન મરે પાદ જંદા હોગા કે નહી, વોહભી ફ્રીલ-હાલ ખરમહાલ કહે દેતા હું. ઔર સાથ ઉસકે મેરી અમ્માકી ખાલા રૂતબએ આલા પુર હુનર અફલાકે અખ્તર થે, વોહ તો કપ્રસ્તાંનકે મુરદે ઔર દોજખકે દેવોદો પલકમે ગીત દેતીથી. ઉનાનેહી એ તી-લસમાતી અકસીરકા લેદ મુજે જતાયા થા.

ફરરોખ—(ખાનુ) કમખખતી, મેરા ખાનાખરાખ હોગા.

મુખારક—હુનુર, ક્યા આપકોભી મરે હુવે નાના, દાદા, આચા યાદ આયે કે ક્યા ?

ફરરોખ—નહી, કોઈ નહી. એ પુછનેકા ક્યા બાયસ ?

મુખારક—નહી, આપ અપને જસે તત્તમત્તા રહે હો ઈસ સમય.

ફરરોખ—(ખાનુ) ફરરોખ, સંભાલ. નહી તો એ તેરા બેદ જન લેગા. (મુખારકને) પર જખ તુ ખવાખમે ડરા કાહેસે ? તુજે તેરી માશુ-કકો તેરે તાખમે લેનેકી તદબીર તો ખુબ મીલી પીછે દાહશત ક્યા થી ?

મુખારક—દાહશત ! એા મેરી અમ્મા ! હુનુર, વોહ અકસીરકે પીનેસે ફકત એકહી ચીજ જો ઈનસાનકો પયેછાનનેકી હયે, વોહ નાબુદ હોતી હયે.

ફરરોખ—મુખારક, વોહ ક્યા ?

મુખારક—સાહેબ, આદમીકા સાચા કે જસકે બગયર ઈનસાન જન બગયર પુતલાસા દીખાઈ દેતા હયે.

ફરરોખ—બગયર જકા પુતલા વોહ કયેસા ?

મુખારક—વોહ કયેસા સો કહું ? અરે પર સાહેબ, વોહ નામ લેતેહી મેરે પેઠમે મારે દાહશતકે કુરકુરી ઔર ગુરગુરી હોને લગતી હયે.

ફરરોખ—બોલ જલદી, તેરા બકવા છોડ.

મુખારક—સાહેબ, જન બગચરકા પુતલા વોહ હયે, કે આદમી હજારોકોસ દુર ભાગતે હયે; ઔર ઉસકી સુરત તો કયા, પર નામ સુનતોહી પયેરમે લકવા ઔર જાપાંપે બકવા હોતા હયે; ઔર ઉસકા નામ તમામ જોહાન ભુત, ચુડેલ, શયેતાન ગોલે બયાબાન કહેતે, હયે.

(એકદમ અંધારું થઈ જગે જગેથી ડરામના અવાજો નીકળવા, ખરતાંના બબુકા ઉડવા, તથા ઇબલીસનું પછવાડેથી દાખલ થવું.)

ઇબલીસ—ખબરદાર.

(ઇબલીસનું જવું, બધું સાંત થઈ ઉજરડું પડવું.)

મુખારક—ઓ બાપરે! ભુ-ભુ-ભુ-ભુત આયે રે! ઓ ફરરો-ખજાદ, મુજે બચા.

ફરરોખ—ઓ ગજબ આફત સીતમ સાહેબ તેરો મદદ.

મુખારક—અરે પર એ હુવા કયા? કુછ ખુદ બખુદ તીલસ્મ હો રહા હયે, યા તુમ હમ સબ ખવાબ દેખતે હયે?

ફરરોખ—(બાબુ) ઓ કરોમ! કયા મયે તેરી પરસતીશ છોડ ચુનાહમે શરોક હોના હું ઉસકી સજા અભીસેહી હોતી હયે કયા? પર નહી, કયા હયે? કોન હયે? નહી, કુછબી નહી. ફકત મેરે બેસબર મગજપે બેઝૂમીકી અસર હયે.

મુખારક—પર આબેદ સાહેબ, કયા આપ ઇતિને બરસોસે ઇસ તીલસમકી પાસબાની કરતે હો, ઔર આપકો એ અકસીરકી બીલ-કુલ ખબર નહી?

ફરરોખ—નહી, મયેને કુછ અયેસા બુજરગોકે મુહસે સુનાથા; પર યકોનન કહેતાહું કે આજતકે ઉસ રમજકા પતા મીલાનેકો કુછબી કોશીસ ન કી હયે.

મુખારક—(બાબુ) હં, ન કી હયે; પર અબ કરેગા.

કરરોખ—સુન, મુખારક, મયે તુજે અછછી તરેહ એક નસીહત કરતા હું.

મુખારક—(ખાનુ) ખુખ નસીહત કરતે હયે, ઔરકી માશુકકો મપને ખરમે ધરતે હયે.

કરરોખ—કે ફીરસે કોઈબી રોજ અયેસી બદ દીયાનતીકા દમ ભરના.

મુખારક—(ખાનુ) ખુખ. ઔર આપને ફજરકો બંદગી કર તકો ચોરી કરના.

કરરોખ—ઈસે તો તુ દો અજમ ગુનાહકા બોજ અપને રપર ઉઠતા હયે.

મુખારક—અરે યાંહાં મરનેસે ઔર દોજખમે પરનેસે કૌન ભરાતા હયે?

કરરોખ—એક તો અપને નામી બુન્નેર્ગ ઔર બીહીશતનશીન નીયાગાનેકે હજરો ખરસકે તીલસમાતકા પોશીદા ભેદ જાહેર કરકે તુ ઉસ્સે ખરબાદ કરતા હયે.

મુખારક—(ખાનુ) કાજીજી કહેનેકે કુછ કરનેકે નહી. સુન ક્ષેત્રમે મેરે બાપકા કયા જતા હયે (કરરોખને) હાં હજરત, ફીર આગે.

કરરોખ—આગે તો દુસરા એ કે જો ઔરત તુજે નહી ચાહતી ઉસ્સે જોરો જુલમ ફંદમે ફસાનેકી તદબીર કરતા હયે; મગર ખખર-દાર એ ગુનાહો અજમસે બાજ આ.

મુખારક—(ખાનુ) સાતસો ચુવે ખા બીહી હજકો ચલી. એ મીયાંબી ખુદા જાને લાખોંકી ગરદન માર, હજરોંકા ઘર ઉજાડ, સચે-કડોંકો જમીનમે ગાર, ઉપરસે હરબાર નેકીકા સાંચા પહેન નસીહતોકી લખેન દખેન તો અછછી કરતે હયે, પર બાતીનમે ખુદા જાને કયા કયા ગુનાહ રખતે હોંગે.

કરરોખ—કયું, અયે ગુમરાહીમે ફસે હુવે ઈનસાન, કુછ તરે ખ્યાલમે આયા ?

મુખારક—હાં, ખ્યાલમેભી આયા, ઔર મનકોભી ભાયા. પર મેહેરખાન—

(બચ્ચેત)

હા ઈશક ઈશક બડા જાહીલો બદકાર હયે.
જો ફસા હયે ઈસમે હુવા આખર ખારોજર હયે.

ફરશેખ—(બાબુ) હા ઈશક, ઈશક! તુનેહી મેરી મુદતકી ઈબ્લા-
દત ઉઠાઈ હુઈ જાહેમત ઔર જાહેદી છુડાઈ. તુનેહી મેરે દીલમે
મહોબતકી આગ સીલગાઈ, પર અબ તુંહી તુંહી મુજે બચ્ચા, ગીરફ-
તારીસે છુડા, માઆશુકસે મીલા, મહોબતકા શરખત પીલા.

(ફરશેખને મુખારક પછવાડેથી જમને વજગી પડછ.)

મુખારક—હા, હા. ઈયેરીયે, ઈયેરીયે. જનાબ, કીસસે કુશતી ખેલતે
હો? (બાબુ) કુછ પાગલ તો નહી હુવા? અકસર જો શખ્સ જ્યાદા બંદગી
કરતે હયે, બહોત ઈલમ પઢતે હયે, ઉસકા મગજ જરા ઠીકાને નહી
રહેતા હયે. (ફરશેખને) સુનીયે જનાબ આપકી સલાહ મયેને બ
જનોદીલ માની, પર જબ ઉસ માશુક નેકબખ્ત ઔર ઉસકી શહે-
જાદી શહેનાજકી શકલ—

ફરશેખ—(ગુસ્સે થઈ) ચુપ, ચુપ. કમબખ્ત, તેરી જાન હુંગા
ફેરસે જાબાંપર ઉસકા શીરી નામ લેગા તો.

(ફરશેખનું મુખારકને મારવા જવું.)

મુખારક—અરે નહી સાહેબ, મોઆફ્ કીજીયે. (બાબુ) મારા-
અલ્લા હજરત તો નેક કામ કરતે હયે ઔર અછછી બાંસમીલ્લા પઢતે
હયે. જાહીદોકે ખુશ ચહેર માહો માહેર માહાજબો ખુશનગોઆસે
કયા વાસતા, જો ઉસકા નામ લેતેહી તલમલી હોકે જાન ચલી. કંઈ
બંદેગાન મુરોદે શખ્સેતાનકી નીયતતો ન ફીરી? ઔર શરાબે ઈશકકી
ખુમાર તો નહી ચહીડી? તૌબા તૌબા, કયા જમાના હયે! (ફરશેખને)
જનાબ, ખતા મોઆફ્ કીજે, ફીરસે નહી કહુંગા. પર એક ઔર ખુશ

ખપ્પર આપકો સુનાતા હું, કે આપકે નામાવર બીરાદર ખાનસા-
હેય પરવીજકી પરસુકે રોજ શહેનાજકે સાય શાદી હોગી, ઔર
બંદાબી ઉસમે શાદીકી મુબારકબાકી દેનેમે શરીક હોગા.

ફરરોખ—કયા? પરસુ શાદી? ઈતની જલદી? (બાબુ) કમબખ્તી,
બાજી જતી હયે. ઔ ખુદા! મેરી તમામ ઉમેદ બરબાદ હોગી કે કયા,
(મુબારકને) મુબારક, અબ તો જરા તુ રૂખસંત લે. કયું કે મેરી નમા-
જકા વકત હવા.

મુબારક—(બાબુ) અરે તુ નમાજકા કરતા મુવા. પહેલે તેરે
મગજકી કર દવા, નહી તો તુ ખાવેગા મુલકે અદમકી હવા. (ફરરોખને)
સાહેબ, મુજે બહેતર સુલાહ એ સુજતી હયે કે આજ આપ નમાજ
કરનેકે બદલ કીસી કામીલ હકીમસે આપકે મગજકી દવા કરવાઈએ.
નહી તો નાહક જીકો પરેશાની હોગી, રાત ભર હયેરાની હોગી.

ફરરોખ—નહી, નહી. ચલ, નીકલ, કમબખ્ત. ચલા જાંયાંહાંસે.
તુ મુજે જીયાદા દીવાના કર દેગા.

(ફરરોખનું મુબારકને મારવા જવું. મુબારકનું નાસી જવું.)
તૌબા, એ મેરા કયા હાલ? મયે કૌન, ઔર એ કયેસા
ખ્યાલ? જાહીદ મેરા નામ, ઈબાદત મેરા કામ, પર હુવે વોહ અબ
તમામ. પર સખર, દીલ, વકત ન ગવાયા ચાહીયે. પરસુકો પરવીજ શહે-
નાજસે શાદી કર વોહ દીલરૂખા નાજનીકો અપની ગોદમે લેગા. સો
કયા અયે દીલે બેકશાર, તુ આસાનીસે દેખ સકેગા? નહી, નહી. કોશીસ
કર, મૈતસે લડું, બંદગી છોડું, ખુદાકો ભુલું; પર શહેનાજ, મેરી
દીલફરોખ, દીલરૂખા દીલદાર, તુજકો કભી નહી છોડું.

(ફરરોખ જાએછ. બીજા બાબુથી ઈંગલીસ આવી હસી
તેને આંગલી દેખાડેછ.)

(ખમસા)

ઈંગલીસ—સદ હયેકુ ગુનાહુમે ગીરફતાર હયે ઈનસાં.
લાઆનત કરે શયેતાંપે અજબ કાર હયે ઈનસાં.

મશહૂર ખરાબાત વોહો બદકાર હયે ઈનસાં.
 કર ગૌર જરા દેખો સીઆકાર હયે ઈનસાં.
 સખ તરાંહ ગુનાહુમે એ સરસાર હયે ઈનસાં.
 રશક ક્યું આવે ન મુજકો હજરતે ઈનસાન પર.
 ક્યેલે બદ કરકે પહડે લાહોલ મુજ શયેતાન પર.
 આફરી ઔર મરહુબા હયે ઉનકે દીન ઈમાન પર.
 લેકીન હયે લાઆનત ઉનોકે ક્યેલે નાફરમાન પર.
 કુછ નજર કરતે નહી વોહુ અપની ઈજ્જતે શાંન પર.

(ઈબ્લીસનું બવું.)

પરદા તીસરા.

(રાહેનાજનું પરવીજની યાદમે ગાતાં ગાતાં બાગમાં
 દાખલ થવું.)

“દીબાહે મુજકો જમાલ અપના” રાહા.

રાહેનાજ—

હુવા હયે કુરકતમે હાલ અબતર કે દીલ હયે ખસતા ખવાર મેરા,
 ન અએન દીનકો ન શબકો રાહત ગયા હયે સખરો કરાર મેરા,
 ન ભાવે ગુલશન ન બજમ અશરત ન જમે સાકી બજુજ વોહ દીલબર,
 અગર વોહ આવે તો હોવે દીલપર નીશાત ગુલશન બાહાર મેરા,
 અગર વોહ રશકે અમન જો આવે તો બજમ ગુલશન કરાર પાવે,

(પરવીજનું દાખલ થવું અને બાગુ ઉભો રહી સમજવું.)

ન દીલકો ફરહત ન જંકો રાહાત મીલે ન જબતક વોહા યાર મેરા,
 કીયા જુદાઈને હાલ અયેસા ન તાપો તાકત રહી જરા ભર,
 જો આવે આરાંમેજાં યાહાં પરવીજ તો નીકલે દીલસે ગુબાર મેરા.

(પરવીજે રાહેનાજને ખાસ્સો ઘેવા. રાહેનાજનું પર-
 વીજને જોઈ ખુશી થવું.)

“આપકા મુશતાક હું આપ આઈયે” રાહા.

પરવીજ—આયા હું દીલવર તેરા શહેનાજ મયે.

ફસ ગયા પરવીજ ખુશ અંદાજ મયે.

મ્યું હયે ગમ દીદા હજં ઔર ખસતા હાલ.

દીલ હયે કુરખાં તેરે અશવે નાજ મયે.

શોકસે વરમે મેરે આજ્ઞ શીતાવ્ય.

શાના દીલ હયે જુલફે ખીન્ને ખાજ મયે.

એક લહેજ ના રહું તુજસે જુદા.

હંદગી ખુશ હયે તેરે આવાજ મે.

“દરસન ખીન અંખીયાં તરસ રહી” રાહા.

શહેનાજ—જાઆ તોરે ખીન સજના તરસ રહા,

તરસ રહા, તરસાએ રહા—જાઆ૦

નાહી તરસાવો મોહોકો પ્યારે,

શાદી કરો જલ્દ, માતો કહા.—જાઆ૦

(વોહી તર્જ)

પરવીજ—જરા સખ્ર કર પ્યારી તરસ નહી,

તરસ નહી, તરસા રે નહી—જરા૦

હુકમે શહેનશાહી અયેસા હુવા હયે,

ખના સફર મોહે આજ કહી—જરા૦

મુશકીલ મહીમ પેશ આઈ શાહકે,

જાએ સીવા હલ હોગી નહી—જરા૦

(બાએત)

શહેનાજ—ફીર ક્યા ઔરભી સખ્ર કરના પડા,

અજ વાહ અજબ એ તો હયે માજરા.

એ વાઅદે મ્યું જુઠે તુમ કરતે હો યાર,

સખ્ય ઇસકા મુજસે કહો આશકાર.

પરવીજ—નહી જુઠ કહેતા મયે જીતહાર હું,
સખખ તાપેદારીકે સાચાર હું.
અખ દો હકુતે ઔર તુમ કરો સખ જાં,
મયે આહિં સફર કરકે અમનો અમાં.

શહેનાજ—અચ્છા ખેચેર મરજી તુમારી જનાખ,
દો હકુતેમે જા જલદ આવો શીતાખ.
ઔર તસવીર એ મેરી રખેઓ અપને પાસ,
કે જીરસે ન હો દીલ તુમારા ઉદાસ.
હયે રખસત તુમે જાઓ અયે જાનેમન,
નહો ભુલના મુજકો અયે રશકે અમન.

પરવીજ—મયે ક્યા ભુલું તુજકો અયે રશકે કમર,
તેરી શકલ હયે દીલમે નકશે હજર.
બહો મેહરબાની એ ઇસ વકત કો,
જો તસવીર અપની મુજે આપ દી.
એ મયેબો તુમહે દેતા અંગોશ્ત્રી,
કે જીરસે રહે યાદ તુમકો મેરી.

શહેનાજ—બહોત ખુબ અયે જાની એ ગુલોજાર,
મગર ભુલના તુમ ન કૌલો કરાર.

“સુનતાં સુનતાં બેહેરા રે કાન.” રાહા.

દોનો—હરસુ અમનકે હયે પુકાર—જાતા અમનકું છોડ હજાર.
રોતે હયે ગુલ એ જાશેજાર—ક્યા ગુલસંખુ ક્યા ગુલ અનાર.
બોન ખુલખુલકે જુજ ગુલ હયે ખાર—કીસ કામકી આઈ બાહાર.
કુંમરી ઔર ઇતદલીખ—કુરકતમે ગુલકે હયે સમી.

શહેનાજ—અખ જાઓ પ્યારે ગુલોજાર—હયે હાફીજ વોહ
પરવરદીગાર.

મયે રહુંગી ઇતેજાર—જલદી આના હું મયે નીસાર.

૨૫

૧૨ ના દીલ હો બેકરાર—ક્યા મયે બોલું બારબાર.
નહી હયે દીલકો અયેન—કરતી રહુંગી શોરો શયેન.

પરવીજ—અયે જાની મેરી નૌબહાર—ક્યું હોતી હયે તું બેકરાર.
છોડદે અપના શોરો શાર—રખ ઉમોદ લૈલો નેહાર.
તા દીલકા દુર હો ગુબાર—હરસુ ખુશીકે હો પુકાર.
હોતા હું મયે વીદા—અયે જાની કરનાં અબ દોઆ.

શહેનાજ—ખુશીસે જાઓ
કૃતેહ મીલાઓ.
બસ હસતે આવ.
હોવે મુબારક.
હો શાદો ખુશ.
હોતે હયે.
ન કરના

પરવીજ—અમનમે રહો.
ન રંજ સહો.
દોઆ એ દો.
બાદીયાં લઓ.
અયે જાનેજહાં.
અંદ મુદત રવાં.
ગમ કબી.

દોનો—હો આમોન એ દુવા સબી.

(ખેલનું એક એક બાજુએ જવું.)

પરદા ચોથા.

(લીલસમાવી મકાન, બાહારથી અગાસી બારી તથા
બારનામાં હાંડી જુમ્મર તાંગેલાં, ચાર માટી આર-
સીઓ, એક ટેબલ તથા ખુરસી, અકસીરની પેટી,
ટેબલપર મોટો જબ્બો, ફરોખ બતી તથા કુંચી
લઈ અગાસી પરથી આસતે આસતે આવેછે.)

ફરોખ—હા, કયેસી ખામોશી; ઔર એ કયેસી અજબ-
બાત? ક્યા દીલચરખ જાયે; કયેસા દીલરૂપા દીખાવ? હા, ગોયા
જાદુઈકી અસરે મકના તીરસે માંનીદ ફૌલાદકે મયે ઇસ તીલસમાતમે

હસ ખેકીમત અકસીરકા તલખગાર હો ખીચ્યા આયા હું. હા, આજ ક્યે બરસોંકા છુપ હુવા તીલસમકા ભેદ ખુલનેકી મૌમીલ કરીય આઈ. હસ ખેમાલુમ ગયેબી ભયેદકા દરખાન આજ અપની ફરજકો જુલ વોહ ફરરે નાયાબકો ચુરાને ખજાનેકી કોલીદ લે અપને મુખત્યાર સરદાર સીતમગારકા હુકમ બજાને આયા હયે. હા, ઈતસાંકા સરદાર અફસર ઔર મુખત્યાર ઈતસાનહી હયે; પર મેરા શાહ, મેરા સરદાર, ઔર મેરા માલીક—ઈશક, મહોબત, ખુતુ, વહેશત, જલ્લત હયે. (એક બાબુની તસવીરે જોઈને) એ તીલસમાતકી નીગાહખાનો અકસીરકી પાસખાની ઔર ખજાનેકે હીફાજત કરનેવાલે ખજાની પોર મુરશદો ગોયા મુજે અપની ખુખાર નજરસે મેરે બદ કામપે લાઆનન મત્લામત ડાલતે હો ઈસતરાંસે ધુરતે હયે. (બીજી બાબુની તસવીરે જોઈને) એ ખુદા! એ તો અપને ચહેરેપે જોશ લા મેરા ખુત પીનેકે લીયે દાંત પોસ રહે હયે. ફરરોખ, દૌડ. ભાગ, જી બચા. અરે, પર સખર, દીલ. ક્યા હંચ દાહારત? કીસલીયે ગમખાર? પકડ હીમત, ફર હોગી આફત, ખુદા મહેરબાન તો ગદા પહેલવાન.

“તુમ આતશી થેહે” રાહ.

તુમ પીરોજવાં યાંહાંકે રહેન હાઆરો,
તુમ તીલસમાતમેકે રહેન હાઆરો.

મકસદ મેરેકો શીતાબ દો.

મમદા બીર ઔર ઈસમાલ જોગી,
કાલી માતા બાવન રોગી—મદદ હો.

હા, બચું બચું વક્ત જતા હયે વેચેસા મેરા દીલ ધરકતા હયે, જ્યાં કાંપતી હયે, પંચેર થરથરાતે હયે, ઔર તનબદન અકડકે ખુત ગોયા જમ જતા હયે, મગજ ગુમતા હયે, અકલ સાપેત નહી રહેતી, ઔર હીમત હારતી હયે. પર નહી, ફરરોખ, એક દમ ઔર હજાર ઉમયેદ; એ સખ નાશાદીકા અંજમ લાનેકો વોહી બસ વોહી ચોજ ‘અકસીર’ એહી કીલીદ વોહ તીલસમાતી સંદુકકી હયે. ચલ.

“બેજન કરતુક તું કર ઝટપટ” રાહા.

કૂરરોખ સખ છોડદે તું પટપટ.

મકસદ હાંસીલ કર અખ જટપટ— કૂરરોખ.

શીકલે ભાઈ બનજા એક પાર—કૂરક ન હોવે કુછ જનહાર.

ખુશીકી આવે તાકે ખાહાર—પીલે સુરાહી ચલ ગટગટ—કૂરરોખ.

મતલબ અપની જલદી કર—પી અકસીર તુ કયા હુયે ડર.

હીમતસે આગે તું બહડ—નાહક લગાઈ કેઉ પટપટ—કૂરરોખ.

(ગાઈ રહી એક હથોડાથી પેટીની મોહાર તોડી ચાલીથી પેટી ઉંઘાડે. એક મોટા અવાજ સાથે રાશની થઈ વજનતરોનો ઝમકાત થતાં પેટીનું ઉઘડવું. કૂરરોખે પેટીમાંથી સુરાઈ કાઢાડી આગલ વધવું. પેટીમાંથી ઈબલીસનું નીકળવું.)

હા, હા. કૂતેહ, કૂતેહ. આઈ, આઈ. સુરાદ પર આઈ. હા, એહી એહી મેરી જંદગીકા ગોહુર, મેરે સુખકા દરીયા, મેરી ઉમયેદકી કીરતી, કયા ઈસકી જહલક ! ઔર ક્યેસા ઈસકા નુર ! બોલ બોલ કૂરરોખ, કે તેરી તીસ પરસકી ઉમરમે આજકે માનીંદ મુખારીક રોજ કોઈબી હુવા હુયે ? નહી, ન હુવા, ન હોગા. આ આ, અયે અજમતી આખ, તેરે નયે માલીકકી છાતીસે લગ, ઔર મેરે દીલકો મકસદકે ચમનકે રાજર પર તેરે આખે કરમકે પારાનસે તાજગી બક્ષ.

(સુરાઈને પેટમાં દબિષ્ઠ તથા ચુની લેછ, બર્બકાર ગગડાત યાયછ ને ચાર આરશીઓ બદલાઈ દેવ તથા ખબ્બી-સોના ખીલામના દેખાવો દેખાએછ.)

ઓ ખુદા, એ કયા ! મયે ખવાખ દેખતા હું યા ખીદાર હું ? શાએદ મેરી આંખે આજ મુજસે દગાખાલ કરતી હુએ ! પીર મુરશદોંકી તસવીરોંકે બદલ સીદા શકલકે દોજકે દેવ ઔર પલીદ ? (ખીલ તસવીરો જોઈને) ઓ ! ઈતકી શકલ દેખતોહી મેરે તન બદનમે લરજ પયેદા હુવા. મયે ખેમગજ હુવા હું. (સુરાઈકો) જા, જા,

અયે દાહાશતકે દેવ, મયે હરગીજ તુજસે આશનાઈ નહી કડંગા. જા તુ અપને અસલી મુકામ પર. મયે તુજસે અપના હાત ઉઠાતા હું.

(ફરરોખ પેટી આગલ જવા ચાહે તેટલાં એક અવાજ સાથે ઇબ્લીસ પેટી સમેત જમીનમાં ગરક થાયછ.)

કમખખતી! કયા, સંદુક ગયખ! એ સાહેબે પરવર, એ કયા વારોદાત! અયે કમનસીખ ગુનાહગાર ફરરોખ, તું કીસ ગુપ્તારે સી-તમમે ગીરકૂતાર હયે? (જરા વીચાર કરીને) પર સખર, અયે દીલ, તેરે દીલકી મુરાદ, હંદગીકા ખજના, ઔર ઉમયેદકા ગૌહર તો તેરે હાતમે હયે. ફેર તુજે કાહેકા ડર? ફરરોખ, ફરરોખ, ખુદા ન ખાસ્તા, ઈસી ઈશકકી તપ્પાહીમે માનીદે કયેસો ફરહાદ, નલ, ઔર વાંમેકસા વાહાશી હો. અપની હંદગીકા પરીન્દા ઇનતેજારીકે કફસસે મુલકે અદમકો ન ઉઠા દે. અલ, જલદ કર; ઈસે નૌશ કર અપની ઉમયેદ લા ખર.

(ફરરોખ અકસીર પીવા જાયછ. અંદરથી પરવીજનો સાથ આવેછ.)

પરવીજ—ફરરોખજાદ, એ ખીરાદર ફરરોખ—

ફરરોખ—(ગભરાઈને) હા! કૌન? પરવીજ! ખાનાખરાખ. અરે, અખ એ મેરી કમખખતીકી નીશાનકો કાંહાં છુપાઉં? હાં, ઠોક હયે યાંહાંહી—

(મુગાઈ ટેબલ પર મુકી તે ઉપર જબ્બા ધાકેછ. પરવીજ અગાસીપરથી ઉતરી ફરરોખ પાસે આવેછ. ફરરોખ તેને આવકાર દીએછ.)

મુખારક તેરા આના અયે અજુજ પરવીજ, પર આધી રાતકે વકત કીસલીયે તકલીફ ઉઠાઈ? (ખાજુ) હા! એક વકત અયેસા થા કે એ ભાઈકી શકલ મયે નીહાયત ધ્યાસે દેખ ઈસકી મુલાકાતકા ઇનતેજાર રહેતા થા. પર અખ વોહો સુરત આજ માનીદે જહેરકે મેરી આંખોંમે આતી હયે. પરવીજ, આગે મયે તેરા ખયેરખવાહ મા, પર અખસે તેરા મુદઈ અદુ, ઔર તેરા દુશમન હુવા હું.

પરવીજ—અયે મેહરબાન, નેક રાહાપે ચલને વાલે મેરે ભાઈ
કરોખ—

કરોખ—(બાબુ) ભાઈ ! થોડે રોજ મે તું એ નામ ભુલ જાયેગા.

પરવીજ—શાહાકા કોઈ જરૂરતકા કામ હોનેસે મુજે થોડેક દીન
દુસરે મુલક જના હયે, તો દીલમે એ આયા કે તુ નેક ઔર પાક
ખીરાદરકા દોદાર દેખ કદમખોસી કરકે જાઈ. કે જીસે અયેસે મુશ-
કીલ કામમે મુજકો તુજ નેકવખતકે દોઆકી ધરકતસે કુતેહમંદી મીલે;
જીસે મયે ફીરોજ પા બાઅમનો ચમત મુરખરૂઠસે ફેર તેરી
ખીદમતમે દસ્તખસ્તા હુંગા. ઈસલીયે અયે ભાઈ, તું અપને રહેમી
દીલસે મુજે નેક દોઆ દે.

કરોખ—(બાબુ) નેક દોઆ ! એ ભાલે ઔર ખાલીસ દી-
લકે પરવીજ, તુજે થોડી ખપ્પર હયે કે કરોખ આજસે તેરા કાતીલ
હુવા હયે. પર એ સખ ગુનાહોંકા જવાબ મયે ઉસ પરવરદીગારકી
દરગાહમે રોજે મહેશરકો કીસ તરેહ દે સકુંગા ?

પરવીજ—ખીરાદરે મન, ક્યા હયે ? આજ કુછ તેરી તખીયત ઠીક
નહીં હયે. ભાઈ, મુજસે કહે ક્યા હયે ?

કરોખ—ક્યા ! કૌન, મુજે ? નહીં નહીં, કુછ નહીં.

પરવીજ—નહીં ખીરાદર, તેરે દીલકો કુછભી રંજ હયે સહી. પર
ખેયર, મયે ઔર એક ખુશ ખપ્પર કહેના હું કે જીસે તેરા એ રંજ
અલમ દુર હોગા ; આજસે દો હકૂતકે બાદ વોહ ગુલબદન રશકે
ચમત ખુશ અંદાજ. શહેનાજસે મેરી શાદી હોગી.

કરોખ—(ચોંકીને) હં ! ક્યા ? શાદી તેરી !

પરવીજ—હાં ભાઈ, મેરો શાદી. ક્યું કુછ—

કરોખ—નહીં નહીં, આગે ખાલ.

પરવીજ—ઔર મયે ઉમયેદ રખતા હું, કે તુહી અપને મુખારક
ઔર નેક હાતસે હમ દોનોંકા હાત મીલાકે હમકો હંમેશગીકે ખુશીકે
અયેવાનમે દાખીલ કરેગા.

કરશેખ—(ગભરાઈને) કોન? મયે હાત મીલા હું? નહીં નહીં.

પરવીજ—કરશેખ, આજ મુજપે ઈતની ખફગી! ક્યા આપ મેરો શાદાસે નારાજ હુવે હો?

કરશેખ—(કમને) નારાજ? મયે! નહીં, કુછ નહીં.

પરવીજ—જખ તો ભાઈ તુજે મેરો શાદીમે શામીલ હોના આહીયે. ઔર તુ મુજે કોલ દે કે તુ અપનેહી હાતસે હમારા નેકા કર દેગા.

કરશેખ—ક્યા, કોલ! નહીં મુજસે જીતહાર નહીં હોગા. મયે મજબુર હું.

પરવીજ—જીતહાર નહીં હોગા! મયે મજબુર હું! કરશેખ, તેરે મુહસે આજ અયેસે સખત કલામ સુન મયે તાઆજુખ હું. મગર શાયદ રાતો દીન ઈયાદત કરનેમે ઔર નેક અશગાલમે ખ્યાલ રખ-નેસે તેરે મગજ પર ખરાખ અસર હુઈ હોગી. પર ભાઈ, બેહદ ઈયાદત ઔર પરહેજગારી કરનાભી ખૂબ નહીં. કોઈ કોઈ વકત લહેજત-દાર નેયામત ઔર રંગીન શરાબકાભી લુતફ ઉઠાના આહીયે.

કરશેખ—(ગુસ્સામાં) શરાબ! થુ, થુ. અસતકફીર અલ્લાહ! પરવીજ, ક્યા તુજે માલુમ નહી કે અયેસો ચીજનેસે બાજ રહેનેકે લીયે હમ જાહેદાંકુ સખત કરમાન હયે?

પરવીજ—ભાઈ, મોઆફ કર. તયેને કીસી તરેહસે તેરા દીલ દુખાનેકે લીયે એ પાત નહીં કહીથી. (કરશેખનું ગભરાતનું મારયું ધુજલું) પર સખર, ભાઈ, ક્યા હયે? કયું ઈતના હાંફતા હયે? ખયેર તો હયે?

કરશેખ—(બોખરા અવાજે) ન-ન-નહીં. કુછ નહીં. મ-મ-મયે બ-બ-બહોત થકા હું ઉસ્સે જ-જ-જરા જ બેઅયેન હયે.

પરવીજ—ભાઈ, તુ નાહક અપને જીપર તફલીફ ઉઠાતા હયે; ઔર રાત દીન ઈયાદતમે તનહા પડા રહે ખાતેપીતેકી જંજલો સહે દીતો દુન્યાકી અયેશો મજતકો છોડ અપને જંદગીકે ગુલકો મુરઆતા હયે. દેખ, મંયે કયેસા સુખી ઔર તાજા હું. દુન્યાકી રસમ, માશુકોકા

પ્યાર, દોસ્ત આશનાઓંકો માહાફોલ, ઔર રંગીન શરાબકી લહેજત
બગચર કીસ કામકી હંદગી, ઔર કીસ કામકી દુન્યા ?

ફરરોખ—ઓ પરવીજ, ખુદા ગંજબ સીતમ આફત (ફરરોખને
ધુજરાં ચડવાથી જમીન પર ખેસેછ).

પરવીજ—ખોલ ફરરોખ, ખોલ. ક્યા હયે? ગંજબ સીતમ આફત
કીસ ચીજને તુજે ઘેરા હયે? બયાં તો કર.*

ફરરોખ—(તીસાસો નાખી) ઓ સરદ સરદ બદત ! સરદ
હાએ નસોખ !

પરવીજ—સખર સખર, ફરરોખ, હીમત પકડ, લે એ સાચા ઓડ.

(પરવીજ ટેબલપરથી જભમે ઉંચકવા જાયછ. ફરરોખ
ગભરાઈને તેને પકડેછ.)

ફરરોખ—નહી નહી, સખર કર, સખર. એ મત ઉઠા. ઈસ્સો
યાંહાંહી રહેને દે.

પરવીજ—નહી ભાઈ, જુદ ન કર. જરા ઓડ લે.

(ખેડ જનાં એકએકમાં ખેચતાન કરેછ. પરવીજના
પતામાં ખોસેલી સખી પડી જાયછ. સુરઈ દેખાયછ.
ફરરોખ ગભરાઈ ખીસી જાયછ.)

ફરરોખ—ઓ ખુદા ! ફસા, ફસા. આઈનદા મેરા ખાના-
ખરાબ હવા.

પરવીજ—(સુરઈ હાતમાં સ્થપિ) એ ક્યા ? શરાબ ! ખીરાદર ફર-
રોખ, ક્યા એ રંગીન ગુલેગુલાબી મયેસે દુર રહેનેકી તુમ જાહીદાંકી
મન્ના નહી હયે ? (પરવીજ ખુબ હસેછ).

ફરરોખ—પરવીજ, ખખરદાર. એ ક્યા હયે ઉસકી તુજે બીલકુલ
ખખર નહી હયે.

પરવીજ—ખયેર, જબ ચખનેસે તો ખરાખર ખખર હોજાયેગી.

(પરવીજ ખુચ ઉઘાડી પીવા જાયછ, ફરરોખ ગભરાઈ
જઈ તેના હાત પકડી લેછ.)

કરરોખ—ખૂપ્પરદાર, ઈસ્સે ન છેડ. એ તો હમ જાહીદાંકા આપે આહમર હયે.

પરવીજ—(બાબુ) ઈસ્સે કૌલ લેનેકા એહી વફત હયે. (કરરોખને) ખૂપ્પર, અગર અયેસા હયે તો મયે ઈસ્સે ન છીયુંગા. પર જખતક તુ મુજે અપને હાતસે મેરી શાદી કર દેનેકા કૌલ ન દેવેગા, તખતક મયે ઈસ્સે નહી છોડુંગા. વાસ્તે ખોલ, કૌલ દેના હયે યા ઈસ્સે ખોના હયે? ખોલ જલદી.

(પરવીજ ધાંધલ કરી બુચ ઉઘાડવા જાએછ. કરરોખ ગભરાઈને વચન આપીદેછ.)

કરરોખ—સખર, સખર. લે એ કૌલ. મયે તેરી અરજ કબુલ કરતા હું.

પરવીજ—(બાબુ) શાખાશ, ઈસકા નામ કામ. (કરરોખને) બસ અબ ખોરાદર, તુજે ઔર તેરે મુકામકો થોડે દીન સલામ કર રૂપસત હોતા હું; ઔર ચંદ મુદતમે ફજલે ખુદાસે સલામત આ તુજસે ઔર મેરી માશુક શહેનાજસે મુલાકાત કરૂંગા; પર યાદ રખના કરરોખ, વોહ પયેમાન ન ભુલના.

(પરવીજ ગયાલરી પરથી જાયછ પછી)

કરરોખ—ચંદ મુદતમે સલામત આ મુજસે ઔર માશુકસે મોલેગા! અયે દગલખાજ, મુજે ફંદમે ફૂસા તુને મુજસે કૌલ લાંચા હયે નહી! પર અયે ખેખૂપ્પર, તુ થોડા જાનતા હયે કે જૈસે પયાસે જાનવર જો નદીપે પાના પીનેકુ આતે હયે ઔર શેર ઉતકો અપને તેજ પંજેકા શોકાર કરતા હયે, વયેસાહી તેરી મોહખતકે શરખતકા પોચાલા માઆમુર કરકે પીનેકે વાસ્તે મોઘઅન કીયા હયે વોહ તુજસે છીન મયે પોઊંગા; તેરી દોલતકે છકકે ઉડાઉંગા, તેરી માશુકકો અપને ગલે લગાઉંગા, એ શહેરકા અમીર કહેલાઉંગા, તુજે મેરા ખુલામ ખનાઉંગા, ફૂતાહ પાઉંગા, અયેશ ઉડાઉંગા, રંગ રચાઉંગા. આહા રંગ રંગ રંગ!

(ખુશીમે આવી અહીંયા તાંહાં ફરેછ. પરવીજના હાથથી પડી ગયેલી સખીપર નજર પડેછ તે જોઈ)

હા ! પર સખર, એ કયા ? (સખી ઉચકીને) તસવીર ! શહેનાજીકી તસવીર !
એ કયેસી ખુશાલી ? કયા મેરી હંદગાંકે સુખ ઔર ખુશીકે હીરસેદાર
માશુકકી અસલ મીલાઉ ઉસકે પેશતરહી ઉસકી નકલ મુજે ઈનાયત
હુઈ, કે ઉતના વકત મેરા ખેકસાર દીલ ઈસ હુરે જન્મતસે રીઝાઈ. ખોલ
ખોલ, અયે દીલનવાજ, ખોલ ખોલ તેરે અકીકી લખ, ઔર સુના
તેરા શીરી આવાજ કે બહેલે જરસે દીલ એ પુરતઅખ, શાએદ એ
પરવીજકે હાતસે યાંહાં ગીરી હયે ઈસકો બડી હીફાજતસે રખી આહીયે.
કોઈ રોજ એ આકતમે કામ આવેગી. ફરરોખ, ચલ અખ તેરી
કીસમતકે નવીશતેકા લીફાફા ખોલ, ઔર મજહબે ઈશકકી કાંહાંનીકે
અલેક્ષ ખે શુર કર.

(ફરરોખનું જુમ ઉઘાડી અકસીર પીવું, બયંકાર અવાજો
તથા ગગડાત સાથ મેહેલનું બાગી કકડા થવું, ચાર
આરસીના પણ કકડા થઈ જવા, ટેબલ તથા ખુરસી
ગેબ થવી ફરરોખનું તાંહાં ને તાંહાંજ પરવીજના
અવતારમાં બદલઈ જવું, શહેતાનોનું અંદરથી ખુ-
શાલીનું ગાયન ગાવું.)

“ હયે વકત હયે વકત હયે વકત એહી રે ” રાહા.

શયેતાનો — હુઈ ફતાહ-હુઈ ફતાહ-હુઈ ફતાહ-શયેતાની.
ફરરોખ આખેદ પેચદર આમદ.
ખુશી સુદાયમ અજ ખુશી શુદ.
ખુશીકી હરસુ-પુકાર હયે-પુકાર હયે-પુકાર હયે-હુઈ ફતાહ.
યાંહાંપે આબોદ હુવા હયે મકહુર.
ખુદકે ડરસે કીયા ગયા દુર.
બબાગેશયેતાં-બાહાર હયે-બાહાર હયે-બાહાર હયે-હુઈ ફતેહ.

પરદા પાંચવા.

(ફરરોખ પરવીજના અવતારમાં દાખલ)

(બચ્ચેત)

ફરરોખ—અજબ હયે તેરી કુદરતે ખેશુમાર,
કે પલમે એ કયા કયા કીયા આશકાર.
અજબ શાન તેરી અજબ તેરા હંગ,
જો પલમે બદલતા હયે દુનીયાકા રંગ.
થા પહેલે મયે કયેસા અબ કયેસા બના,
એ કયા તેરી સતઅત હયે અયે રબબના.
બના હું એ કયા શીકલ પરવીજશા,
તબ કયું ન બનું શોહર શહેનાજકા.
હો ફરરોખ ખુશી બખત બીદાર હુવા,
કે બાગે ખુશી તેરા ગુલનર હુવા.
કલી ઉમયેદકી ખીલી બાગમે,
કે નરગીસો સોસન હયે રંગ રાગમે.
હર ડાલોપે બુલબુલ જો લેતે હયે તાન,
હયે હરસુ મુબારકબાદીકી શાન.

પર સખર, અયે શાદએ દીલ, તેરે બખતકા અખતર ખુરજે બુલંદી
પર આયા હયે, પર બારબાર તેરે દીલમે દાહાશતકો શરર કયું અમ-
કતી હયે? ખુદા જાને. પર ખયેર, અબ તો ચલ અયે ઈનતેજર
દીલ, અપને ઉમીદકે ગોહરકા નવલખા હાર જો તુને અપની તાઅતકી
કીમત દે ખરીદા હયે વોહ અપને ગલેમે ડાલ.

(ફરરોખ જવા કરેછ, મુબારક અંદરથી દાખલ થાએછ.)

મુબારક—હટ છી! જો ખુદાકા હુકમ. (ફરરોખને જોઇ) હં!
કૌન? નેકનામ ઈજાજે શાન ખાનસાહેબ પરવીજ!

કુરોખ—(બાળ) કમળજતી, એ પોણ કાંઈ આઈ? પર અબ જલદ યાંહાંસે નીકલ જાઈ તો અછળા.

(ફરરોખ જવા કરેછ, મુખ્યારક તેને ઉમા રાખેછ.)

મુખ્યારક—સલામત અલેક, જનાળે આલા, હજારતેવાલા ખાન-સાહેબ, કુછ કીદવીપે કરમ એનાયેત કીજ્યે; મુફ્લીસો લાચારક દાદ લીજ્યે.

કુરોએ—ખાતસાહેબ! અરે દીવાને, મેરા નામ તો કુર—(અચ-
કીને બાબુ) અરે અયે વાહીયાત, એ કયા બકતાથા? (મુબારકને)
હાં મુબારક, મેરા નામ પરવોજ.

મુખ્યારક—રાસ્ત હયે મેહરબાન, આપકા ઇસમે મુખ્યારીક પરવીન.
દીલ અજબઝઝ ઔર રૂતબએ ખાનસાહેબ પુલંદ મરાતેય ઔર ઉસ્સે
એ કીદવા ખોદમત ગુન્નર વાકીફગાર હયે.

ક્રરોપ—(બાબુ) ઈતના તો હક હુવા કે અપ્પ મયે ક્રરોપ
હું અયેસા કોઈબી નહી જનેગા. (મુખારકને) પર તુ કૌન? વોહ મક-
ખરેકા મુજવર મુખારકહી હયે નહી?

મુખ્યારક—રાસ્ત રાસ્ત જનાય આપને યજ્ઞ કહા. મયે વોહી મકપરેકા મુજાવર હું. પર જનાય, મયે અય વોહ મકપરેકા છોક ઝૌર ઝેક નયા મકપરા કે જસકે કાઆયએ કફસમે મેરે તાઅરે દીલકી તુરખત યતી હયે ઉસકી મુજાવરો દીન રાત કરને આહતા હું; વાસ્તે ગુલામયે કુછ મેરયાનો કીજ્યે.

કરોરો—મુખારક, શાખાશ આજ તો તુ શાએર બનકે લતાકુતો
કુસાહતસે તકરીર કર રહા હયે. ચત્ર બોલ જલદી, તુ કીસ ચીજકી
તલબ કરતા હયે.

મુખારક—(બાળુ) મુખારક, પેટા જરા મોરચી મસાલા લગાકે જલદી કહેદે; નહીં તો બાજુ હાતસે જાએગી. (કુરોરખતે) સાહેબે સરદાર આલીવીકાર, જસ ખુશ દીદાર નેક કીરદારકે આપ ખાવીદ બનોગે ઉનોકી સહેલી રંગ રંગીલી દીવનવાજ ખુશઅંદાજ ઉરોકા

પર એ બંદા શીકૃતા હજાર જનસે ફરેકૃતા હયે; બસ ઉમ્મોકી મુજ્જ-
વરો કરૂંગા, ઔર આપકે કદમોંપર સર ધરૂંગા. (મુબારક ફરશેખને પગે
પડેછ, ફરશેખ તેને ઉઠાડેછ.)

ફરશેખ—ઉઠ ઉઠ મુબારક, નાદાની ન કર. મયે તેરી મુશદ બર
લાઈગા. પર ફીલહાલ તુને જો નાર નેક દીદારકા નામ કહા ઉસકા
મકાન ગુલમીતાન યાંહાંસે કીતના દુર હયે વોહ તુજે ખુબર હયે?

મુબારક—અલખત્તા હુજુર, વોહ મકાન જનતા હું. ઔર ઉસ
દરકી ખવાહીશમે પરેશાનીકી ખાક છાનતા હું; જનાબ, વોહ સામનેહ
હયે. જરા સીધે રાસ્તેસે દાયે હાતપર હો ફેર બાયે હાતકા રાસ્તા લેવે
તો નજરોંકે સામનેહી દીખાઈ દેતા હયે; ક્યા આપ ભુલ ગયે હો?
(બાબુ) રાસ્ત હયે બડે લોગોંકા મગજ છોટા રહેતા હયે, જુસ્સે બા-
હાત ચીજોંકી યાદ નહી રહેતી; જલદી ભુલ જાતે હએ.

ફરશેખ—હાં, અબ મુજે માલુમ હુવા. મયે ઉસી મહેલકી તરફ
જતા હું. જો તેરીભી મરજ હો તો મેરે પીછે આ.

મુબારક—અલંચેએહેતર. (ફરશેખને) પર મેહેરબાને મન, ગરચે
કોઈ સોહાને પોશાકમે ઉસ ચાર નાજદારકે મુકાબોલમે રૌનક અફૂજ
હું તો ક્યેસા સન્નું? ચુંબો ફીલહાલ બંદેકી ખુબસુરતી કુછ કમ નહી
હયે; ફકત રંગ કાલા હયે, પર દીલ હોવા નીરાલા હયે; નાક છોટી હયે,
પર દોનો કાનકો જોડી મોટી હયે; થોડાસા પેટ બડા હયે, પર દાનાઈકે
ખજાનેકા ઘડા હયે; મગજ બીલકુલ ખાલી હયે, પર આંખે મસ્ત
મતવાલી હયે; હાત પયેર સંડે હયે, પર સબ ક્યેલોંસે ભરે બંદે હયે;
વાસ્તે સાહેબ આપકે કાંધેપર લટકતી થયેલીમેસે કુછ થોડાસા ઈના-
ચત કીજયે જુસ્સે અછછા પોશાક પહેન કરશેફરસે આપકે પાસ
હાજર હું.

ફરશેખ—(બાબુ) વાહ! ક્યા, અશરફીયોંકી થયેલી? (ફરશેખ
કોથરીમાંથી પૈસા કાઢાડી મુબારકને આપેછ.) ઠીક હયે, લે એ દસ
દીનાર, ઔર અછછા પોશાક પહેન જદદ આ.

મુખારક—(ખાજી) હજારત તો આજ બડે ખુશ મીનજામે હયે.

ફરરોખ—(સામેથી પરવીજાને આવતો જોઈ ધભરાયેછ.) અરે વોહ કૌન! મેરા ભાઈ પરવીજા! અપની સફરશે જાનેકે લીયે ઈસી રાહાસે મંજૂલ કરતા હુવા યાંહાં આતા હયે. મુખારક, મુખારક, તું જલદ પોશાક બદલકે મેરે પીછે આ. મેરા હુંબાલા પકડ મુજે મીલના.

(ફરરોખ જગની ખાજી જાએછ.)

મુખારક—બહોત ખુબ. અરે પર ક્યા કહા! મેરે પીછે આ. મેરા હુંબાલા પકડ મુજે મીલના! તો ક્યા જા કે પીછેસે ઈનકી દુમકે બાલ પકડ ઈને મીલતું? પર આદમોદો દુમ હોતી હયે એ તો મયેને આજહી સુનાં. ખયેર, ઈસમે મેરે બાપકા ક્યા જાતા હયે. દુમકે બાલ નહી તો સરકે બાલ પકડકે મીલ લુંગા.

(મુખારક જમની ખાજી જાએછ, પરવીજા ડાખી ખાજીથી દાખલ થાએછ.)

પરવીજા—સલામ હયે તુજે અયે શીરો સુખુન શહેનાજ, ચંદ મુદત સલામ. શેહેરે બદખશાંકે રંગીલે બુલબુલ, તુજે સલામ હયે. દો હક્ટે તક ફરીશતોં તેરી નોંધાબાની ઔર પરીયોં તેરી પાસબાની કરો.

“શમઆ સીકતમે સારી રાત” રહા.

વકતે જુદાઈ જાનેજહાં તુ કયેસીથી ખામોશ વાંહાં.
આ સકતેમે મોસાલ બુતકે બાત ન કીઈ તુ ખોલ જાબાં—વકતે.
અશમએ નરગીસ અશકસે થે તર મોતી થે મીજગાસે રવાં.
ગુલસે ગાલ વોહ રહેથે કુમલા મુરઝ રહાથા ગુનએ દહાં—વકતે.
રંગ તગઈયર અહેરેકા થા લખ થે અખોયત ગમસે પુર.
ક્યા વોહ ગમકા તેરે સમા થા નાજો અદાકા જાનેજહાં—વકતે.
વોહ ગમગોની સુરત મેરે દીલપે હયે ગોયા નકશે હજર.
રાત દીન બસ એહી તસવ્વુર રહેતા મુજકો હયે હરઆં—વકતે.

પરદા છઠ્ઠા.

(ફરરોખનું દાખલ થવું.)

ફરરોખ—ક્યા તાઆનુખીકી ખાત હયે, કે મુજસા શખસ જે રાતે દીન ઔર હરધરી વ અયાંમ ઇસિ જંગલોકી હરેક શાખા વ ઔતરફ ફીરા હુવા આજ ગાફીલ ખનકે ઇધર ઉધર તકરા રહા હું. મેરા મગજ કુછ ઠોકાને પર નહી. મયે ખેચયેન ઔર ખેખાખ ખના હું. જખ આધી આધી રાતકે વકત ઇસિ જંગલમે અકેલા પડા રહેતાથા તખ ડર નહી લગતાથા, ઔર અખ ખ વકતે સહર મારે દહાશતકે લરજા ક્યું હોતા હયે? ક્યા મેરે કારે ગુનાહ મેરે દીલકુ નાઉમીદ કર ડરાતે હયે? ક્યા મેરી બદીકી પુત મેરે સામને આતે હયે? હા અે જહા.. ડોકે પત્તોંકા ખનખનાત માનીંદ ડરપોક હીરનકે દાહાશતસે ભગાતે હયે. પર ક્યા, ફેર મયે ભટકતા હુવા વોહ મસખરે મુખારકકો ઝાપડોકે આગે આ ખડા હું? ખયેર, મુખારક મુખારક, સુનતા હયે ક્યા? મુખારક.

(ફરરોખ ઝુપડીનો દરવાજો ઠોકેછ. મુખારક અંદરથી જવાબ આપેછ.)

મુખારક—અરે આયા હુંજુર, જરા કપરોંકો અત્તર લગાતા હું.

ફરરોખ—(ચોંકીને) અરે ફીર અે કૌન, પરવીજ સાંમનેસે આતા હયે! ગોયા અપની દુશમનીકા કીના લેનેકો ખારખાર રાહા ખીચ આ મીલતા હયે. અખ મયે કાંહાં છુપું? અયે જંગલી દરખતો, મુજે પનાહ દો; મેરે દુશમનસે બચાઓ.

(ફરરોખ મોઠા ઝાડની અંદર ભરાઈ જાયેછ. પરવીજ ડાબી બાજુથી દાખલ થાયછ. મુખારકનું ઝુપડીમાંથી નીકલી સાંબે થવું અને પરવીજને સલામ કરવી.)

મુખારક—ફીદવી હાજર હયે, હુંજુર. કહીયે મેહરબાન ખાન સાહેબ, અખ બંદા કયેસા સજતા હય, સચ કહીયે.

પરવીજી—(અન્નએખીથી) ખુદા ખયેર કરે, એ કૌન !

મુખારક—(ખાનુ) મુજકુ નહી પયેછાનાં ? હુંહુંહુંહું. એ ઈસિ કરકરાક ઔર તરીમતરાક પોશાકકોહી તાસીર હયે. યારો મયે તો અબ્વલસેહી કહેતાથા કે દરજ્જે પયેરકો તુફયેલસેહી લોગ ઈજતદારમે ધુસતે હયે. (પરવીજીને) આપ જયેસે સરદાર અકલમંદે હુશીયાર પુરાને રફીકકો ઈતને જલદી ભુલ ગયે ! વાહુવત્હ હુન્નુર, વાહુવાહ !

પરવીજી—રફીક ! તુ મેરા રફીક ! એ કયા બકતા હયે ?

મુખારક—અલખના, બંદા કુછ ગુરૂરીસે નહી કહેતા, પર મેરા ઈસિમે મુકદ્દસ મુખારક હયે કે જીસકો હુન્નુરોં અહેરેનમુન નાજદાર નાજનીનો નાજ વ નખરેસે મનમોહન મીઠે મધુરી મહોબતકે મુખારક કરકે ખુલાતે હયે. (ખાનુ) આફરીન હયે તુમારી બેફાહી ઉપર મીયાં, અખતક સીહા સમંદરમેહી ગોતાં મારતે હયે. (પરવીજીને) જનાબ, આજ કલ કુછ બંદા અપના અફસર નહી હયે પર આપકો નફર હયે.

પરવીજી—મેરા નફર !

મુખારક—ઉમમે કયા શક, હુન્નુર ? મેરી તો એ સખ બાહેરકી સુફયેદી હયે ; અરે સાહેબ, મયે કુછ સજલે સાજકા સખ હુયા ઘોડા નહી પર લાદીઆં લાધનેકા લંબે કાનકા ગંધા હું. અબ પયેછાના ?

પરવીજી—નહી, મયે તુજે મુતલક પયેછાનતા નહી. ફક્ત તુજે ઈસી ઘડી દેખા વોહી ; ઉસકે આગે તેરો સુરતમો નહી દેખો.

મુખારક—(ખાનુ) કમખખત અપની નૌકરીસે ખરતરફ કરને આહતા હયે કયા ! પર બંદા કાંહાં જાએગા ? જુકે માનીન્દ ઈસેકો મીમંડુંગા. (પરવીજીને) ખાનેઆબાદ ખાનસાહેબ, કયા આપને અભીહી મુજે અપની નૌકરીમે નહી રખા ?

પરવીજી—નહી, ગલત હયે. મુજે ઈસિ ખાતકી કુછભી યાદ નહી. શાયદ તુ દીવાના હુવા હયે.

મુખારક—સાહેબ, આપ જરા લુલતે હો. મયે વોહી મુખારક હુ કે જસકો આપને થયેલીમેસે દસ દીનાર દીએથે જસે મયે એ સરો-પાવ પાયા—ઔર આપકી ખીદમતમે આયા. અબ્બ કુછ યાદ આઈ?

પરવીજ—કમખખત, જબ તો એ દુસરા સરોપાવ લે.

(ચીરડાને મુખારકને મારેછ.)

મુખારક—(રડતો રડતો મોઢે મોઢે ખુમ પાડી) ઓ પાપરે! મુવારે, કોઈ આવ રે. અરે બાબા, મયે કુછ તુમારા નૌકરભી નહીં ઔર નકરભી નહીં. ખુદા વાસ્તે જાએ.

પરવીજ—અબ્બ ઠીકાને પર આયા નહીં! ફીર જબ માલીદા ખાનેકી મરજ હો તબ નૌકર ખતને આના.

(પરવીજનું ગુસ્સામાં જમની બાજુ જવું.)

મુખારક—કમખખતી લગી હો તો ફીર હડડીયોંકા કીમા બના-નેકો જાં. (કમ્મર દાખીને) અરે મેરી ગરીબ ફસલીયાં રે! દો તીનકા તો ખીલકુત્ર ચુરાહી હો ગયા હોગા. નૌકરી તો બહોત અછછી; અયેસી નૌકરી કરનેકે પદલ થોડોસી હડડી ફસલી જો સાખુત હયે વોહી સ-લામત લે રાસ્તા કાટું તો ઠીક.

(કમ્મર દાખતો ડાબી બાજુ જવા કરેછ, ફરરોખ સાં-મેથી આવેછ.)

ફરરોખ—અયે દીલ, જરા ધીરજ ધર. અબ્બ વોહ ગયા. (મુખાર-કને) વાહ મુખારક, તુને ઠઠયેરા તો ખુબ કીયા હયે.

મુખારક—પાપરે! એ તો ફીર આયા. અરે પર એ હયે ક્યા? એતો યાહાંસે ગયા થા, ઔર ઈતને દેરમે યાહાંસે કયેસા આયા?

ફરરોખ—મુખારક, ક્યા સોચતા હયે? ક્યું તુજે દીયા હુવા સરો-પાવ ક્યા બસ નહીં હુવા? કુછ ઔર આહીએ?

મુખારક—કુછ નહીં આહીએ હુજુર, કુછ નહીં. સરોપાવકી ક્યા કમી? મેરા અરમાન પુરા હુવા. (બાજુ) સાથ હડડીયોંકા ખુબ ચુરા

હુવા; કમખખતકી, કુછ ફીર માલોદા ખીલાનેકી મરજી હુઈ હયે કે કયા ?
કુછ સમજ નહી પડતી.

ફરરોખ—મુખારક, આજ કુછ ખેસાખતા જખાન ખેપરવાહીસે
ખક રહા હયે; દીવાને, કયા ઇતનેહી અરસેમે મેરી કીઈ હુઈ નવાજી-
શકા હક લુલ ગયા ? અખતક તો ઉસ નવાજીશકી નીશાન તેરે પાસ
હોની ચાહીએ.

મુખારક—અલખતાં હુજુર, આપકી કીઈ હુઈ નવાજીશકી
નીશાન જખજ મેરે તન ખદતપર ઉસમે અકસર કરકે નરમ જગોપે
ખહોત હયે. વોહ ક્યું લુલુંગા, સાહેબ ? (ખાનુ) ઈસકા બાપ મર જાએ
ઈસકા, કમખખતને નરમ જગો દેખકેહી ઠોક દીયા હયે. ખુદાકે ફજલો
કરમસે સખ જગો ગોશત ગોશતહી હયે; હડડીકા નામ નીશાન
નહી દીખતા.

ફરરોખ—ભલા ચલ, અખ મેરે પીછે ચા.

મુખારક—અછા, ચલીયે હુજુર. (ફરરોખ જમની બાનુ જાએછ
તથા મુખારક ડાભી બાનુ. ફરરોખ તેને પકડેછ.)

ફરરોખ—કમખખત, એ મેરે પીછે આતા થા, નહી ?

મુખારક—પીછે તો આતા થા.

ફરરોખ—ઉલ્લુ, તુ તો ઉલટે રાસ્તેસે જતા થા.

મુખારક—હાં હાં, જખ તો લુલ ગયા.

ફરરોખ—ક્યું ખેહયા, મુજે પયેછાનતા નહો કયા ? લુલ ગયા ?

મુખારક—(ગભરઈને બાનુ) અરે નહીરે, લુલે કયા ? અપન કુછ
લુલે ખુલે નહી. ફીર હુજુરકે મગજમે કુછ ઘુંઆ આયા કયા ? અખ-
તક તો ફસલી કીરકીરાતો હયે. (ફરરોખને) હુજુર, આપકો અછી
તરેહ પયેછાનતા હું, કે આપને મુજે ઈસ વકતકે સીવા કોઈભી વકત
દેખા નહી હયે વોહી ખાનસાહેબ આપ હો.

ફરરોખ—લે જખતો અયે લુએ નીચ ગુલામ, અખ અપને
કીએકી મજ ; ઔર ફીરસે મેરે જયેસે દરબજેવાલે નયે માલીકકી મસ-

ખરી કરતે વકત ખુબ સંભાળના. જા, કમખખત, અબ તેરી ગરજ હો તો આઈયો.

(ફરશખ ખુબ મારી ચીરડઈને જતો રહેછ. મુખારક જમીન પર પડયો પડયો અજાયબીમાં બોલેછ.)

મુખારક—અરેરે! એ કયા આકૃત! એક બાજુસે લાતોંકી લી-
આકૃત તો દુસરી બાજુસે ઠોંસોકી લતાકૃત, એક તરફસે મુકકીયોંકા
માલીદા તો દુસરી તરફસે જુતીઓંકી જલેબી, ઔર વોહબી મેરેહી
નસીબમે મયેબી બડ કોસમતદાર કે અયેસે માલીકકી નૌકરી પાયા.
કસમ મેરી ખાલા મોરજાનકી, કે મેરી પીઠપર પડે હુવે ધભાધભ
ધબકેકે ધાંભે સુરખ લહુકે માનીદ હુવે હયે. પર સખર, ઈતને અરસેમે
વોહ મીયાં તો કહીકે કહી તીર હો ગયે. ભાગ બચા મુખારક, માર ખાયા
તો બલાસે પર બાજુ હાતસે ગઈ તો માશુકસે મીલના મુશકીલ હયે.

(મુખારક જમની બાજુએ જવા ચાહેછ. ઇફરીત સનીકલી આવી તેને રોકેછ.)

ઈફરીત—સખર, અયે મુજ.

મુખારક—બાપરે! શ-શ-શ-શ-શએતાન, શએતાન. ભાગ મુ-
ખારક, જ લેકે ભાગ.

(મુખારક ખીડી પુજીને ડાબી બાજુ નાહાસી જએછ. ઇફરીત હસીને)

(બએત)

ઈફરીત—હા શએતાન શએતાન વોહી હું મયે તર.

જો ફના કરે પલમે કંઈ લાખોં બશર.

બનાઈ મયે પલમે ગદકો શાહ.

શાહકો કરું એક પલમે ફના.

અયેસા મયે હુશીયારો આલાક હું.

હરએક કામમે ઔજો અફલાક હું.

પરવીજ જો જતાથા કરે સફર.

ઉસે રોકનેકો કીયા એક હુનર.

ઉઠ્યા વોહ દરીયાવમે ખુબ તુફાન.
કોયા પુરજા ઉસકા જહાજ આલીશાન.
રૂકા અબ સફરસે વોહ નાશાદ હો.
ચલા આયા ફીર અપને ઘરબારકો.
મોલેગા જબ ફરશેખ પરવીજ સંગ.
મચેગા વહીં દોનો ભાઈયાંમે જંગ.
ફીર આગે મેરા કામ દીખલાજીંગા.
હું ઇફરીત હુનર મેરા બતલાજીંગા.

(ઈફરીતનું જવું.)

પરદા સાતવા.

(રાહેનાજ પરવીજની જુદાઈમાં ગાતી દાખલ થાય છે.)

“સખ તો હયે ગુલશનમે લેકીન હયે કાંહાં મેરા અયાજ.” રાહા.

રાહેનાજ — ચારકે રંજેઅલમસે ભાવે ક્યું ગુલશન મુજે,
હર ક્યારી બાગકી આવે નજર મુતકૂન મુજે.
છોડ કર તનહા મુજે વોહ દીલરૂબા મેરા ગયા,
કાઠને આતી હયે દેખો નરગીસે સોસન મુજે.
યાદ ગર વસલે સનમ ચુંહી રહેગા હરધડી,
અયેન બાગે દહેરમે હરગીજ ન દેગા તન મુજે.

(ઉરીકા તથા સાહેલીયો દાખલ.)

હયે દહન ગુનચા મેરા લેકીન કહું મયે ઈસકો કયા,
હાયે હરદમ હયે જલાતા ગુનચએ ગુલશન મુજે.

“સખી ના ઉમંગ રાખો જોખન સરસકી” રાહા.

સાહેલીયાં — ન કર ફીક અયે જાનોમન પેશોપસકી,
રખ ઉમીદ અબ દીલમે ફરીબાદ રસકી.

વોહી હોગા ગુલ ઓર તું હોગી બુલબુલ,
 અગરચે હુઈ કયેદ કુનજે કફસકી.
 શદા ગમ કીસોકો જમાનેમે કય હયે,
 સુની જતી ફરીયાદ હયે ખારોખસકી.
 ન ગભરા જરા દીલમે અયે મેરી પ્યારી,
 ખુશી હોગી તુજકો પીયાકે દરસકી.

(સુદસ.)

શહેનાજ—દીલ મેરા લે કર સફરકો જખ મેરા દીલખર ગયા,
 દીલકે બહેલાનેકો વોહ અંગોશતી દે કર ગયા.
 એ અચાનક ખવાખ મુજકો નીંદમે જો પડ ગયા,
 અજદહા અંગોસ્ત્રીકા ખત મુજે દસ કર ગયા.
 વસવસે આતે હયે દીલમે ઓર પુર વીસવાસ હું,
 છતેસે ખેજર હું ઓર ચારસે ગેઆસ હું.

“ નકો જાવોરી માંગારી જરા હાંમ હાંમ હાંમ ” રાહ.

ઉરીકા—દીલકો શહેનાજ તું અપને જરા હાંમ હાંમ હાંમ.
 ખવાખો ખ્યાલોકા વીસવાસ કર દુર,
 ન હો રંછદા અયે નેકનામ નામ નામ.

(સોસન દાખલ.)

(ખચેત)

સોસન—અયે શહેનાજ હો દીલમે તુ શાદ શાદ,
 દે ખર આઈ અખ તેરે દીલકી મુરાદ.
 હયે આયા સફરસે તેરા વોહ સનમ,
 નીશાતે ખુશી અયેશ હો જમો જમ.

શહેનાજ—ક્યા આયા વોહ પરવીજ મેરા ચાર આર.
 શુકર હયે શુકર તેરા પરવરદીગાર.

બુલાલા બહોત ઉસકો તાજમસે.
મીલું મયેલી બા ઈજજો તકરોમસે.

(સોસન જાએછ, ફરશાખ દાખલ, રાહેનાજો
તેને આવાકાર દેવો.)

મુબારક હો આના તેરા જાનેમન.
કે આ પોહચે જલદી તુમ અમનોઅમન.
ખુશીસે હુવા દીલ મેરા બાગ બાગ.
જગરસે હુવા દુર ગમકા એ દાગ.

(સુદસ)

બીન તુમારે જાનેમન મુજકો યાહાં સકરાત થી,
આપકી હાલતપે હરદમ બેકલી દીન રાત થી.
ફીકથી ચોરોંકી રસ્તેમે હરએક જ ધાત થી,
તુમ અકેલે રાહામે ચૌર મૌમુમે બરસાતથી.
રાત દીન મશગુલ જરી ચૌર શોરો આહમે.
કરતીથી હરદમ દોઆ અલ્લાહકી દરગાહમે.

ફરશોખ—શાહકા વોહ કામ ગરએ અયે મેરી દીલદાર થા.
પર તુમારે ઈશકમે એ દીલ મેરા બેકાર થા.
આદમો એક મૌતબર જો પહેલેસે તૈયાર થા.
બાવકુ થા બામરૂવત લાયકે હુશીયાર થા.
લેજ કર ઉસકો ઉધર મયે આ ગયા હું તેરે પાસ.
બીન તેરે દીદારકે દીલ થા અજબ મેરા ઉદાસ.

(બઅત)

અબ ઉમીદ તુજસે હએ અયે માહાજબી,
મુબેહકો હો શાદી બ હમદમ નશી.

અગર તુમ હો રાજી તો શાદી કરે,
પુશી અયેશ બાહમ મુરાદી કરે.

રાહેનાજી—મયે રાજી હું ઈસ પાતપર શાદ હો,
મેરીબી એહી દીલકી બસ દાદ હો.
મહેલકી જરા સચ્ચેર કર લીજીયે,
મુરાદે દીલે દાદ કુછ દીજીયે.
સુબાહકો કરે ફીરકે શાદી બહમ,
નીશાતે પુશી અયેશ ઔર જમો જમ.

(ફરરોખ અને રાહેનાજી એકએકના હાત પકડી જાયેછ.)

પરદા આંઠવા.

(સુનેરી મહેલ, અગાસીના દેખાવ, મહેલની બાહારથી
બાગનો દેખાવ, ઉરીકા હસતી હસતી દાખલ થાયેછ.)

ઉરીકા—ખુદાકે ફજલો કરમસે સબ કામ આસાનીસે સરનજાન-
મકો પૌહચા, ઔર કલ શામકો ધુમધામસે ખાનસાહેબ પરવીજસે
મલેકા રાહેનાજી બેહાઈ જાવેગી, ઔર બંદી ઉસ વક્ત શાદીકી મુબા-
રકબાદી ગાવેગી. મલેકા ઔર ખાનસાહેબ દાલાનમે શરાબકે શોરો
ઔર શરબતકે પચાલે નોશ કરતે હોંગે ઈતનેમે મયે ઉનોકે લીયે દો
ગુલદસ્તે ઔર મેરે લીયે એક સજલા હાર ગુંદકે તૈયાર કરૂં. જા કે
કુલોંકી ટોકરી તો લે આજી.

(ઉરીકા જમની બાજુ તરફ જાયેછ, મુબારક ઝડપમાં
ડાખી બાજુથી દાખલ.)

મુબારક—ગઈ ગઈ, હાથેરે! ચલી ગઈ. જરા એક દો કદમ
આગે બઢતા તો હરગીજ ન છોડતા; મૌકાભી આછા થા મયેલી તનહા
થા. પાતે ચીતે આછી હોતી. ખયેર ચલો, આજ ન શુદ કલ શુદ.

“સાહેબો મુજકો કહેા” રાહા.

ગઈ વો રશકે કમર રશકે કમર મેરી દીલબર જનન જગર—

કયા સમા યે ખુબ થા ઈસ બાગમે મગર

મએલી તનહા વોલી તનહા કીસકા થા ખતર—ગઈ.

વો શમા સીફત હએ તો મએ પરવાના બનું

હો તસદદુક ઊસકે ઉપર જનન અપના હું—ગઈ.

ગર વો હએગી હુરે અદના તો મએ હું ગીલમાન

ગર વો હએ ચુડેલ પ્યારી મએ બનું શએતાન—ગઈ.

અરે પર લો, વોહ રંગરંગીલી છેલછપીલી લટક મટક કર છેલ છટક બન
જટક પટકસે યાંહાં ચટકતી હયે. અરે વાહરે! તેરી નાજુક ચાલ
કુલસે ગાલ ઔર રેશમો બાલપે ફીલહાલ મેરા દોલ પામાલ ખસતા
હાલ હુવા હયે.

(ઉરીકા હાતમાં ટોપલી લઈ ગાતી દાખલ. મુખારકનું
ખુનામાં સંતાવું.)

“હું તો ગામડેની ગારીરે” રાહા.

ઉરીકા—મયે બન ચલી હું માલનીયાં—કે—

લે હાતમે છપ્પરી લટક મટક જ્યું ચલે હયે કામનીયાં.

મયે ગુલચી બનકે આઈ ચમતકે અંદર.

તોહું ગુલાબ સેવટો ચંપા ચંપેલી ખુશતર.

ઔર જઈ જઈ નરગીસ હજારાં દોગર.

ગુલુસે શાખે જુહુમ પડીયાં—લે હાતમેં

હરએક ગુલસે એક એક ગુલ હયે આલા,

પર ખુશનુમા હયે સખમે અજબ ગુલસાલા.

ફેર ખેલ સરીકો ખુશખો હયે તીસપ નીરાલા,

કેહું કયા સનઅતકી બતીયાં—લે હાતમેં

મુખારક—વાહવાહ! કયા ખુબ ગાના ગાયા! મયે જનનતા હું કે
શાએદ એ ગાના ઈસને મેરા જ બહેલાનેકે લીયેહી ગાયા હોગા. તો

અપ્પ ઈસે જ્યાદા ઈનતેજાર રખતા ખુપ્પ નહી. (ઊરીકાને) ખુશ હો ખુશ હો, અપે ગુલબદન સીમો તન ગુલરખસાર ગુલોજાર, કે તેરા દોલોજન પુનમકા ચાન ફક્કડ જવાન તેરે દરમ્યાન દસ્ત બસ્તા સર જુકા ખરા હુવા હયે.

ઊરીકા—એ ખુદા! એ તો ફેર વોહો મુવા સીહા શકલકા પલીદ મુખારક આયા!

મુખારક—અરે પર ખાલા, પલીદ તો પલીદ ઔર સીહા શકલ તો સીહા; સોધીભાઈ કુછ સએો મન સાખુન લગાનેસે ગોરે હોતે હયે? પર આપને અબી કહા કે પલીદ મુખારક આયા; ઔર મુખારક—એ લખજ કુલ દુનીયાકુ ખારા હયે, તો ક્યા મયે છતા જગતા મુખારક તુજે ખારા નહી?

ઊરીકા—નીકલ અપે નાપાક નેહેસ્ત દીદાર, નીખટ્ટુ નકટે, તેરી ખેહ્યા ખાતોંકો બંદ કર, અપે ખુપ્પખ.

મુખારક—ખુપ્પખ કહો યા ખુમખકા બાદશાહ કહો, પર વાસ્તે ખુદાકે આપ ખકા ન હો. સુનો અચ્ચાની, આપ મુજસે મુહ ફીરાતે ઔર નાક તો ચઢતે હો, પર બંદા તો અપ્પ ઈસ ઘરકા નફર હુવા હયે.

ઊરીકા—કૌન તું! મુવા ઈસ ઘરકા નફર! જા જા, મુવે ભર ભુનજે ભાટ, બ્યાદા તીન પાંચ કીઈ તો મુવે માંડંગી ભર લાત.

મુખારક—મુવા, ભર ભુનજા, ભાટ, ઔર લાત! એ ચાર ચીજોંકા તો સરોપાવ મીલા. અપ્પ બાકો ખાત તો બાપદદોંકી જત આલ ચોત્તાદપે રહી. દેખ ગુલબદન, તુજે ચાહીયે ઉતને બદ મુખન સુના, પર ફક્ત એક ચીજકી મેહરખાની કર.

ઊરીકા—મેહરખાની! મુવે, તું મુહફ્ટ મુરદાર પર! કાહેકી મેહરખાની?

મુખારક—(મસકેરી કરીને) મહોબતકી! ઔર કાહેકી?

ઉરીકા—મહોબતકી? ઈયેર મુવે, તુજે ખુબ મહોબતકી મજા ચખાતીહું.

(ઉરીકા મુખારકનો કાન પકડી ખુબ મંડચ તથા ખાસરાં મારેછ.)

મુખારક—હું, માર માર, બેલાશક માર. તેરા માર તો. મુજે મીઠા લગતા હયે.

ઉરીકા—(કટકા મોરી) મર મુવે નકટે! નફ્ટકો નાક નહીં ઔર શોખેડો શરમ નહી. મુવા ધાંચીકા બયેલ, ઔરતોંકા માર મોઠા લગતા હયે! મુવે જા ચુલ્લુ પાનીમે હુબ મર.

મુખારક—(ખાબુ) લાતોંકે સરોપાવપે જુતીઓંકા સીંગાર. (ઉરીકાને) અરે પર મયે બયેલ હું, ગાય હું, ભયેસ હું, ગધા હું, જો હું સો મયે હું; પર મેરે જયેસે કમાને શખ્સનેભો આજ ખાનસાહેબકા જ બચાયા હયે.

ઉરીકા—(તનકાથી) કીસને મુવે? તુને!

મુખારક—(ખીચ પાડીને) હાં, મયેને!

ઉરીકા—(હસીને) જા જા મુવે કટકટી કુત્તે, એ તેરી લાફખા-જીકી લતાકતકા ભુંકના કોઈ તેરી નાની દાદી ચાચી હો ઉસકે આગે ભુંક, મયે નહી માનતેકી.

મુખારક—કમખખત, તુ ખાત મુજસે કરતી હયે, ઔર મેરી નાની દાદીને તેરા કયા ખીગાડા, જો ખેતાહાશા ઉરસે સુના રહી હયે!

ઉરીકા—(તનકાથી) તો નહી મુવે, તેરી લાફખાજી સુનું ઔર સચ્ચી માનું નહીં?

મુખારક—તો દીવાની, સુન. ખાનસાહેબ જહાજપે સવાર હુવે ઔર જહાજ ચલને લગા કે એકે સખાઠા પવનકા અયેસા આયા કે જહાજ કીનારેકે ખડકસે ટકરાકે ટુટ ગયા, ઔર જયેસા પાનીકા બેશ ઉબલ આયા ઉસકે સાથ ખાનસાહેબ ઔર ઉતકે દો આર સાથા-

ઓકો ઉસ વમલકે ચક્કરને ખીંચ લીયે; સમા અછા બના ને બંદા એતેકાકસે વાંહાં જા લગા, ઔર શેરકે માનીન્દ કુદકે ખાનસાહેબકો અલગ બીન સલગ ઉઠા લાયા. એ સખ રાસ્ત વ દુરસ્ત હયે.

ઉરીકા—(મસકેરી કરી) અં હું! રાસ્ત વ દુરસ્ત હયે! વાહ મુખારક વાહ, તુને બહોત બાહાદુરી કીઈ.

મુખારક—તો ક્યા, એ કમ બાહાદુરી હુઈ? હું હું! શાખાશ હયે શાખાશ મેરેપે, આકુરોન. ખેગમ જરા પોઠ તો ઠોકીએ.

(મુખારક ઉરીકાને પોઠ આપેછ, ઉરીકા બે હાતે જોરથી છાપત મારેછ.)

ઉરીકા—લે મુવે, ઈતના તેરે નસીબમે બાકી થા.

મુખારક—(બાબુ) એબી મહોબતકી નીશાની, પર જરા આસતે મારતી તો ખુબ થા. (ઉરીકાને) ફેર કયું, અબ ખાતરી હુઈ? મયે બાહુદુર હું યા નહીં?

ઉરીકા—(હસીને) બાહાદુર! મુવા હરપૌક દુંબા! ભલા તુને ખાનસાહેબકા જ બચાયા, પર એ તો કહે કે ઈસ વકત વોહ કાંહાંપે તશરીફ લે ગયે હયે.

મુખારક—લો, બડી બીને ક્યા મુશકીલ ખાત કહી. વોહ તો મેરો જોપડીમે અપના ભીગા હુવા પોશાક નીચારતે હયે, ઔર ઉન-હોને ઈસ ખાતકા ગભરાટ ન હો કરકે મુજે પેશતરહીસે લેજા હયે, અબ મુના?

ઉરીકા—અરે ચલરે, મુવે જુઠી જખાંકે જહીલ જલસાજ. અબ મેરો ખાતરી હુઈ કે હમારા બડા ખાનસામા કુતબુદીન જો ખાતે કહેતાથા વોહ સખ સચ હોગી.

મુખારક—હું? ભલા આપકે ભુતકુબીન ચચા ક્યા કહેતે થે?

ઉરીકા—(તમાચો મારીને) મુવે, ચચા કીસકા બનાતા હયે? તેરા, તેરે બાપકા ચચા હોગા વોહ નીગોડા.

મુખારક — અઝઝા, અઝઝા, મેરે બાપકે બાપકા ચચા, પર વોહ ક્યા ખાત કહેને હએ?

ઉરીકા — વોહ યું કહેના હયે કે ઈસ શોહરકે સરહદકે જંગલમે એક રાહાજતોકો ટોચી હયે, ઓર વોહ ઈસી તરેડ ફેલે ફરેબસે લોગોંકે ધરમે ધુસકે કુછ ન કુછ ઉડા લે જતે હયે. સો તુમી ઉસીમેકા કોઈ પંચી અપની કેએચી આજમાને એ છોટાસા ચાલ ઝપટકા ખુટ્ટા લે આયા હયે.

મુખારક — પર આપને કયેસા જાના કે મયે ઉસીમેકા લુટેરા હું?

ઉરીકા — ઉમકી સામેની એ હયે કે નામાતર ખાતસાહેબ તો મહેલમે આરામ ફરમાતે હએ.

મુખારક — એો નહી નહી, મેરી જાન, મયે ગલેકી કૃપમ ખાતા હું કે જો મયે કહેના હું સો રાસ્ત હયે.

(મુખારક તેને વજગવા જાએછ, ઉરીકા ચી ડહ તેને આવકો માળી ખીસી જાએછ.)

ઉરીકા — ચલ ચલ મુવે, દુર રહે. ખમરદાર, મુજે હાત મન લગા. નહીં તો અમી શોર કરૂંગી તો મહેલકે સય સોપાઈયોં તેરી ઈતની ઈતની ખોટી બતકે ચઢતી કર દેંગે. ઈસતીયે જ અખબોં તેરે હાલપે રહેમ આતો હયે.

(ઉરીકા જાએછ)

મુખારક — શોર કરૂંગી! ઓર સોપાઈયોં ખોટી બતકે ચઢતી પીસેંગે! ખાસ્સા, ક્યા હમારી અમ્માને હમે ચઢતી હોને તવલનુઃ કયે? પર ખાતસાહેબને મુજે યાંહાં લેજા ઓર આપ પહેલેસે! અયે એ સય ક્યા મોઆમલા? અરે પર સખર, વોહ કૌન! લો ખાતસાહેબ તો સામતેસે આતે હયે!

(પરવીજનું દ.ખ. ૧ થવું.)

પરવીજ — કયું મુખારક યાંહી ખડા હયે.

મુખારક — સાહેબ આઈયે, તશરીફ લાઈએ, દીલમે ગમ ન ખાઈયે. સરદાર સરતરકો ખુશ ખુશ દેના હયે નફર, કે ઈસ અયે-

વાનદે લખે બામપે એક મેહરબાન નવજવાન કોઈ ઔર પુર તૌર આલી મરાતેય ખાનસાહેબ રૌનકબક્ષ હુવે હયે. (બાબુ) અબ આપકે દીલકો ન જલાઈએ, બાહારો બાહરકી ઠંડી હવા ખાઈએ.

પરવીજ—ક્યા બકતા હયે? ઔ મુહબ્બેર, હર વક્ત હસી દીલ-લગી, બોલ મેરે વાપસ આનેકી મહેલમે ખંબર હુઈ યા નહીં? ઔર સબ ખંબેર તો હયે?

મુબારક—(બાબુ) મહેલમે અછી ખંબર હયે, પર આપકી દરવાજેપરહી કંબર હયે. અંદર તો સબ ખંબેર હયે, ઔર આપકે લીયે બાહરકી સંબેર હયે. (પરવીજને) હાં સાહેબ, અંદર તો ખુબ રાગ રંગ હો રહા હયે.

પરવીજ—તો ચલ, ઠોક દરવાજા. મયે બહોત ઠકા હું.

મુબારક—લો, હમે કાંહાં મના હયે. (દરવાજો ઠોકેછ) અબે હોત, દરવાજા ખોલો.

ઉરીકા—(અંદરથી) અબે કૌન હયે રે મુવે?

મુબારક—લો જનાબ, સુનો. અચ્ચાનીને ક્યા લીયાકૃતસે જવાબ દીયા.

પરવીજ—દરવાજા ખોલો, મયે ખાનસાહેબ પરવીજ હું.

ઉરીકા—(અંદરથી) ચલો, અયે મુવે ખેશરમો, ચુપકે રાસ્તા લેઓ; નહીં તો આકૃતમે આ પડોંગે.

મુબારક—જનાબ, બંદગી.

પરવીજ—ચુપ, અયે નીચ ગુલામ, તુ ક્યું બીચમે ટેટે કરતા હયે? ક્યું અયે નાપાકો, દરવાજા ખોલના હયે, યા હમ તોડકે અંદર આવે?

(પરવીજ જોરથી દરવાજો ઠોકેછ. ચાર સીપાઈઓ તથા ઉરીકા હથીયાર સાથે અગાસીપર આવેછ.)

“કેવા રમતા પંચી આયા.” રાહા.

સીપાઈઓ—તું કૌન એ બદતર આયા જો ખરખર ભરભર
દરપે લાયા ?

પરવીજ—મયે હું માલીક ઘર બ દરકા તુ દે ખોલ કેવાડ.

સીપાઈઓ—માલીક ઘર બ દરકા હયે ઘરમે તુ કૌન બદકાર ?

મુખારક—વાહવાહ! યાંહાં તો ગડબડ ઓર અંદર તો હોગી બાહાર.

પરવીજ—ગડબડ સડબડ મત કર નહી તો છકડ ખાએ મુરદાર
—તુ કૌન એ.

સીપાઈઓ—ચલ જા હટ જટપટ યાંહાંસે વરત ખોવેગા તુ જાત.

પરવીજ—સંભલ સંભલ મેરા તુ સીપાઈ હયે નાદાન.

સીપાઈઓ—રે હુર હુર દુર દુર કુર ખસલતકે અયે મુજ્જ શયેતાન.

મુખારક—વાહવાહ! હા હા, ખુબ મચા તમાશા દર મયેદાન—
તુ કૌન એ.

(ફરરોખ તથા રાહેનાજનું અગાસીપર આવવું.)

ફરરોખ—એ ક્યા હયે શોરો ગુલ યાંહાંપે ક્યા કરતે હો તુફાન ?

સીપાઈઓ—એ રાહાજનો યાંહાં દોનો દંગા કરતે હયે સુલતાન.

પરવીજ—એ કૌન શકલકા મેરે યાંહાંપે આયા બદગુમાન ?

મુખારક—યા અદલાહ ! એ ક્યા ગજબ ! હયે હરસે જતી જાત
—તું કૌન એ.

ફરરોખ—અયે કમખજતો, લો રસ્તા વરના હોગી મુશકાલ ખાત.

પરવીજ—ચુપ ચુપ મુજ્જ પાજ, નહી તો માફગા ભર લાત.

રાહેનાજ—યા ખુદા ! ક્યા તાજુબીકી હયે એ વારેદાત ?

ફરરોખ—અખાઉ તેરે કરતબકી સજ મયે અયે બદજાત—
તુ કૌન એ.

(ફરરોખે અગાસીપરથી ઉતરી આવવું તથા પરવીજ
સાથે લડત કરતાં નીકળી જવું. મુખારક તથા સી-
પાઈઓનું પણ તેની પછવાડે જવું.)

“હાથે મેરી લચલા હાથે મેરી લચલા” રાહા.

સાહેલીયાં—નહી ગમ કરો તુમ શાહેનાજ, ધીર ધરો તુમ શાહેનાજ.
કુછ દમ ભરો તુમ શાહેનાજ, એ છોડો શોર બધાર.

(શાહેનાજનું દોડી આવી જમીનપર પછડાવું.)

શાહેનાજ—હાએ! કાંણું ગયા તું પ્યારે છોડ તેરી એ દીલનન?
અકસોસ! તેરા ક્યા હોવેગા અથે મેરે મુલતાન?—નહી ગમ
તુમ જાવો જાવો પાહેના દોરો સખ આહલેકાર.
મદદકો જાવો જલદી વોહ હથે મુજબ બદકાર—નહી ગમ
અથે પરવર! હમથે કયેમા સીતમ હુવા હથે ભારી.
શેરોકે બસ મરૂંગી અબ તો મથે ગમકી મારી.

(સીપાઈઓ ગબરાઈમાં દાખલ.)

સીપાઈઓ—હથે ક્યારે મલેકા, હથે ક્યારે મલેકા,
હથે ક્યા રે મલેકા, કયું કરતી હો તુમ શોર?

શાહેનાજ—ખોલો અથે સીપાઈઓ તુમ હાલ મુજસે સારા,
વોહ લશ્તા મેરા ઉસે કીધર ગયા હથે પ્યારા?—હથે ક્યારે મલેકા.

“ખુશીસે સખ ગાના ગાવો હીલમીલાની” રાહા.

સીપાઈઓ—બાનું ઉતકા પતા નહી હમકુ મોલારો.

શાહેનાજ—હાએ હાએ ખુદા ક્યા હુવા ગજબ બહારી!

સાહેલીયાં—હ્યેર હ્યેર મલેકા ન તુ જલ જલારી.

શાહેનાજ—મથે મરતી હું જુદાઈમે ઉસકી ખલખલારી.

સીપાઈઓ—હમ હુંડ ઉમકો લાતે હએ અબ સરસારી.

સખ—ન તુ થરથરારી— ન હો બેકારી.

સીપાઈઓ—અબ લાતે હથે કહસે ઉસે હમ બુલારી.

શાહેનાજ—યહસાં એ તુમારા મુઠ પે હોગા બહારી.

સાહેલીયાં—હમ તાબેદાર હથે તેરે ન તુ તલમલારી.

સીપાઈઓ—તુજસે હમ મીલાવે ઉરસે હીલમીલારી.

રાહેનાજ સહેલીયાં—જવો કરો નહીં દેર—મેરે જંગીઓ દલેર.

ઉરસે હુંડ લાવો ખયેર—કરો દુશમનદો બ જૈર.

રાહેનાજ—કરો ધતિના મેરા કામ.

રાહેનાજ સહેલીયાં—તાકે સખદો હો આરામ—

અયેશો અશરત હો મુદામ, તાં મીલે ખુશીકા જામ.

સખ—હા હા હા હા—હા હા હા. (સીપાઈઓ જાઓ.)

“જાઉછું આજ” રાહા.

રાહેનાજ—હયે એ ધતિતેજ તુજસે યા ખુદા

વોહ રાતમ વોહ સતમ મીલે મુજસે આ.

સહેલીયાં—તુ કર કર કર કરમ, અપનાહી રહમ, તુ હર હર હરદમ.

યા શકુર, યા ગકુર રહીમ—વોહ સરવર સરદાર, રખ લે તુ શરમ.

રાહેનાજ—દે ઉરસે કૃતા અયે ખારએ ધલા

હો મકહુર હો મકહુર દુશમન હો તબાહ—તુ કર૦

(કોરસ)

હયે એ મુદઆ અયે ખાલીકે ખુદા—

આ ખુશી આ ખુશી મીલે દીલરૂઆ.—તુ કર૦

(કોરસ)

(ઈફરીતનું એક બાજુથી દાખલ થવું.)

ઈફરીત—બહોત જંગો જગલ ઉત દોનો ભાધિયાંમે કારાયા હું.

ઓરે ઉસકોલી નીહાયેન મક અપનેસે ડરાયા હું.

કીયા વાહાશત જદા ઉસકો દીવાનાસા બનાયા હું.

ફીરકે રાહા નેકીસે બદીકી તરફ લાયા હું.

અબ આગે દેખીયે ઉસકા કે કયેસા હાલ હોતા હયે.

વોહ કમબખત કીસ તરહાંસે દહરમે પામાલ હોતા હયે.

(અંદરથી સીપાઈઓના આવજનું સંમલાવું.)

સીપાઈઓ—ખાનસાહેબકી કૂતેહ! ખાનસાહેબકી કૂતેહ!

શહેનાજ—હા! એ મયે ક્યા સુનતી હું? ખાનસાહેબકી કૂતેહ!
હા, વોહી મેરા ખાવોદ, વોહી મેરા પ્યારા આતા હયે.

ફરરોખ—(નાગી તલવાર સાથે) નાપુદ હો અયે આહરેમનો,
તુમારી કાલી સુરત દુર કરો.

શહેનાજ—ઓ મેરે જાની, વારી જાળી, સદેકે જાળી, તેરી બલા-
યાં લું. શુકર ખુદા, કે તેરી હયાતીસે મેરી ઉમયેદકા ગુલ દુપ્પારા ખીલા.

ફરરોખ—મેરે હરીફકી તેજ શમશીરસે મયે પેશક આજુજ
હોતા; પર ખુબ હુવા જો સીપાઈઓ જલદ આ પોંહચે, છરસે
વોહ પલીદ છ બચાકે ભાગા.

શહેનાજ—શુકર ખુદા! કે ઉસ ખાલીકને મેરી અરજ સુની.

ફરરોખ—પર ક્યા, શયેતાન અબતક મેરી પીછે લગા હયે? કોઈ
મુજે બચાઓ, અયે ફરીશતએ ખસલત માહાબુબ મુજે બચા.

શહેનાજ—બોલ બોલ પરવીજ, મેરે જાન છગર, મેરી આંખોકે
નુર, તેરેકુ ક્યા હયે? દેખ પ્યારે, તેરે આગે તેરી શહેનાજ દસ્તબસ્તા
હાજર હયે. જરા તો કર બચાન, આંખોસે બજા લાઠી તેરા ફરમાન.

ફરરોખ—હા શહેનાજ, શહેનાજ, અરે દેખ દેખ, મેરે પીછે
ઓ મેરા છ—

શહેનાજ—હાએ રે! સર્દ, બીલકુલ આંગસર્દ હો ગયા. શરાબ
શરાબ, જરા કોઈ શરાબ લે આવ.

ફરરોખ—હો દુર દુર અયે સીહા શકલકે પલીદ, દુર રહે મેરે
આગેસે.

(ફરરોખનું ખેમુખ થઈ જમીનપર પડવું. ઉરીકાનું
શરાબ લઈ આવવું.)

શહેનાજ—હાએ! ક્યા, પેહોશા હુવા? અરે જાઓ જાઓ, દોડો
પંખા લાઓ. કોઈ જલદી ગુલાબ લાઓ. ઓ પ્યારે, ક્યા તેરા હાલ?
ઓ ખુદા! મુઈ મુઈ.

(ઉરીકા શરાબનું ગલાસ ટેબલપર મુકી જાએછ.)

(રૂપાઈ.)

ધકરીત—એ મેજપર શરાબ ક્યા લાલેન્દ્ર હયે.

બસ એહી મેરે દીલકા મતલબ બરા હયે.

એ અરક મેરે પાસ તીલસમાત હયે અબબ.

હુરએક કતરા ઈસકા જુઝ આતશ ફરા હયે.

(ધકરીતે એક નાની શીશીમાંથી શરાબના ગલાસમાં ટીપાં નામવાં.)

(ખમસા.)

ધકરીત—અબ એ શરાબ હો ગઈ અકસોરે કામીયાબ.

ગર ઈસકો એ પીયેગા તો હોગા બહોત ખરાબ.

ખાવેગા એ બદીમે તમામ ઉઝ પેચોતાબ.

બન જાએગા મુરીદ મેરા બાદીલે કવાબ.

મકસદ દીલી એહી મેરી બર લાએગા શીતાબ.

(ઉરીકાનું યુલાબદાન લાવવું તથા ખીજ સાહેલીઆએ પંખા લાવવા, શહેનાજે ફરૌખના મોહપર યુલાબ છાંટવા તથા સાહેલીઆએ પંખા કરવો. ફરૌખનું હુશીયાર થવું.)

ફરૌખ—ઓ ગજબ આકૃત સીતમ અબતક વોહ યાંહાંહી હયે. (એ હાતે આંખ ધાંકી દેછ.)

શહેનાજ—ખારે, ક્યા હયે, કૌન હયે જુસ્સે આપ ઈતને ગભરાતે હો?

ફરૌખ—શહેનાજ, ક્યા તુજે કોઈ નહીં દીખતા? અરે ખ્યાબા-નમેલી વોહ તીન બાર મેરે આસપાસ ફીર ગયા. વોહ રહા, દોજખકા દેવ; દેખ દેખ વોહ ખડા હયે.

(ફરૌખ ધકરીત તરફ આંગલી દેખારેછ, શહેનાજ આજુબાજુ જોઈ)

શહેનાજ—કાંહાં હયે? મુજે તો સીવા ઉરીકા ઓર સાહેલીયોકે કોઈની નહીં દીખતા.

ક્રૂરરોખ — અયે પાકજદ પ્પાનું, તેરા દીલ શક્રા હયે પર મયે તો ગુનાહગાર—અરે નહી હાં હોગા.

શાહેનાજ — જન, જન, જરા હોશમે આ, હીમત રખ. ઉરીકા, વોહ શરાખ લા. (ઉરીકા શરાખનું ગલાસ શાહેનાજના હાતમાં લાવી અપેછ.) લે જન, એ પી જન.

ક્રૂરરોખ — પર સખર, એ શરાખકી અંદર ખુદખખુદ જોશ પાકે ઉપજતા હુવા આતશ તુમકો નહી દીખતા? અરે જખ કયા એ મેરી દગલખાજ અશમે મુજેહી ક્રૂરખ દેતી હયે?

શાહેનાજ — પરવીજ, એ કયા ચોંચલે? જનની, ચાંહાં કોઈ દેવખી નહી ઔર ચુહેલખી નહી, આગભી નહી ઔર પાનીભી નહી; એ સખ તેરે ખેજ ખ્યાલ હયે. ઇસલીયે લે ખુદાકા નામ ઔર તેરે માશુકકે હાતકી દી હુઈ જમ નૌશ કર જરસે સખ ભલા હોગા.

(ક્રૂરરોખ જરા હીને બેસેછ.)

ક્રૂરરોખ — રાસ્ત કહા, શાએદ મેરા મગજ ખેખાક વ્વતા હો, યા કુછભી હો, પર તુજ માશુકકે હાતસે મીલી હુઈ એનાયત પહેલે નોશ કરે.

(ક્રૂરરોખનું શરાખ પીવું, શયેતાનનું ખુશીમાં આવી બોલવું.)

(મુદસ.)

ઇફ્રીત — જો ઇસને પોયા શરાખ જનમે જુલાલ હયે.

ઉમીદ મેરે દીલકી હુઈ અખ કમાલ હયે.

એ મકકી પડી જો મેરી ઇસપે જલ હયે.

ઇસ જલસે અખ ઇસકો નીકલના માહાલ હયે.

દાએમ વ્વદીમે હોકે ફીરેગા ખરાખ એ.

ખાતાહી વ્વસ રહેગા સદા પેચોતાખ એ.

ક્રૂરરોખ — હા, અખ જરા મેરે દીલકો રાહાત હુઈ, ઔર દર વ્વ-દર મેરે દીલકે સખજતર શજરપે નયાહી ગુલ ખીલા જતા હયે. ધ્યારી, એ સખ તેરી તુફયેન.

શહેનાજ—એ આપ અપની લીયાકત જતાતે હો. ચલો સહે-
લીયાં, એક ખુશ સરોદ ગાના શુરૂ કરો કે જરૂરે આપકા બેચયેન
દીલ રાહાત પાવે.

(શહેનાજ તથા ફરરોખ ઉઠી એક બેઠક ઉપર બેસેછ,
સાહેલીયો ગ.એછ.)

“ સદા નાથજી હમપર દયા કરના ” રાહા.

સાહેલીયાં—નીત ઈતપે કરીમા તુ કરમ કરના.

કરમ કરના તુ રહમ કરના—નીત.

શાદાં રહે એ દુલહા દુલહન અબ.

ઈતકા હો દુર સબ ગમ કરના — નીત.

જીતને હો દુરામત ઈતકે અયે ખાલેક.

ઉતકો જલાકે ભસમ કરના— નીત.

(સાહેલીઓનું ગાતાં ગાતાં અચકી જવું તથા બાહાર
આંગલી દેખાડવી. પરવીજનું પોતાના ખરા પેરાકમાં
ઘાખલ થવું.)

(બચ્ચેત)

ફરરોખ— તું હયે કૌન અયે કમબખત નોકલ બેહયા ?

એ બેગાને ઘરમે ક્યું આયા ચલા ?

જરા તુજકો હયેગા ન ખૈકો ખતર.

ચલા આયા બેબાક મહેલકે ભોતર ?.

પરવીજ— મયે માલીક હું ઘરકા તું હયે કૌન ઈધર ?

મેરા નામ પરવીજ સુન અયે ગેદો ખર.

ફરરોખ— તું પરવીજ તો ક્યા મયે પરવીજ નહી ?

વોહ કૌન હયે જો કેહેવે મય પરવીજ નહી ?

શહેનાજ— અરે ક્યા અચબેકા એ બાત હયે ?

તાજુબકો બાત હયે હાત હયે !

એક પરવીજકે દો દો એ ક્યેસે હુવે ?

અરે ભેદ ક્યા હયે કોઈ મુજસે કહે.

પરવીજ—ધારી ન કર કુછ તુ સોંચો બોચાર.

એ પરવીજ તેરા મયેહી હું ગમ ગોસાર.

તુજ ગુલકા મયેહી ખુલખુલે જાર હું.

• કે બરસોંસે તેરા તલખગાર હું.

શહેનાજ—(જરા બોચાર કરોતે)

અરે હું હું—મયે પરવીજ અપ્પ ઉસકો જનું યાંહાં.

કે તસવીર વોહ જો મેરી દેવે નોશાં.

કે રૂખસત વકત મયેને જો કે થો દી.

જો દે ઉસકો પરવીજ જનું સહી.

પરવીજ—(બાજુ) વયે કમખખતી અપ્પ તો હુવા મયે નીરાશ.

કે તસવીર તો વોહ નહી મેરે પાસ.

ખુદા જાને મુજસે કાંહાં ગીર પડી.

જવાબ કયા મયે અપ્પ ઇસકો હું ઇસ ઘડી.

(સુદસ)

ફરરોખ—(સખી કાહાડીને)

અયે ધારી, લે એ વોહ તસવીર મેરે પાસ હયે.

દેખ લે બગૌર ઇસકો ગર તુજે વાસવાસ હયે.

શહેનાજ—સચ હયે સચ તુહી મેરા પરવીજ નેક આસાસ હયે.

હર હો એ દુસરા તુ કૌન અયે ખખાસ હયે ?

ફરરોખ—અયે સીપાહો પકડો ઇસકી જલદ મુશકે બાંધ લો.

ઔર કચેહરીકી તરફ ફીલફોર ઇસકો લે ચલો.

(સીપાહઆએ પરવીજને ગીરફતાર કરવા.)

(બચ્ચેત)

! **પરવીજ**—બચા ધારી શહેનાજ અપ્પ તુ બચા.

ઇસ મુજકે પંજેસે મુજકો છોડા.

ખુદાકે લીયે મેરો ગમખાર હો.
તુ ઈસ બેકસીમે મદદગાર હો.
કયા ઇનસાફ એહો હયેગા નીસદે ખુદા.
કે જખરત વ કાહારત તુમ કરતે જફા.

(સીપાહઆનું પરવીજને ઘસડવું, મુખારકનું ઉતાવલમાં દાખલ થવું.)

મુખારક—અરે સખર સખર, જરા ઠયેરો યારો, જરા ઠયેરો. મયે એ સખ ભરમકે મરમકો શરમકે પરદેસે ઉઠા જાહીર ખીન માહીર કર દેતા હું.

ઉરીકા—(તનકાથી) કૌન તુ! હું હું, નહી નહી!

મુખારક—હું હું મયે, સઓ હજાર મરતખા મયે ઈસ બેદકા ખેદ ખતાનેકો હોમત રખતા હું. સુના, મેરે ચુલપુલે ચંદુલ? પર અખ તુમ એક ખતી લે આવ, ફેર દેખો કે મયે કહે દેતા હું યા નહી કે સચે ખાનસાહેબ કૌન હયે.

ફરરોખ—(ચીરઝંજોશ ભર તેનાં આંગપર ધસીને) કાલા કર તેરા યાંહાંસે, અયે હરામખોર પલીદ, નીકલ મેરે મકાનસે.

શાહેનાજ—(ફરરોખને અટકાવી) નહી, જરા સખર અખત્યાર કર પ્યારે, એ કયા કહેતા હયે વોહ મુનનેકો મેરો ખાહીશ હયે. કયું કે મેરે દીલમે દાહાશતને ઘર કીયા હયે. ઉરીકા, ઈસકો એક ખતી લાદે.

(ઉરીકા ખતી લાવી ઊંચી પકડેછ.)

મુખારક—અખ દેખો અંખી બરાબર બાહર નીકાલકે દેખતા.

(મુખારક ખતી આગલથી ચાલી જાએછ તેના આંશે દેખાએછ.)

ખોલો તુમને કયા દેખા?

શાહેનાજ—કુછબી નહી.

ઉરીકા—ઔર તો કુછ નહી પર ફકત તેરી આહમક શકલ દેખો.

મુખારક—ખુબ ખુબ, ફીરસે દેખો. (ખતી આગલથી ચાલી જાએછ) કહો અખ કયા તુમે મેરી આહમક શકલકા અકસ નહો દીખતા?

ફરરોમ—(બાળ) મેરે કમળજીતીકા સમા ઈસ મુજ્જે હાતસે આયેગા.

હિરીકા—પર અપ્પ તુ કહને ક્યા મંગના હયે?

મુખારક—મયે જો કહેના હું વોહ અમી સુનાતા હું. દેખું ભણા સખ કોઈ અપની આંખે મલો. વ્યસો વ્યસો જલદો કરો, દેર હોતી હયે. (બધા પોનાતી આંખ ચોરેછ) હા શાખાશ શાખાશ, અપ્પ મપ્પને વરાવર કાન પકડકે સુનતા. કાંહાં હયે, કાન તો કીસીને પકડે નહી? જાઓ, જાપ્પ તો કુછ નહી કહેના.

હિરીકા—ક્યા બુઆ, આપમી એ મુવે નીકમમેકે સંગ મગજ પાશી કર રહે હો? એ તો મુવા પાગલ હયે.

શહેનાજ—નહી નહી, જયેમા તુ કહેતી હયે વયેમા એ પાગલ નહી હયે. પર મસખરેપતસે બેવકુફ દીખાઈ દેતા હયે. કુછ ન કુછમી ઈસકે પાસ એ રમજ ખોલનેકી શાહાદત હયે.

મુખારક—રાસ્ત કહા. શાખાશ શાખાશ, મુખારકકી ખોલખાલા.
(પોનાતી પીઠ ડોકેછ.)

શહેનાજ—ચલ મુખારક, અપ્પ જલદ કર. તુ ક્યા કરામાત પનાતા હયે સો પના. દેખ જો તુજસે કુછમી અંજામ ખયેર હોગ. તો મયે તેરી દરએક હાજત વર લાગીગી, ઔર જો તલખ કરેગા વોહ દીલવાગીગી.

મુખારક—વાહવાહ! જાપ્પ તો હમારા કામ હોગા, ઔર બોબી, આપકા નામ હોગા.

શહેનાજ—ચલ જલદ તેરા કામ શુરૂ કર.

મુખારક—નામવર બાનું, મેરો કરામાતકા ખુલાસા ફકત એહી હયે કે મેરે જો સાહેબે હકુમન પુર તમકનન ખાતસાહેબ હયે ઉતકે પોછે તો સાફ ઔર ખીલકુલ દીખાઈ દેવે વયેમા અકસ હોગા; પર જો દીગર મેહરખાત શકસે શએતાન ખાતસાહેબકે નામકા દાવા કરતે હાંગે વોહ તો જયેમા બગાયર દુમકા ખંદર હોતા હયે વયેસે બગાયર અકસકે હોગે, ઔર શાએદ ઉનાને અકસારે અજાજલ નૌશા કોઈ હોગી.

ફરરોખ—(ખાનુ)ઓ ખાતાખરાખ! મેરા ફરેખ જાહીર હોગા.
મય ફૂંસા, મુવા.

પરવીજ—અગર અયેસાહી હો તો મયે ઈસ કરામાતકા કરી-
શમા ખતાને હાજર હું. દેર ક્યા હયે? લો દેખો મેરા અકસ હયે યા નહીં.

(ઉરીકા ખતી જાતી પકડેછ, પરવીજ આગેછ તેના
આરે દેખાએછ.)

મુખારક—ફતેહ ફતેહ! હુરે હુરે! એહી એહી મેરે મેહુરખાન,
કદરદાન, આલી મરાતેખ ખાનસાહેબ હયે. ચલોયે જનાખ, અખ
આપ આઈયે વ ઈમતેહાં ખતાઈએ. (ફરરોખનું દગડનિ ઉભું રેહેવું)
લો દેખો દેખો, મીયાં તો અભીસેહી હાંપતે હયે; પંચર કાંપતે હયે,
જાપ્યાં ધખ ગઈ, છતીયાં દખ ગઈ. જનાખ, અખ આપકા મક્ક અયાં
હુવા, ફખ નેહાં હુવા. અખ તશરીફ લે જાઈએ. પડે પડે ધી શકર
ખાઈએ, નહીં તો કાલા મુહ ખતાઈએ.

ફરરોખ—અયે નીચ ગુલામ ઈતનો લાફ્યાજી! અખ અખ તેરે
કીયેકી સજા.

(ફરરોખ ચીરડઈને તલવાર કાઢાડી મુખારકના આંગપર
ધસેછ. મુખારક ગોલ દોડેછ. ફરરોખ પણ તેની
પછવાડે દોડેછ. જે વખતમાં ઉરીકા જાતી ખતી
પકડી બધાં તેના આરે જાઈલેછ.)

મુખારક—દેખલો, દેખલો; એ મામુકા અકસ હયે યા નહીં.

(ફરરોખનું ઉઠું રહી જવું.)

સખ—નહી નહી, અકસ નહીં હયે; ખીલકુલ નહીં દીખતા.

શહેનાજ—ઓ મેરે પ્યારે પરવીજ, હા જખ તો તુહી મેરા
સચ્ચા દીલદાર.

(શહેનાજ પરવીજની ગોદમાં જાએછ.)

પરવીજ—પકડો અયે સીપાહો, એ નાખકાર ચોરકો, ચોર કોઠ-
વાલીમે લે જા તાએનાત કરવાઓ કે ફીરસે કોઈ ચોરકે સંગ

અયેસા ફરેબ ન ખેલે; ઔર એભી કહેના કે મયે ખુદ ફજર કોટવા-
લીમે હાજર હુંગા ઔર ઇસકે કરતબકી સજા દીલવાઈગા.

(પરવીજ, રહેનાજ તથા સાહેલીઓનું જવું.)

મુખારક—સલામુત અલેક, મીયાં બરબાદખાં, અબ હવા ખાઈએ.
ઉલ્લુસી શકલ ન બનાઈએ, ચુપ ચાપ તશારૂ લે જાઈયે. વાંછાં આપકે
લીયે બેકીરાયેકા મહેલ અયેસા અલબ દીલકુશા મૌજુદ હયે, કે
જસકે દેખનેસે આપકા હોશભી ફાકતા હો જાએગા; ઔર પહેનનેકોભી
વોહ લોખાસે ફાખેરાના કે દબલ કાન ટોપ, ઔર સજા સજાયા પશ-
મીની કોઠ, વ પાયેજમા દીલચરુપ, તીસપ જરીઆન, ગલેમે હંસલી,
હાતમે કડીયાં, પાંઉમે બેડીયાં જંજીરદાર કે જસ વફત આપ ઉસકો
પહેન કર ચલેંગે તો ઉસકી આવાજ ચૌતરફ જનતન વ ખતનન અયેસી
ચલેગી કે જસકો સુનકે હજારો મરદે જન અપને અપને મકાનસે
નીકલકે આપકે દીદારકે મુશતાક હોંગે. વાહુવાહ! આપ બડે
નસોબદાર સાહેબે ઇજજલ વકાર હો. જાઈએ! આદાબ જનાબ,
જાઈએ આદાબ, તસલીમ આદાબ.

(મુખારક જાએ.)

“કર નજર રખસ પર તું અયે મારા ચાર” રાહા.

ફરોખ—કર નજર મુજ પર તુ અયે કીરદેગાર.

મયે હું નાચાર—તુ હો મદદગાર.

હાએ જાઉં મયે મારા—હારા—હીમત હીમત હીમત.

જાએ જાન હમારી—જાએ જાન હમારી.

ખાલેકો પારી—રખ તુ ખખરદારો.

અયે પરવરદોગાર—સતતારો ગફકાર.

રહમ કર જારી—અપનાહી અયે જખ્ખાર.

(ફરોખનું ગમગીન હાલતમાં માંથે હાથ દઈ ઉઘું રહેવું,
સાંપાઈએનું તેને ગીરફતાર ક્રિયેલાદખાવ દેખાડવું.)

બાબ દુસરા—

પરદા પહેલા.

(એક પુરાણો પણ બચંકાર દેવસ્થાની દેખાવ, ફરોશ્ત
ગમગીન દેખાએછ.)

“અજલ આવી ખચ્ચીત મારી” ગાહા.

ફરોશ્ત—અજબ જુલમાત હયે ભારી ગંજબકી હયે એ અંધીયારી.
હુધ મુજપે જંદગી ભારો મેરી નીપટ એ હુધ ખવારી.
કર ખુદા મુજપે કરમ હોવે તા દુર દરદે અલમ.
હાએ ગંજબ એ કયેસા ગમ અરે આ રહીમ કર તુ કરમ.

એ દાહાશતનાક જાએ, ડરાવના દીખાવ ઔર મેરે બદોકે કરતબ મુજે
ડરાતે હયે. આહા! ફરોશ્ત, તુ જો એ શહેરમે બડા પરહેજગાર આ-
બીદે જાહીદ કહેલાતા થા, વોહ આજ ગુનાહગાર તકસીરવાર ઔર
કયેદી હુવા. એ મેરી પાપી જખાનસે તમામ ગુનાહ કબુલ કરવાનેકો
સરકારી અમતદાર વ કોટવાલ અભી આ પહોંચેંગે ઔર બાદ ઈત-
સાફકે માશુકકી ગોદમે લેટનેકે બદલ જલ્લાદકે હાતોંસે મોતકે બી-
છોનેપે સો જહાનમ વાસોલ હુંગા. શહેનાજ, શહેનાજ, મેરે પર બરસતે
હુવે સીતમકી તુજે કુછ ખુશ નહીં, કે મયેને એ સબ આકૃતોંકે પા-
હાડ તેરેહી લીયે મેરે સરપર ખીચ લીયે; પર સખર, કબસે એ મેરી
છાતીસે કયા ટકરા રહા હયે? (સખી કહાડી) કયા! શહેનાજકી તસવીર!
નીકલ! અયે જી લએત મુરત, અબસે તેરે તરફ નજરભી ન કરુંગા.
હા, દુન્યામે મરદોને દે ચીજોંકે નામસે જરૂર કાંપના ચાહીએ; એક
તો ઔરત, ઔર દુસરા શએતાન.

(એટલામાં એક મોટા કડાકા સાથે ધક્કીતનું જમી-
નમાંથી નીકળવું.)

(ખમસા)

ધ્રુરીત—ક્યા હુવા ઇસ વકત તુજો, કીસલીયે ખેજાર હયે.
 કૌનસી મુશકીલ હયે તુજપર, ક્યા તુજે આજાર હયે.
 ક્યું કીયા હયે યાદ મુજો, ક્યા વોહ મેરા કાર હયે.
 વસવસા ન રખ તુ દોલમે, કહેદે ખેડ પાર હયે.
 મુજ સીવા તેરા યાંહાં કોઈ નહી ગમખાર હયે.

(મુદસ.)

ફરોખ—નીકલ સામનેસે હો દુર અયે પલીદ.
 સમજ ન મુજે ખેશહુર અયે પલીદ.
 ન કર ઇતના અખ તુ ગરૂર અયે પલીદ.
 કે હયે લાઅનતી તુ જરૂર અયે પલીદ.
 એ ખેશક મયે સમજા તુ શઅેતાન હયે.
 તેરા જુઠ ઉઝઘાહી ફરમાન હયે.

ધ્રુરીત—માને જો ફરમાન મેરા વોહી કીસમતદાર હયે.
 હોવે જો કે દોસ્ત મેરા વોહી હુરમતદાર હયે.
 તોડતા ફરમાન મેરા વોહી હોતા ખવાર હયે.
 દુશમનો રખતા હયે મુજસે હોતા વોહ ફીનાર હયે.
 સચ અગર પુછો તો અહ્લાહસે બડા શઅેતાન હયે.
 ક્યું ખુદાકે નામપર તુ મર રહા નાદાન હયે.

ફરોખ—ક્યા ખુદાસે બહડકે તુને દરજ પાયા અયે પલીદ.
 જો કે અયેસા બદકલામ મુહપર તુ લાયા અયે પલીદ.
 ક્યા ખુદાને મરદો જનકો નહીં બનાયા અયે પલીદ.
 જન્મતો દોજખ ક્યા ઉસને નહીં બસાયા અયે પલીદ.
 ઉસેહી ફરમાનસે એ ચલ રહે શમશેા કમર.
 ઔર નવ લખ તારે ક્યા ક્યા ખીલ રહે હયે ફલક પર.

ધ્રુરીત—હાં ખુદાને મરદો જનકો તો બનાયા હયે સહી.
 નેસ્તસે હસતીમે ઉન સબકો લે આયા હયે સહી.

એ જમીંપિ આસમાંકા મંડવા છાયા હયે સહી.
 સખકો ઉસને અપની એ કુદરત દીખાયા હયે સહી.
 એ તો સખ કહેના તુમારા બસ કે પુર વીસવાસ હયે.
 પર કહો અલ્લાહકી કીસ જાપે બુદો બાસ હયે.

ફરોખ—જહાંપિ દેખો વાંહાંપિ બેશક હાજર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
 અર્શપિ કયા ઐર ફરૂપિ કયા હરજ પર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
 દહેરો હરમ કયા કીનાશત અંદર બહાર અલ્લાહ હયે.
 અબ્વલો આખીર બાતીન ઐર કયા જાહેર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
 શહેરમે અલ્લાહ બહેરમે અલ્લાહ અલ્લાહ હયે વોરાનેમે.
 ગોહરમે અલ્લાહ હજરમે અલ્લાહ અલ્લાહ હયે દુર દાનેમે.

ધફરીત—(બાબુ) હફને કયા પયેદા કીયા હયે સખત દીલ ઇન્સાનકો.
 અયેસી સખતોમેની નહીં ભુલતા હયે એ સુખદાનકો.
 બહોતેરા કહેના હું પર નહીં માનતા ફરમાનકો.
 કયેસા હયે એ સખત દીલ ડરતા નહીં હયે જાનકો.
 એ નહીં હયે બહેકતા અબ કીસ તનહા બહેકાજી મયે.
 કોઈ હાલેસેબી ચાંહાંપિ ઇસકો અબ સમઝાજી મયે.
 (ફરોખને) જુઠ એ કહેના હયે તેરા જુઠી તેરી બાત હયે.
 ઉસને એ પયેદા કીઈ હુઈ જોકે મખલુકાત હયે.
 વકત મુશકીલ યાદ તુમ કરતે ઉસ્સે હયે હાત હયે.
 તબ નહીં ક્યું વોહ છુડાના જો કે વોહ હયાન હયે.
 ગર અબો ચાહે મદદ તો હજરતે શઅેતાનસે.
 તુ રહાઈ પાતા હયે ઇસ જહેમતે જાનદાનસે.

ફરોખ—બાજુ આયા હું એ નાહકકી તેરી તકરારસે.
 મગજપાશી ઇસ તનહા મત કર તુ મુજ લાઆરસે.
 રખતા હું ઉમીદ મયે ઉસ સાહેબે કીરતારસે.
 કુછ ગરજ રખતા ન તુજ શઅેતાન નાહનજારસે.

કયા કરું ઈસ વકત પર ખેહુ મયે ખૂબના ખૂંસતા હું.
હાએ ઈસ દરદો અલમમે જાનસે ખેજાર હું.

(અએત)

ઈફરીત — ન કર હોશ ગુમ અપના આકીલ બશર.

મદદગાર હયે કયેસા તેરા દાદગાર.

બરોસા તુ રખ ઉસપે શામો સહર.

કયામતકો તુજપે કરેગા નજર.

અભી તો મજેમે યાંહાં રોયા કર.

એ જાન અપની દુખ દર્દમે ખોયા કર.

(સુદસ)

ફરશેખ — હક હયે અબ મુજકો બરોસા એજદે મુતઆલ હયે.

સખ હયે ઈસ જખ પર જો કુછ કીયા અફખાલ હયે.

પર એહી તસવીર, આહ શહેનાજ બદ એકખાલ હયે.

હાએ બસ ઈસકે લીયે મુજપે એ સખ જંબલ હયે.

ઈસી કમખજતને મુજે હયે હયે મીલાયા ખાકસે.

હયેગી બસ નફરત મુજે એ સુરતે નાપાકસે.

ઈફરીત — અબ હુઈ નફરત તુજે એ સુરતે તસવીરસે.

મઆશુકા શહેનાજ પરીપયેકર મહે તનવીરસે.

ઇતનેહી દુખમે ડરા એ ઈરકકી જંજરસે.

આશકી આગે તો કયા હોવેગી તુજ ખેપીરસે.

દેખ ફરહાદ ઔર મજનું આશકાં જો હો ગયે.

અપની માશુકોંકે ખાતર જાન અપની ખો ગયે.

ફરશેખ — જાન જાએ તો બલાસે, પર નહીં વોહ આહીયે.

બાજ આયા હું મહોબતસે ન કુછ સુનવાધયે.

જલતા હું મયે આપ ગમકા મારા ન જલવાધયે.

જો હુવા અબ યાદે હક મુજસે ન તુમ ભુલવાધયે.

હો ચુકા રૂસવા મયે તીસપરભી પરેશાં હો ચુકા.

બંદગીકો છોડ ગુનાહુમેભી ગીલતાં હો ચુકા.

ધક્કીરીત—અગર તેરે દીલને કીઈ ઉસ્સે જો નક્કરત.

તો મયે તુજકો દેતા નહી હું અજાયત.

મગર ખાત ઈતની એ મુત અયે બેગયેરત.

જરા દેખ ઈસ તરફ હો તુ ન હયેરત,

યાંહાં ખેલ કયા કયા એ ઈજહાર હોતા.

ખુશોકા અમન કયેસા ગુલજાર હોતા.

(ધક્કીરીતનું તાબરા ફેરવું, પેહેલા દેખાવનું ગુમ થઈ
આરાસ્તા મહેલનું દેખાવું, પરવીજનું એક કોમ્પર
સુવું, રાહેનાજનું તેની પાસે ખેસી પંખો કરવું, મુ-
ખારકનું જમીનપર સુતેલું દેખાવું, સાહેલીયોનું ટેબલ
પર મુકેલી એક મોઢી ચાલીમાંના કુત્રો ગુથતાં દેખાવું
તથા ગાવું.)

“ખુંનધી લંગરી ખોડી ખોડી” રાહા.

સાહેલીયાં—હીલમીલ બહેના ગુનદો સખીયાં હાર હમેલાં ફુલોંકી.

કંઈ ગજરે કંઈ સહેરે કંઈ દરીયાં કંઈ છરીયાં કંઈ એક બધીયાં ફુલોંકી.

કેવડા મોગરા ચંપા ચંખેલી ગુલ દાઉદી ગુલે હજાર.

ગુલાબ સેવટી ગુલલાલા ગુલ શખ્ખુ મરવા ગુલે અનાર.

મોતીયા દોના જાઈ જોઈ ખોલ સરી હયે ખુશખોદાર.

કનેર સોસન સુરજ મજખી ગુલ મયેદી ગુલ ગુલે બાહાર.

(નુહુલ)

એ હયે ગુલ નયેરંગે બાહાર.

ખુશખોકી હયે કયા મહેકાર.

હો પ્રચરંગી ગજરે હાર.

જલદ કરો સખ મલી તૈયાર.

હુઈ શાદીકી તૈયારી યાંહાંપે ખુશીકી હયે ખારી બહેના ગુંદે
જલદો મીલકે ચદરાં કુલોંકી.
યાંહાં ખુશી વાંહાં ખુશી હયે ખુશી બસ ખુશી ખુશીસેહો
ખીલી કલીયાં કુલોંકી—હીલમીલ૦
અબો યાંહાંપે હરએક કીસમકે બાજે અન્નએબ બાજેંગે.
કયા દોલ કયા તાસે કઈ નૌબત એ સબ અબરકે માનીંદ ગાજેંગે.
ઔર કયા તવાએફ નાજો અદાસે ખુશ ઇલહાં હો ગાવેંગે.
માલકોસ, દીપક, હીંડોલ, મદતાર હરએક રાગ સુનાવેંગે.
સાજનદે, સારંગી, તબલા, તાઉમ, સંગ બજાવેંગે.
રૂબાય, કાનુત, કમાચા, ખંજરી, દોલક, ખતખતાવેંગે.

(જુહુલ)

કંચનીયાં કંઈ નાચેંગી.
સંખનીયાં કંઈ ગાવેંગી.
વોહ ભાવ અદા ખતલાવેંગી.
હર રાખસકા દીલ લુભાવેંગી.

હયે સમા એ તો ગાનુકા કયા ઠાઠ કહે હમખાનુકા હયે જરદા
ખીરયાન મુતનજન શરમાલુંકી
શીરની ફીરની હલવા માવા પુલાવ ચખતી કુરમા કલોયા કીમા
ખુસકા માંડે તુલસી મેલુંકી.

(ધક્રીતે તાબરા ફારવા, ખીજ દેખાવનું ગુમ થઈ
પેહેલાનું દેખાવું, ફરશખનું ગભરાટમાં મેલવું.)

ફરશેખ—અરે સખર સખર હયેર; હા, એક નજરા ઔર દી-
ખાતો જ; હાએ! ચલી ગઈ. સદ અફસોસ!

(ફરશેખનું આંખ પર હાત ધાંકી ખેસી જવું.)

ધક્રીત—અયે નાદાન રાખસ, કીસ લીયે આહ વ અફસોસકા
દમ ભરતા હયે? જબ તુ હજાર દીલસે ઊસપર નકરત કરતા હયે તો

કીસત્રીયે ઉસકા દોદાર દેખને લીયે તડપ તડપ મરતા હયે? છોડ દે
ઉસકા ખ્યાલ.

ફરરોખ — હા! જખ કયા, જરૂર શહેનાજ ફજર પરવીજસે ખેલાઈ
જાવેગી? અરે વોહ ઉસકા સજ્જ સજ્જયા સોહાના શાદીયાન પોશાક
જરતારમે કયેસી સજ્જી લગતીથી! ઉસકે સીહા જુઝફોકે કાકુલ ક્યેસે
ખલ ખા ખાકે ઉસકે કાંધેપર લટકતે થેં! ઉસકી બરગીસસી અશમો, કુલસે
ગાલ, અકીકી હોઠ, ચાકુતી દાંત, ચીતેકી કમર, તેગ અખરૂ વ મીજગાન
તીર, ઔર પુલંદ પેશાનીકા નકશોનીગાર મેરી આંખોંમે આતાં હયે,
તખ આહ વ અફસોસકા દમ ભરતા હું. વોહી સરખા કીસમતદાર
હોગા જો અયેસી દીલરૂખાકા દીલદાર ખતેઆ.

(સુદસ)

ઈફરીત — જખ જનકે અંજાન હોના કહી કીસને.

નાહક ઈસ અપની જનકો ખોના કહી કીસને.

દાનાકો જો નાદાન હોના કહા કીસને.

ઈસ તુખમે ગમકા સીનેમે ખોના કહા કીસને.

કાપુમે ઉરસે લાના એ દુશવાર નહીં હયે.

સહેલ હયે, આસાં હયે, એ કુછ બાર નહીં હયે.

ફરરોખ — આસસે અખ હો નોરાસ માયુસ ઔર લાચાર હું.

સજ્જતતર ઈસ ક્યેદમે ખેતનહા ખસ્તા ખવાર હું.

એ મુસીખત રંજમેલી ઉસકા આશાક જરૂર હું.

મીસલે ગુલ વોહ હયે તો મયેલી પુત્રપુલે ખીમાર હું.

અખ ઉરસે કાપુમે લાના સજ્જતતર દુશવાર હયે.

સહેલ નહી, આસાં નહી, મુશકીલ નીપટ એ કાર હયે.

(ખચેત)

ઈફરીત — ખાંધતા હું મયે કમર ઈસ દમ એ કારોજર પર.

લેકીત પહેલે સાથ મેરે તુ એ કૈલ એકરાર કર.

ફરરોખ—વોહ ક્યા અપના મુજસે કહો હાલેજર.

મયે તૈયાર હું કરને કૌલો કરાર.

ઈફરીત—સુન અયે ઈનસાન, વોહ શર્ત એ હયે કે જો ઈસ શહેરમે તૈમુરશાહકા અયેવાને ખાસ હયે ઉસી મુકામપે કલ શાખકો તેરી શાદીકો ગીરા બાંધી જાએ. પર એ યાદ રખ કે વોહ અયેવાનમે જો ઘડી હયે ઉસમે આઠ બજનેકે પેશાતર યાને આખરી આંઠવે ઘંટે તકમેલી જો તું શહેનાજસે શાદી કરનેકા ઈનકાર કરેગા તો તાબ માહાશર તુજે મેરા ગુલામ હોના પડેગા. ફેર મયે જો આહુંગા વોહ આજાબ તુજપે ડાહુંગા.

ફરરોખ—મુજે કુચુલ હયે. શહેનાજસે બેહાનેકા મયે ઈનકાર કરું! નહી, કભી નહી. જાન હું, જંદગી ખો હું, પર ઉસ દીલરૂબાકો કભી નહી છોડું. લે એ મેરા કૌલ, મયે તૈયાર હું.

ઈફરીત—ફરરોખ, ફીર એક બાર ખ્યાલ કર. એ કામ બહોત મુશકીલ હયે. આખેરસ તેરા અનજનમ બહોત પુરા હોગા.

ફરરોખ—શહેનાજકી જાનકે ખાતર જો મુજે સુલીલી જાના હોગા, તો મયે હાજર હું. મયે અપને કૌલસે નાફરમાન નહી હુંગા.

(સુદસ)

ઈફરીત—ખામખા અપની ખુશીસે ગરબે તુ તૈયાર હયે.

તો મુજે ઈસ ખાતસે હરગીજ નહી ઈનકાર હયે.

દેખ પર ફીરભી બીચાર મેરી એહી તકરાર હયે.

માઆશુકા તો હોગી હાંસીલ આકેબત ફેર ખવાર હયે.

એક નજર તુ દેખ લે ઈન દોજખીઓકે હાલકો.

સૌંચના તુનેભી દીલસે અપને બદ આમાલકો.

(તાબરા ફેરજ, પેહેલા દેખાવ ગુમ થઈ દોજખનો

દેખાવ, ખરતાંના બબુકા, માણસનાં હાડકાં, ડરામતા

અવાજ તથા કેટલાએક ભુતોનું દેખાવું.)

"ડારી હયે મોઢે નયેનન માર" રાહા.

ઔજણશાહુ—ભારી હયે દેખ એ દોજખી ગાર—
ઈસમેહી હોગા તુંભી ખવાર
યાંહાં જીતે તક હોગા આરામો ચયેન—
આરામો ચયેન આરામો ચયેન
બાદ મુરદન હો યું ફીખાર.

(કોરસ)

દોજખીઓ—હમપે કયેસો દુખકી માર—કુછ ન કીયે સૌંચ બીચાર
કયા કહે ગુનાહોંકા જો કામ કીયા અયેસા.
હમને કીઈ વાંહાં અયેશ બાહાર—ઉસકે બદલે યાંહાં હયે ખવાર.
ભુલે હયે—નેકી શયે—દોજખ પાયા હયે.
આહ—વાહ—હુવે હયે હમ તબાહ.

ઔજણશાહુ—કુતીયાંમે જયેસા કીયા કાર—વયેસાહી પાયે હો બદકાર.
તુમ બદીપે કયું હુવે તૈયાર—હુવે તૈયાર—હુવે તૈયાર.
ઉસકે એવજ યું હોતે ખવાર.

દોજખીઓ— (કોરસ)

ફરરોખ—મયે હું કુબુલ યું હોતે ખવાર.
પર જો મોલે વોહ ગુલ એાજર.
નહી આકેબતકા કુછ ખૌફ ખતર—ખૌફ ખતર—ખૌફ ખતર.
કયુંકે ફેર સરપે હયે ગફફાર.

દોજખીઓ— (કોરસ)

(ઈફરીતે તાબરા ફાડવા, બીજો દેખાવ યુમ થઈ
પેહેલા દેખાવનું દેખાવું.)

ઈફરીત—કયું અયે હીરસો ઈતસાન, એ સખ તુને દેખા? બોલ
કયા, અબબી તું મેરી શર્તપે તૈયાર હયે.

ફરરોખ—હજર જાનસે અબબી ઉસી કૌલપે મુસતએદ હું.

ધક્રીત—જપ્પ યાદ રખ, કલ શપ્પ ઓર આંઠ બનેકા અમલ શહેનાજ તેરી. (ખાનુ) ઓર ફતાહ મેરી.

ફરરોખ—કુબુલ કુબુલ. સચ્ચો હજાર લાખ મરતખા કુબુલ.

ધક્રીત—ખયેર, તેરી મરજી.

(ધક્રીત તાખરા ફોડેછ, બે ભુતો આવેછ, ધક્રીત ફરરોખ પર કંઈ ચાલા કરેછ, તે ભુતોના હાતમાં બેસુંધ થાયછ.)

(ખમસા)

હો યહાં ઇજ્જાર અપ્પ મેરી કરામત ખીલયકી.

આવ સારે મેરે હમજતો વ ખખાસો લઈનિ.

જાએ પરવીજકે ઇસે આરામ સહન હો વંહી.

ઓર હો પરવોજ આ ઇસ કઝેદમે અંદોહગી.

આનંદ ફાનંદ મે હુવા હલકાર ચે મુશકીલ મહી.

(મોઠા કડાકા સાથે આખખા સ્તેજપર વાદલાંચોનું પસાર થવું, તેમાં બે મોઠા જડાયદાર તારા દેખાયછ જે ફટી તેમાં ખેડેલા ખવીસોના હાતમાં પરવીજ તથા સુખારક દેખાયછ, પેના ભુતો તેઓને લઈ ફરરોખના ખીછાના ઉપર સુવાડેછ અને ફરરોખને તે લોકોને આપેછ તથા વાદલાં પાછાં જાયછ, સુખારક થોડા વાર રહી ધવરતો તથા આંખ ચોરતો ઉડેછ.)

મુખારક—હૈ હૈ, એ કયા? મેરે તનબદનકી હડીયાં દુખને કયું લગી? વાહ, કયા ખુબ? જપ્પકે નરમા નરમ વગરમા અરમ અતલસકે ખીછાનેસેબી જો બદન અકડ જાવે, તો ઉરસે હમ ગરોબોંકી ધાંસકી મોડડી ઓર પથરકા તકીયા અછછા.

(આંખ ચોરતો આજુબાજુ જોઈને)

આ અલ્લાહ! એ કયા તાજુબીકા મામલા હયે! અપ્પતક મયે સોચા હું યા જગતા હું? કુછ ખવાબ તો નહી દેખતા? વોહ સજ્જ સજ્જયા શૈશનોસે પુર બાહાર મેહેલકે બદલ એ કયા અંધેરી ગાર? અરે વાહ! એ.

સખ નાના, દાદા, આઆ, કાંહાંસે આયે? ખુદા ન ખાસ્તા કુછ દેવ-સ્તાનકે બસમે તો ન આ પડે! (પરવીજને જોઈને) લો સાથ હમારે મહેર-ખાને મનભી મૌજુદ હયે. ઠોક, જબ તો કુછ ગમ નહી. મીયાં તો ખુબ આરામ ફરમાતે હયે. પર અબ ઈતે ઉઠાના જરૂર હયે. (પરવીજને હીલવીને ઉઠારેછ.) હુજુરે નામવર સાહેબે સરવર—

પરવીજ—(ઉંઘમાંથી ચોકીને) હું હું, કૌન કૌન?

મુખારક—કોઈ નહીં, જનાબ, કોઈ નહી. જરા હોશમે આઈયે.

પરવીજ—(આંખ ચોરતો ઉઠેછ) અયે દીલનવાજ શહેનાજ (આજુબાજુ જોઈ અચકીને)

મુખારક—(બાજુ) શહેનાજબી નહી, ઔર બહેનાજબી નહી. યાંહાં તો ભુત ઔર ખત્રાસ હયે.

પરવીજ—ઓ ખુદા! એ કયા ગજબ! મયે કયા દેખતા હું!

મુખારક—(બાજુ) કબ્રસ્તાનમે જતનેકી રાહ.

પરવીજ—મયે કાંહાં સોચાયા, ઔર કાંહાં આયા?

મુખારક—(બાજુ) કમખજત, તું આયા તો ખત્રાસે, સાથ મુજેબી ફસાયા.

પરવીજ—હા! કાંહાં ગયા વોહ મહેલ? કાંહાં હયે શહેનાજ? કાંહાં ગયે સખ આંહલેકાર?

મુખારક—(બાજુ) તુમારે ઔર હમારે કફનકી તૈયારી કરને.

પરવીજ—મેરી આંખોમે સખ અંધેરા છા રહા હયે.

મુખારક—(બાજુ) ઠયેર, અભી સખ ઉજલા હો જાએગા.

પરવીજ—ખુદાયા ગજબ કયા હુવા એ અયાં.

ઠહે કૌન આ ઈસકા મુજસે બયાં.

મુખારક, મુખારક—

મુખારક—હાં હુજુર, કહીએ; બંદા હાજર હયે.

પરવીજ—મુખારક, એ કયા હુવા!

મુખારક—કાંહાં હુંજુર, ક્યા હુવા ? મુજે તો કુછ નહી દીખતા.
(આનુયાયી સોધેછ.)

પરવીજ—(ચારહથિ) કમખખત, દીલગી છોડ. એ અપન સખ
કાંહાંપે આ કુસે હયે ? ઔર એ કૌનસી જાયે હયે ?

મુખારક—મુજે તો એ માલુમ હોતા હયે કે અપને પર શએ-
તાનીયતને ગૂઝવ્યા કીયા હયે. ઔર એ જાયે તો ખુદા માલુમ. (પરા-
પર જોધનિ) હાં, કુછ યાદ આયા. જનાબ, એ તો વોહ કલંદર શાહા-
કા પરબાદ હુવા તીલસમાતી અયેવાન હયે, કે જસમે વોહ આપકી
નફલ કીયે હુવે ખાનસાહેબકો આપને ક્યેદ કરને કુરમાયાથા.
(બાબુ) વાહ ! ક્યા ખુબ ! ક્યેદ કરતે કરતે આપ ગીરફતાર હુવે !
હા હા હા હા હા !

પરવીજ—તૌબા ખુદા ! એ રોજ પરોજ મુજપે ક્યા ક્યા નયે
સીતમ ઇજહાર હોતે હયે !

મુખારક—જનાબ, અબ ક્યા કરેંગે ? લોગ તો કહુતેયે કે વોહ
મુજકો જહગરકે તોહોમતસે સીધાકા સીધા ઔર જતાકા જતા
જલા દેવેંગે. પર અબ ઉસકે બદલ નેકનામ ઇજજેશાનકો જલાવેંગે ;
ઔર મુજે આપકા રફીક જનકે જો સખ નહી જલાવેંગે તો કુછ
થોડા બહોત ડામ દેકે સેકભી ડલેંગે. હાએ હાએ, મારા ગયા યાર !
ખેનાહકકા મારા ગયા ન લેનેમે કે ન દેતેમે, ન ખાનેમે કે ન પીનેમે.
અરે ઉરીકા, તેરા ખાનાખરાબ હો જાએ ! તેરે ઇશકકે બદલેમે કીસ અ-
નજમકો પોંહઆ ! મસલ મશહુર હયે કે રંડીકા યાર સદા ખુવાર કાઠોકા
બોછોના જુતીયોકા માર.

પરવીજ—અકુસોસ ! એ ક્યા હાંદેસા ! ક્યા એભી હોતા હયે કે
બદી વ શયેતાનીયત નેક નીયત ઔર પાકજાત ઇનસાનપે ગાલીબ
હો અપને ફીતુરી કારમે ફતેહમંદ હોતે હયે !

મુખારક—અરે અબ નેકી વ બદીકો છોડો પાનીમે, નેકી વ બદી
ઔરેકે લોધે રખકે અબ તો યાંહાંસે રેહા હોનેકી કોઈ તદબીર કરો.

પરવીજ—મુખારક, મારે મુસોબનકે મુજે તો કુછ તદખીર નહીં સુજતો, તુહો કોઈ હીજા નીકાલ વ કોઈ રાસ્તા હુંડ.

મુખારક—એ મકાનમે કલંદર શાહકે વાંહાં જમકે ચોરી છુઈથી, ઔર વોહ ચોરો જસ રાસ્તેસે ભાગેયે, વેહ મુજકો ખ્યાલમે હયે સહી. (માનુ) બાયેમ કે બંદા ઉસમે શરીક થા (પરવીજને) ઈયેરો જનાબ, અમી વોહ હુંડ નીકાલતા હું. (આબુબાબુ સોઘાયા કરેછ.)

“એા ખુદા રહેમી કીરતાર” રાહા.

પરવીજ—એા ખુદા કરીમ કીરતાર સખત હું કયેદીગીરકતાર.

અબ જશનસે હું હાયે બેજાર અજલ આઈ આશાકાર.

બાદ સબા તુ જ ઈસઆન ફોજ લેવા વ અરુપ બાદ.

આખીર સલામ કહેતા બેગુમાન મરા પરવીજ નાશાદ.

બોલ જ કે બોલ યેહો પયામ મેરા.

બાગ મહેલકો મેરા બેમોલ.

ખુદા ખુદા કહે સલામ મેરા.

(મુખારકનું ગબરાટમાં દોડનું દોડનું આવવું.)

મુખારક—અરે ચલો ચલો, ભાગો ભાગો, વોહ આ પૌંહએ. બડે ફાટકકી સુરાખમેસે મયેતે દેખે.

પરવીજ—કૌન આ પહોંચે? મુખારક, કૌન હયે?

મુખારક—કુટવાલીકે સીપાહીયોં. દુસરા કૌન અબ? દોડો દોડો ભાગો.

પરવીજ—અરે પર કાંહાં ભાગું વોહ કહેની!

મુખારક—ચુપ ચુપ આવ, મેરે પીછે આઓ, વોહ પોશીદા રાસ્તા મયેતે હુંડ નીકાલા હયે.

(મુખારક તથા પરવીજનું એક બાબુનું ફાનકું ઉંચાડી બોંયરાંમાંથી નાહાસવું. ચાર સીપાહીઓનું ગબરાટમાં ચાંહાં તાંહાં જોતાં દાખલ થવું.)

“મનમોહન મન હરન” રાહા.

સીપાઈઓ—હયે કાંહાં બેહ્યા, વોહ કાંહાં ગયા, થા ઈધર,
અપ્પ મગર, વોહ કીધર યા ખુદા, હયે હયે કયા હુવા ?
વોહ બદ કરમ મુખતોલા રંજેગમ, કયેસા ગાયબ્બ હુવા,
કુટવાલકો હમ દેગે કયા જા જવાબ ?—હયે કાંહાં.

પરદા દુસરા.

(કોટવાલ તથા ફરરોખનું દાખલ થવું.)

“નંદાકે કાન ગાવે બંસીમે તાન” રાહા.

કોટવાલ—સુનીયે જનાબ્—હુવા દુશમન ખરાબ
ખાવે હયે પેચોતાબ્—પડા જંદામે અબ્બ
ઉસકો સુલી ચહડાબ્—નહી જાન્દા બચાઉં
સજા માઆકુલ દીલાઉં—કરકે ઉસપે ગજાબ્.
ફરરોખ—મયે એ ચહસાં તેરા—નહી ભુલું જરા
હયે એ મકસદ મેરા—મરે દુશમન અગર
કરું તુજકો નેહાલ—બહોત દે જર વ માલ
ન હો રંજેમલાલ—તુજકો તા ઉત્ર ભર.

કોટવાલ—અછા અયે નામેવર—કુછ ન કીજે ફીકર
હોગા સબ્બ ખુબતર—કલકો વોહ બદ લગામ
ચહડે સુલી ઉપર—તબ્બ તો કહેના મગર
હાં એ સચ્ચ હયે ખાબર—વરન જુઠ નેકનામ.

ફરરોખ—અછા અછા બયાં—એ સબ્બ હોગા અયાં
જુઠ સચ્ચકા નીશાં—હોગા માઆલુમ સબ્બ
ગર વોહ દુશમન મેરા—કલ જો સુલી ચહડા
તબ્બ તો દામન તેરા—કરું જરસે બચાબ્.

(સીપાઈઓનું બીહતાં બીહતાં દાખલ થવું.)

“સુનેજી યારાં દીધથી જીઆફત” રાહા.

સીપાઈઓ—સુને અયે કોટવાલ સાહેબ કયેદી જાંદાંસે વોહ
હુવા હયે ગુમ.

નહી ખપ્પર હયે ઉસકી હમકો કાંહાં ગયા વહ્લા આલમ.
ખંધા હુવાયા જંજરોમે હુવા વોહ ગાયેખ એક બએક.
ખુદાહી જાને વોહ તો વાંહાંસે કીધરકી જાનીખ એક બએક.
હમ તો હુંડ હુંડ થકે હયે ઉસકો કહી ન પાયા ઉસકા નીશાં.
આખીર તુમારે પાસ હમ આયે હોકે નેહાયતહી હયેરાં.
ઉસકે ગુમ હોનેકા ખેશક હમકો નેહાયત હુવા હયે ગુમ.
કહે કયા તુમસે નીપટ એ હયેગા હમારે દીલપર રંજેઅલમ.

“સજાકે કાખીલ અયાજ કય થા.” રાહા.

કોટવાલ—ગયા વોહ કયેસા અજખ અજખ હયે
સીપાહો એ કયા હુવા ગજખ હયે
તુમારે નજરોકે આગે કયેસા
હુવા વોહ ગાયેખ એ કયા સખખ હયે.

ફરરોખ—કહીસે ઉસકો જા હુંડ લાવો
ન તો તુમારી જો મૌત અખ હયે
જો ઉસકો તુમને નહી સંભાલા
તો શાયદ જાકો નહી તલખ હયે.

કોટવાલ—અગર સુનેગા ખપ્પર એ શાહ જો
તો દેગા તુમકો વોહ અયેન કય હયે
વોહ મુલી ઉપર તુમે ઔર મુજકો
અડાવેગા ખસ હો પુર તઅખ હયે.

સીપાઈઓ—હમારી તકસીર હુઈ કયા ઈસમે
કરે બહસ કયા કે જા અદખ હયે.

ફરરોખ—તુમ હુંડ લાવો ઉસે કહીસે
કરે મયે પુર જર બ હુકમે રખ હયે.

સીપાઇઓ—ન ફીક કીજે જા હુંડ લાતે
કાંહાંપે જા કે રહા વોહ દખ હયે.

કોટવાલ—અગર તુમ ઉસકો ન હુંડ લાએ
તો જાનો અપની ન જરત અખ હયે.
(સીપાઇઓનું જવું, ફરરોખનું એક બાળુ અહસોસ કરવું.)
(બએત.)

ફરરોખ—અરે કયા વોહ કમખખત જંદા ગયા.
કે ફર એ મેરે દીલમે ખટકા રહા.
ખુદા જાને કખ એ ટલેગી ખલા.
કે તા અયેનસે મયે ઉડાઝી મજા.

કોટવાલ—અછા આપ ન કુછ ફીક કીજએ જાતાખ.
મયે ખુદ જા ઉસે હુંડ લાઝી શીતાખ.
કહીસેભી જા ઉસકો લાઝી પકડ.
લો હોતા હું રખસત અયે નામવર.
(કોટવાલનું જવું તથા ફરરોખનું ગાયન ગાવું.)

“કામ નહીં તેરા અયે મેરી જાન ” રાહા.

ફરરોખ—ધરિક દીલ દીલભરકા મેરી જાન.
કયું છોડ અલ જાએ જસકો હયે ઉલકતકા ધયાન—ધરિક.
અએ ગુલ તેરો ઉલકતમે ગુલનરભી હયે સખ ખાર.
ખડા લુનફ હયે ધરિકમે મારભી હયે ઔર ખાર.
કભી દીલસે દોલ જાગરસે જાન— કયું છોડો
કભી સએર સહેરાંકી હયે ઔર કભી કુઆ બાજાર.
કભી હયે રાહત કભી રંજદા દીલ એ હયે ખોમાર.
કભી વહેદત હો ભરો દીલજાન— કયું છોડો
કભી હસી દીલલગી કભી રોના અશકોંકા તાર.
કભી નજરકા છીપાના હયે વ કભી નીધાહે ચાર.
કભી વોહ બન જાવે મસ્તાન— કયું છોડો
(ફરરોખનું જવું. ઈબલીસનું આવી તેની મસકેરી કરવું.)

(ખમસા)

ઈફ્રીત—કીસ તરાંહકા હોરસી એ પયેદા હુવા ઇનસાન હયે.
 કયેસા ઈસકા દીન હયે ઓર કયા એ પેઈમાન હયે.
 એક અદનીસી વોહ રંડીકે લીયે હયેરાંન હયે.
 કેવે બરશકી બંદગીકા અપને કર વયરાંન હયે.
 બન ગયા એઅકલ આદમ બદતરે હયેવાન હયે.

(સુદસ)

અપ નીમ શબ્દો દેખીયે શાદીકા ઈસ્સે હયે કરાર.
 ઓર વોહબી છુટકે વાંહાંસે હુવા હયેગા કરાર.
 ફેર ઉધર જંગો જડાલ વપેસાહી હોગા આશકાર.
 દોનોમેસે એકબી હોવેગા ખેશક ખારજર.
 એ મરે યા વોહ મરે ખાહ કોઈ મરે હયેરાંન હો.
 હયે ગરજ મેરી તો એ મર જાએ પેઈમાન હો.

(ઈફ્રીત જાએ.)

પરદા તીસરા.

(તૈમુરશાહના અથેવાનનું સીંગારેલું દીવાનખાનું, જખજ
 શેરાની, દીવાનખાનામાં મોટા સ્ટુલ પર એક મોટું
 ઘડીયાલ મુકેલું, તેમાં સાત વાગેલા દેખાયછે. અથે-
 વાનમાંથી આર જોગનો તથા આર પરહેજગારોનું
 સાદા લેખાસમાં હાતમાં સમેદાની લઈ ગાતાં ગાતાં
 દાખલ થવું.)

“ગમતાં ગીતડાં ગાવા ચાલો સૈયર સાથ” રાહ.

સખ—હરદમ જુકે લા ઈલાહા હો વહા.
 વીર્દ જખ્યાં ઇજહાર સદા હયે જુકરહા.
 જુકરે જલી ઓર જુકરે ખફી હયે
 જુક હમારા ઈલલલલા—હરદમ૦

સખસે વણકા ઐહીરે બડા હયે.

હસખી રખખી જલલલલા—હરદમ૦

દીલમે હમારે વોહીરે સમા હયે.

માફી કલખી ગયેરૂલલા—હરદમ૦

(ગાયન પુરં ચતાં સુખારકનું દાખલ થવું તથા અ-
ન્યેખીથી પુછવું.)

મુખારક—અયે નેક કીરદારોં, ખુશ દોદારોં, પરહેજગારોં, યાંહાં
એ સખ કુછ કયા હો રહા હયે, જો હરએક તરેહકા મોહીયા વ સાજો
સજવતસે ઈસ નેક જોકો આજ આરાસ્તા કી હુઈ હયે?

જોગન—અયે ભલે મદદ, કયા તુજે ખુબર નહીં કે એ શહેરમે
શયેતાનકે ક્રીતનેસે ખાનસાહેબ પરવીજ઼ ઓર અમીરજ઼દી શહેનાજ઼
કયે મુદત હુવે હલાક હો રહે હયે? ઉસી દુલહા દુલહન હમારી સલાહસે
એ તૈમુરશાહકે અયેવાનમે બરાબર આંઠ બજે રાતકો અપની શાદી
કરેગે. આજકા રોજ અયેસા તો ખુશ ઓર મુખારીક હયે કે એ સા-
અતમે કોઈભી શયેતાનીયત વ નાપાકો આદમજ઼દપર નહીં હો સકતી.

મુખારક—અયેસા! (બાજુ) જખ તો શયેતાનકોભી ઠગનેકા
હીલા ઓરત જતને હુંડ નીકાલા હયે સહી. ખુબર, પર અખ યાંહાંસે
જલદી જોકે સખ હાલ ખાનસાહેબકો માહીર કર દેતા હું. નહીં તો વોહ
ખીચારે વાંહી પડે પડે આરામ કરેગે, ઓર એ મીયાં યાંહાં અપના
કામ તમામ કરેગે.

(મુખારક જમની બાજુથી જએછ, ડાબી બાજુથી કલં-
દર બાવા, ફરરોખ, શહેનાજ઼ તથા ઉશીકાનું દાખલ
થવું. બધાંએનું તે લોકની વધાઈમાં ગાયન આવું.)

અંગ્રેજ રાહા.

સખ—શાદીકો આયે હયે યાંહાં દુલહા દુલહનીયાં.

મનાવો આજ ખુશીયાં હીલમીલ બહેનીયાં.

સારે મીલ ખરાતીયાં ગાવો મુખારકબાદીયાં.

શામો સહર રખખતાં રહે એ આબાદીયાં.

જખતક હયે એ દુન્યાં કરતે રહે ખુશીયાં.

કરતે હમ એ દુવાયાં હરદમ દોનો રતીયાં.

ફરરોખ—(બાબુ) મેરે નેહેસ કદમસે એ પાકીજી જમીન લ-
રજતી હયે. હા, કયેમી ખાલેસ ઓર ભોલે દીલકી રાહેનાજી, કે જસકી
શકલ એક વકત દેખતેસે મેરા દોત્ર બાગ બાગ ઓર રૂહ ખુશ
હોતાથા; પર અપ વોહી શકલ ગોયા ગયેખસે મેરે કલીજેમે તીરોંકા
નીશાન કર રહો હયે. કયા સાડે સાત! જખ તો વકત કરીખ આયા.
(રાહેનાજીને) પ્યારો, ચલો જખ અપત અંચેવાને ખાસમે જાએ.

રાહેનાજી—હાં, અયે દીલદારે અજીજ પરવીજ, ખેડીકર ચલો.
આજકે નેક અયામમે કોઈભી દેવ અપને નેહેસત દીદા દીખાનેકા નહી.
એ લે મેરા હાત, દીલ જગર.

ફરરોખ—હાજર હું, જાનેમન.

(ફરરોખ રાહેનાજીનો હાત પકડી અંદર લઈ જાય.)

(અંધાંચો ખુશલીનું ગાયન ગાએ.)

સખ—છુમ છુમ છુમ છુમ ઝુમ ઝુમ ઝુમ રૂમ ઝુમ રૂમ ઝુમ.

બહેના સાથ ગાએરા—છુમ૦

મીલ કરો સખ કુંકુ બ કુંકુ.

ખુશીકી અપ હુ હુ હુ હુ હુ.

ચંગ બાજે કીન કીન કીન કીન. (બે વાર)

બાજ તુ નૌખત,

ધરરરરર ધું. (૩ વાર.)

નાધી ધીનતા બાજે.

થા થા થઈયા નાચે.

સંખનીયાં ગાએજી—છુમ છુમ૦

ખંજરી ખતકે ખતનતનતનન.

દોલ બાજે ધમ ધમ ધમ ધમ.

તાસે કરકે કરરરરરર.

દોલક બાજે તરરરરર (બે વાર)

સીતાર પ્યાજે સાતે સુર.

તાલિસ કાનુત વ મુરદંગ

ખુશીકી હા હા ખુખીકી વાહવા.

રાગ રંગમે શાદીયાં રચ્યાએજી—છુમ છુમ૦

(ગાયન પૂરં થતાં પરવીજ તથા મુખારક ધણાજ
અનુનમાં દાખલ થાએછ.)

પરવીજ—સખર કરો સખર, અયે ગુમરાહીમે ફરસે હુવે ઈનસાને-
ઈસ શાદીકા કામ મોકુફ કરો. એ પાકીજા મકાનકોબી એક બદ
જાત ઈબલીસને નાપાક કીયા હયે ; ઔર વોહ પલીદોકી જહેરી હ-
વાને અયે પરહેજગાર મરદ, તુજે ગુમરાહ બતા દીયા હયે. વોહ ખ-
ખીસ એક બેગુનાહ ઔર સીમીબદન માહાબુબકો જાદુઈકો કુંકનીસે
હરામે અધર ઉઠા રહા હયે ; ઔર વોહ ગુલબદન કોઈ નહો પર એહી
અમીરજાદી શહેનાજ હયે.

કલંદર—પકડો પકડો, અયે મેરે હમજાતો, ઈસ તકસીરવારકો.
નહીં તો ગુનાહગાર વ બેગુનાહ સાથ રલ જાનેસે મુશકીલ પેશ હોગી.
ઈસકો એકદમ પકડકે ઈસકે ગુનાહકી તૌબામે સુલીકી સજાસે ખુરા
અંજામ લાવો.

(જોગીએ પરવીજને ગીરફતાર કરેછ.)

પરવીજ—ખયેર, મયે બેગુનાહ હું, પર મેરે કીસમતકે નવી-
સંદેને મારી હુતી કલમસે મૌતકે તાપે હોને નહીં હરતા. પર શહેનાજ
ઈસ જાદુગર ખખીસકી મોહોરદાર ! એ હાલ મેરે જાગરકો નેજોંકા
માર ઔર આતશકી અંગારસેબી જ્યાદા જલા ભુંતાકે પાકે કરતા
હયે. બસ મયે દુન્યાકી તમામ મૌજ જોંકેસે માઆમુર હુવા હું. પર
હા, મેરા દીલ એકહી પ્યાતસે રંજ ખા રહા હયે, કે આ મેરે ખીશદર,
મેરે હકીકી બાઈ, મેરે ફરોખજાદ—

ફરોખ—(બેબાક બની) કયું, કયા, હિસ્કો કયા હયે ?

પરવજ—અરે ઈસ જરૂરીયતમે વોહ મેરા પરહેજગાર કાંહાં હયે? ઝો, ઈસ વક્તમે ઉસકી બંદગી વ આજજી મુજે કીતની કામ આતી! ઝો. ખુદા! ઈસ વક્ત મેરી મદદકો ફરીશતોકો લેજ કે વોહ મેરે મરતે વક્તકે કલામો ઉસકો પહોંચાવે, કે વોહ તારાજ બના હુવા પરવીજ જેતકસીરુ બગાયર મૌતસે મારા ગયા હયે. પર તુ ખુશ રહે, અયે મેરે નેક જાહીદ, તુ જાંહાં હો વાંહાં મેરી દોઆસે ખુશ રહે, મેરે ફરરોખ. ગરબે અપન ઈસ ફાની દુન્યામે સાથં ન મીલે, પર જખ મયે તુજે વાંહકે બાગે બીહીશતમે મોલુંગા, તખ મેરી તમામ હકોકત વ હાલસે આગાહ કરુંગા. બસ અખ આ, અયે મલકીલ મૌત, મયે હાજર હું. મૌતકે તાખે હોને તૈયાર હું.

(પરવીજ જવા માગેછ તેને ફરરોખ અટકાવેછ.)

ફરરોખ—સખર, કયા મૌતકે તાખે! તુ મૌતસે મોલનેકો રાજી હયે?

કલંદર—હાં, ઈસકો સુલોકી સજા ધ્યેર ચુકી, ઝૌર થોડે વક્તમે એ મૌતકે તાખે હોગા.

(કલંદરનું જોગીઆને પરવીજને લઈ જવા માટે હોક મ કરવું. ફરરોખે તે લોકને અટકાવવા ને પોતે મન સાથે વમાસવું.)

ફરરોખ—નહીં નહીં, જરા સખર. (બાજુ) મયે ઈતની પરેશાનીમે તો હલાક હુવા; પર જો ભાઈ મુજે ઈતના અજીજ સમજ દોઆ દેતા હયે, ઝૌર મરતે વક્ત મેરે દીદારકા ઈનતેજાર! ઉસકા ખુન મયે કરું! નહી. મેરી આંખ ક્યું કર દેખ સકેગી? મેરી એ બદ આલસે કહેરો ગજબમે તો ગર્કે હો રહા હું, તો એ બેઈમાન જંદગીકા પખેર ઉકાકે મયે કીસ વાસ્તે મરનેપે તૈયાર ન હું! (વીચાર કરીને) હાં, બસ પરવીજ, મયે શહેનાજસે અપના હાથ ઉઘાતા હું.

સખ—(અજાએબીથી) કયા, વોહ કયેસા!

ફરરોખ—કયા? કયેસા? ક્યું? વાસ્તે ખુદા એ સવાલ મુજસે ન પુછો. બસ ઈતનાહી કહેના કાફી હયે કે શહેનાજકી તરફ મેરી બેહદ

મહોપ્પત હુઈ એહી મુજસે ગુનાહ કખીરા હુવા. મયે જો દીખતા હું
વોહ મરદ મયે નહીં હું. મયે કૌન હું વ મેરા નામ કયા, વોહ રાજ કોઈભી
ઈનસાન જાન ન સકેગા. મેરે બદ ક્યેલ ઔર ગુનાહકો લાઆનત
મયેહી સહુંગા. આપેર સલામ તુજે, અયે નેક ખસાઈલ શહેનાજ.
ઔર એ જો સીતમગાર મુરત કે છસને મુજે ખવારો ખેસ્તા કીયા
હયે, વોહબો લે. એક ખોસ્સા, ઔર આપેરી સલામ.

(સખી શહેનાજને આપેછ. શહેનાજ તે સખી લઈ
પોતે પરવીજ આગલ જાએછ. અંદરથી ઈફરીતનું
બોલવું, ફરશાખનું ગભરાઈને તેને જોવું.)

(બએત.)

ઈફરીત—(અંદરથી) હુવા વકત પુરા હો ખેદાર અબ્બ
સમજ ખાત વરન હયે કહેરો ગજબ.

ફરશાખ—હા, અફસોસ, ઈફરીત! ધડીમે અભી આંઠ ખજેમે,
ઔર મયેને તો શહેનાજકા ઈનકાર કીયા. (શહેનાજ આગલ જવા કરેછ,
પાછો અટકીને) નહીં નહીં, કભી નહીં. જો હો સો હો. મયેહી સહુંગા.
આ નસીબ નસીબ, અબ્બ તેરેહી સહારે હું.

(બએત.)

ઈફરીત—(અંદરથી) હો તૈયાર મરનપે અયે ખેશરમ.

હુવા વાઅદા પુરા હયે અયે ખેશરમ.

(ધડીયાતમે આંઠ વાગેછ, ફરશાખ ગભરાએછ.)

ફરશાખ—હા! આંઠ ખજે! અબ્બ મયે અપનેકો કીસતરેહ બચાવે!
હાં, વોહ પાકોજ અયેવાને ખાસમે સાહારા હું કયુંકે કોઈભી રાયેતા-
નીયત આજ નેક રોજકો કીસીપર ગાલેબ ન હો સકેગે. હાં, એહી
દુસ્ત હયે.

ઈફરીત—(અંદરથી) ચલ તૈયાર હો.

ફરરોખ—આ આ, અયે ખનનાસોંકે પીર, જો તુજસે હો સંકે
તો તેરે ફયેદીકો યાંહાંસે પકડ લેજા.

(ઈફરીતનું ધસારા બંધ આવવું, ફરરોખનું અચવાન
તરફ ઘાટી જવું. ઈફરીતનું તેની પુકે દોડવું, મોઠા
કાંઠા સાથે ધડીયાલનું તુલ ફાટી તેમાંથી પરીનું
સુલેમાની આસા લઈ નમુંદ થવું, ઈફરીતનું ધુજતાં
તાંહાંજ ઉમ્મુ રહેવું. બધાંનું અજાયેમી સાથે જોવું.)

“રખ ભારા સર ઉપર” રાહા.

પરી—ચલ દુર હો લઈને મરદુદ ખેરહમ,
ક્યું ઈસપે સીતમ જોર જુલમ કર રહા બહમ—ચલ.
નાહક એ બંદેગાન ખુદાકો તુ ખેતરહાં,
મોકો ફરેખકા અપને પીલાતા હયે સખકો સમ્ય—ચલ.
રોજે અજલસે હયે જો કોઈ નેકકાર શખસ,
ઉસકો નહીં હયે દહેરમે કુછ તેરા દરદો ગમ—ચલ.
માહાકુજ જસકો ખાલેકે અરદો સમા રખે,
લાહોલ પહડકે તુજકો વોહ ખેશકે કરે ભસમ—ચલ.
એ આસએ મુખારીક સુલેમાની દેખ લે,
બરકતસે ઈસકે તુજકો અખ કરતે હયે ગરક હમ—ચલ.

(ગાઈ રહી પરીનું ઈફરીતપર લાકરી ફેરવવું, ઈફરી-
તનું જમીનમાં ગરક થવું પરીનું ગેબ થવું, તથા
ફરરોખનું પોતાના અસલી લીલાસમાં પોતાના પંચતી
ઓળખ આપનારી નીરાન લઈ દાખલ થવું, પર-
વીજે ફરરોખને વળગી પડવું.)

પરવીજ—કોન, ફરરોખ! આ ફરરોખ, મેરે પાકજદ ખીરાદર!
હા, આખેર તેરે નેક દોદાર મુજે મયેક્સર હુવે, પર ભાઈ, ઈતની દેરી
કીસલીયે કીઈ?

ફરશેખ—થોડે દુરપે એક જરૂરીયતકા કામ હોનેસે ઔર કમ-
ખજતીમે ગોરફનાર હુવે એક રાખસમે ઉસકે ગુનાહોનો ખલાસી દેને
ગયાથા. પુર તોજસ ઔર ફરીશતોંકી નેક હહેબરીસે વેહ મેરા મુશ-
કીલ કામ આસાનીસે પાર ઉતરા, ઔર તુજ બાઈકી કીઈ હુઈ તા-
કીદસે ફોરન તેરી શાદીકી ગીરાહ બાંધને એકે પાણી કુવા.

કલંદર—મુબારક તેરે કદમ, અયે નેક નીયત ફરશેખ. તુજસે
પરહેજગાર રાખસકે કદમસે એ પાકીજા જગા આજ માનીંદ ઇંદિકે
હો રહી હુયે. ચલ, અબ તેરે નેક ઔર મુબારીક દસ્તસે ખાનસાહેબ
પરવીજસે મલેકા શહેનાજકા હાત મીલા દે કે વોહ ખાલીકે ખેનયાજ
હરદમ અપની રાહમતકા પવન ઈનકી મુરાદકે ગુલશનપર ફુંકે.

ફરશેખ—(પરવીજ તથા શહેનાજના હાત લઈ આનાકાનીથી)
બીરાદર પરવીજ, ઔર બહેન શહેનાજ, આજકે મુબારીક દીન તુમ
દેનોકા હાત એકમેકસે મીલા તુમે શાદીકે પાકીજા પયેવંદસે બાંધ
કુદરતકે કારખાનેમે નેકીકી કારોગરો કરને ફરીશતોંકી મુખતારીમે ઉસ
ખાલીકકે ફરમાનસે સપુરદ કરતે હુયે; ખુશ રહો ઉમ્ર ભર, ચયેન
ઔર આરામસે જંદગી ગુજરો, ઔર ખેદાદી છોડ દાદગર બનો—
એહી મેરા દુવા હુયે. આમીન!

સમ—આમીન, આમીન, આમીન!

મુબારક—(બાબુ) અરેસખકા તો અનન્યમ ખયેર હુવા, પર
મયે તો ચુંહો ટકરાતા રહ્યા; ખાનસાહેબસે મલેકા તો ખેહાઈ, પર ઉરી-
કા તો મેરે હાત નહીં આઈ. અબ તો વકત જતા હુયે, એ ગરમાગર-
મીમે આજ જો કામ હોગા વોહ કલ હોના મુશકીલ હુયે. (શહેના-
જને) ખુશદીદા માહાલકા, જો મુજ કમતર નફરપેભી કુછ મેહેર-
ખાની હો તો બહેનર.

શહેનાજ—મુબારક, તેરી ક્યા અરજ હુયે?

મુખારક — મેહરખાન, મેરી એ અરજ હયે કે મુજે ઉલકતકા મરજ હોનેમે મહોબતખાં ખ્યાજ ખોરેકા કરજ કર વોહ દરદ દફા કરનેકી મુજે પર અપ વોહ કરજ અદા કરનેકો જસ ચીજકી ગરજ હયે મીલે તો મેરે સરસે એ બલા ટલે.

શાહે... મુખારક, બેદાહાશત કેહ વોહ કૌનસી ચીજ કે જસે તેરી મુશકીલ આસાન હોગી.

મુખારક — જનાબ, વોહ ચીજ વોહ હયે કે જસકે સરસ સો-હાને દરમકે લીયે મયે કયે મુદતસે તરસ રહા હું.

પરવીજ — ચલ જલદી કેહ, તેરી અકલમંદો છોડ.

મુખારક — હુજુર, વોહ ચીજ વોહ ખડી હયે સામને; જો ખીલ્લોકી તરેહ આંખે ચમકાતી ધુંસકી તરેહ ધુરતી હયે, વોહ મેરે તાખેમે આહીએ.

ઉરીકા — કયા તેરે તાખે! ચલ ચલ ચીનાઈ ચુવે, તહીં તો તેરી જાન-

શાહેનાજ — તહીં ઉરીકા, મયેને ઈસ્સે મુખત દીયા હયે, કે પાદ મેરી મુરાદ પુરો હોનેસે તેરી તમામ હાજત પર લાજગી, ઈસલીયે મેરી ખાહોશ હયે કે તુ ઈસ્સે નીકાહ કર. તુમ દોનોકી નીમકહલાલીકે બદલેમે મયે તુમહે બહોત જરોમાલ હુંગી, જસે તુમ તમામ ઉમ્ર ચયેત વ આરામ ગુજરો. અયે કલતદર સાહેબ, મેરી એ અરજ હયે કે આપ અપને નેક ઔર બુન્નેર્ગ હાતસે એ દોનોકી શાદીકી ગીરા બાંધ દો.

કલંદર — બા સરોચરમ આપકે કેહનેકો બજા લાતા હું.

(કલંદર મુખારક તથા ઉરીકાનો હાત મેલવી આપવો.)

(બચેત)

ખુદાયા રહે યેલી હર વકત શાદ,
કે પાતે રહે અપને દીલકી મુરાદ.

કીસી ચીજકા ઇનકો હોવે ન ગમ,
સદા અયેશ કરતે રહે મીલ બહમ.
સદા ઇનકો દૌરે ખુશી હો મુદામ,
કે પીતે રહે અયેશ અશરતકા નમ.

ફરરો ખ—ચલો અયે ગીરફતારીસે રેહા હુવે ઇનકા, અબ તુમારે
સરસે સીતમકા બાદલ ખુલ ગયા, ઓર રાહામતકા બારીશ બરસને
લગા; ઇસલીયે ખુશ હો ઓર રાગો રંગમે આજકે ફીસાનેકા અન-
નમ ખુશીમે લાગ્યો.

“અંગેશ રાહા.”

સખ—પાએ હએ મુરાદાં સખ શુક કરે-શુક કરે-શુક કરે-રે.
ગાએ અબ સારે નેકીકી ફતાહ કયેસી હુઈ બન શુકે
ખુદા-પાએ.

બેશક હયે નજર, રબકી હમ ઉપર, દુખમે, સુખમે, દુખમે,
સુખમે.

બેશક હયે નજર રબકી હમ ઉપર-દુખમે-સુખમે, હએગા
-વો-પાએ.

ઉસકી મહેર હમપે, મયું ન હો, મયું ન હો, મયું ન હો, મયું ન હો.
ઉસકી મહેર હમપે, સબકે સરપેહા વો હએ વો-પાએ.

